

Документ Групи Світового банку

Звіт 114516-UA

МІЖНАРОДНИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ

МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ РОЗВИТКУ

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА КОРПОРАЦІЯ

УКРАЇНА: КОНЦЕПЦІЯ ПАРТНЕРСТВА З КРАЇНОЮ

НА 2017-2021 ФІНАНСОВІ РОКИ

Київ 2017

ВАЛЮТНІ ЕКВІВАЛЕНТИ

українська гривня (UAH, грн.)

1 долар США = 27,1 гривні

(21 грудня 2016 року)

БЮДЖЕТНИЙ РІК

з 1 січня по 31 грудня

АБРЕВІАТУРИ ТА СКОРОЧЕННЯ

[список усіх аббревіатур і скорочень, що використовуються в тексті документа]

ASA	ДПА	Дорадчі послуги та аналітика	Advisory services and analytics
CoST	ІПБГ	Ініціатива із забезпечення прозорості в будівельній галузі	Construction Sector Transparency Initiative
CSO	ОГС	Організація громадянського суспільства	Civil society organization
CPF	Концепція	Концепція партнерства з Україною	Country Partnership Framework
CPS	СПУ	Стратегія партнерства з Україною	Country Partnership Strategy
DGF	ФГВФО	Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	Deposit Guarantee Fund
DFID	ДФІД	Міністерство міжнародного розвитку Великої Британії	Department for International Development (UK)
DPF	ФПР	Фінансування політики розвитку	Development policy financing
DPL	ППР	Позика на підтримку політики розвитку	Development policy loan
EBRD	ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку	European Bank for Reconstruction and Development
ECA	ЄЦА	Регіон Європи та Центральної Азії	Europe and Central Asia Region
EIB	ЄІБ	Європейський інвестиційний банк	European Investment Bank
EITI	ІПВГ	Ініціатива прозорості видобувних галузей	Extractive Industries Transparency Initiative
EU	ЄС	Європейський Союз	European Union
GDP	ВВП	Валовий внутрішній продукт	Gross domestic product
HRMIS	ІСУЛР	Інформаційна система управління людськими ресурсами	Human Resource Management Information System
HUS	ЖКС	Субсидія на оплату житлово-комунальних послуг	Household utility subsidy
IBRD	МБРР	Міжнародний банк реконструкції та розвитку	International Bank for Reconstruction and Development
ICT	ІКТ	Інформаційні та комунікаційні технології	Information and communications technology
IDP	ВПО	Внутрішньо переміщена особа	Internally displaced person
IFC	МФК	Міжнародна фінансова корпорація	International Finance Corporation
IMF	МВФ	Міжнародний валютний фонд	International Monetary Fund
IMF EFF	МРФ МВФ	Механізм розширеного фінансування Міжнародного валютного фонду	International Monetary Fund Extended Fund Facility
IPF	ФІП	Фінансування інвестиційних проектів	Investment project financing
MIGA	БАГІ	Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій	Multilateral Investment Guarantee Agency
MOT	МТОТ	Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб	Ministry for Temporarily Occupied Territories and IDPs
NPL	ПП	Проблемна позика	Nonperforming loan
PEFA	ОДВФЗ	Оцінка державних видатків і фінансової звітності	Public Expenditure and Financial Accountability Assessment
PIU	ГВП	Група виконання проекту	Project implementation unit
PFM	УДФ	Управління державними фінансами	Public financial management
PPP	ДПП	Державно-приватне партнерство	Public-private partnership
SMEs	МСП	Малі та середні підприємства	Small and medium enterprises
SOE	ДП	Державне підприємство	State-owned enterprise
SCD	СДК	Систематична діагностика країни	Systematic Country Diagnostic
UN	ООН	Організація Об'єднаних Націй	United Nations
USAID	ЮСЕЙД	Агентство США з міжнародного розвитку	United States Agency for International Development
WHO	ВООЗ	Всесвітня організація охорони здоров'я	World Health Organization
WBG	ГСБ	Група Світового банку	World Bank Group

Зміст

I. ВСТУП	5
II. СИТУАЦІЯ В КРАЇНІ ТА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ	5
Соціально-політична ситуація	5
Події в економіці за останні роки	6
Бідність та спільний добробут	8
Виклики у сфері розвитку	9
III. КОНЦЕПЦІЯ ПАРТНЕРСТВА З БОКУ ГРУПИ СВІТОВОГО БАНКУ	12
А. Програма уряду та стратегія на середньострокову перспективу	12
В. Концепція партнерства з Україною, що пропонується Групою Світового банку	12
Огляд виконання та досвіду реалізації Стратегії партнерства з Україною за результатами консультацій із зацікавленими сторонами	12
Огляд стратегії Групи Світового банку	14
Питання комплексного характеру: краще урядування, протидія корупції та залучення громадян	15
Цільовий напрям 1. Забезпечення функціонування ринків	17
Цільовий напрям 2. Фіскальна та фінансова стабільність	21
Цільовий напрям 3. Ефективність та інклюзивність надання соціальних послуг	23
С. Реалізація Концепції партнерства з Україною на 2017-2021 фінансові роки	25
Поточний портфель	25
Потенційні нові кредитні проекти	26
Управління фінансами та здійснення закупівель	29
Залучення громадян	30
Партнерство та координація	33
IV. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ КОНЦЕПЦІЇ	31
V. ДОДАТКИ	34
Додаток А. Матриця результатів Концепції	34
Додаток В. Огляд виконання та досвіду реалізації Стратегії партнерства з Україною на період 2012-2016 фінансових років	44
Додаток 1. Огляд виконання та досвіду реалізації Стратегії партнерства з Україною	62
Додаток С. Індикативна програма кредитування та надання ДПА на 2017-2019 фінансові роки	85
Додаток D. Окремі показники портфеля банку та управління	87
Додаток Е. Портфель операцій (БАГІ)	88
Додаток F. Огляд поточного та виплаченого портфеля проектів МФК	89
Додаток G. Зведена гендерна оцінка	90
Додаток H. Дорожня карта залучення громадян	94
Додаток I. Партнерство з іншими партнерами у сфері розвитку за іншими цільовими напрямками Концепції	95
Додаток J. Карта України	96

КОНЦЕПЦІЯ ПАРТНЕРСТВА З УКРАЇНОЮ НА 2017-2021 ФІНАНСОВІ РОКИ

I. ВСТУП

1. **Концепція партнерства з Україною (Концепція) охоплює 5 років з 2017 по 2021 фінансовий рік.** Концепцію узгоджено з завданнями стратегії розвитку країни, визначеними Програмою діяльності Кабінету Міністрів України та Планом дій, затвердженими у квітні 2017 року; вона ґрунтується на висновках і рекомендаціях, зроблених за результатами Систематичної діагностики країни (СДК), проведеної для України Групою Світового банку. Концепція сприяє досягненню Україною подальшого поступу в забезпеченні сталого та інклюзивного відновлення економіки на основі програми, що має на меті забезпечення функціонування ринків, створення умов для забезпечення фіскальної та фінансової стабільності, а також підвищення якості надання послуг. Ця програма відповідає подвійній меті ГСБ, що передбачає ліквідацію крайньої бідності та сприяння спільному добробуту. Рада виконавчих директорів обговорювала останню Стратегію партнерства з Україною (СПУ) в лютому 2012 року (звіт № 66279-UA).

2. **Завдання та пріоритети Концепції були обговорені з різними зацікавленими сторонами та відображають погляди й думки, висловлені ними під час консультацій.** Розробка Концепції спиралась на стратегічні дискусії з урядом, що проводились в Україні для визначення пріоритетних напрямів і попиту клієнтів, а також на взаємодію ГСБ з приватним сектором, аналітичними центрами, громадянським суспільством та іншими партнерами у сфері розвитку. Одержані від різних зацікавлених сторін відгуки було враховано під час визначення стратегічних цільових напрямів діяльності ГСБ та конкретних завдань Концепції.

II. СИТУАЦІЯ В КРАЇНІ ТА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ

Соціально-політична ситуація

3. **Євромайдан та події, що відбуваються після нього протягом останніх трьох років, радикально змінили політичну ситуацію в Україні.** У листопаді 2013 року неочікуване ухвалення Урядом рішення про припинення підготовки до підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС) разом із масштабним незадоволенням населення з приводу корупції на вищих щаблях влади стало приводом для демонстрацій на Євромайдані, кульмінацією яких став виїзд Президента Януковича за межі України в лютому 2014 року та призначення Верховною Радою тимчасового виконувача обов'язків Президента України. Події, що відбувались у Криму після падіння уряду Януковича, призвели до схвалення Генеральною Асамблеєю ООН Резолюції №68/262 про підтвердження територіальної цілісності України.

4. **У квітні 2014 року на Донбасі на сході України розгорівся збройний конфлікт із озброєними угрупованнями, який досі залишається нерозв'язаним.** Озброєні групи на чолі з особами у військовій формі без розпізнавальних знаків захопили у квітні 2014 року урядові будівлі в Донецьку та Луганську, а в травні проголосили незалежність від України. Це призвело до збройного протистояння з українськими військами. У вересні 2014 року було досягнуто домовленості про припинення вогню, але її так і не було реалізовано в повному обсязі. За оцінками, озброєні угруповання контролюють близько 3% території України без урахування Криму, на якій мешкає близько 12% населення країни та виробляється 13% ВВП. Станом на лютий 2017 року внаслідок конфлікту загинуло більш ніж 9800 осіб, а вимушено переміщеними особами стали більш ніж 2,7 млн людей: 1,7 млн осіб в Україні та 1 млн осіб за її межами.

5. У травні 2014 року відбулись вибори Президента України, переможцем яких став Петро Порошенко, а в жовтні 2014 року – вибори до Верховної Ради України, на яких здобули більшість проєвропейські партії. Після тривалих дискусій, що відбувались після парламентських виборів, у грудні 2014 року було сформовано новий реформістський технократичний уряд. Новий уряд здобув мандат на реалізацію широкомасштабних реформ, але зіткнувся з величезними проблемами, включаючи необхідність стримування конфлікту й відновлення миру на Донбасі; забезпечення макроекономічної стабільності; подолання масштабної банківської кризи, внаслідок якої багато банків стали неплатоспроможними; скорочення бюджетного дефіциту в розпал економічного спаду у спосіб, що не призвів би до масових заворушень чи опору реформам, а також зниження рівня глибоко вкорієної корупції в умовах протистояння з доволі впливовими колами, що виступали проти реформ. Спочатку уряд наполегливо реалізовував потужні реформи, але темпи реформування знизились після вересня 2015 року у зв'язку з посиленням політичної невизначеності та внаслідок дій впливових кіл, які й надалі ставлять під загрозу перспективи відновлення та розвитку України.

6. У червні 2014 року було підписано Угоду про асоціацію з ЄС та Угоду про глибоку та всебічну зону вільної торгівлі з ЄС. Ці угоди відкривають у середньостроковій перспективі значні можливості для розширення торгівлі з ЄС, але в короткостроковій перспективі вони не можуть повністю перекрити наслідки переривання торгівлі з Росією. Найважливішим чинником, однак, стало те, що вищезгадані угоди з ЄС є для програми реформування України тією основою, якої їй бракувало в минулому.

7. Розпад урядової коаліції у Верховній Раді України на початку 2016 року призвів у квітні 2016 року до призначення нового прем'єр-міністра та нового уряду. Новий Уряд зобов'язався продовжити реформування економіки та представив у травні 2016 року свою Програму діяльності та План дій, які було оновлено у квітні 2017 року. Той факт, що Уряд спирається лише на незначну більшість у Верховній Раді, може ставити під загрозу ухвалення рішень щодо ключових реформ. Зберігається потужне громадське невдоволення з приводу темпів та глибини заходів із протидії корупції, а також занепокоєння з приводу діяльності впливових кіл у Верховній Раді та Уряді.

Події в економіці за останні роки

8. Безпрецедентні зовнішні шоки, обтяжені повільною реалізацією структурних реформ, призвели у 2014-2015 роках до масштабної економічної кризи. Економіка зіткнулася з подвійним шоком у вигляді конфлікту на сході України та суттєвим погіршенням зовнішніх умов, включаючи падіння цін на товарну продукцію на світовому ринку. Конфлікт призвів до суттєвого скорочення обсягу промислового виробництва та надходжень державного бюджету в Донецькій і Луганській областях, широкомасштабне руйнування ланцюгів постачання та збуту, а також зниження довіри до економіки країни в цілому. Стрімке падіння цін на товари на світових ринках призвело до погіршення умов зовнішньої торгівлі України. Внаслідок цього реальний ВВП стрімко зменшився у 2014 році на 6,6%, а у 2015 році – ще на 9,8% (див. рисунок 1 та таблицю 1).

9. Структурні перешкоди у розвитку та дисбаланси, що накопичились ще до кризи, зробили необхідним суттєве бюджетне та зовнішнє коригування з огляду на шоківі явища, котрі додатково погіршили попит на вітчизняному ринку. У 2014 році гривня знецінилась на 47%, а у 2015 році – ще на 33%, тоді як дефіцит консолідованого державного бюджету (з урахуванням НАК «Нафтогаз України»¹) сягнув у 2014 році 10,1% ВВП. Крім того, відношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП у 2014-2015 роках подвоїлось і досі зростає (сягнувши 81% ВВП наприкінці 2016 року). Глибока рецесія та знецінення призвели до відпливу вкладів, зростання частки проблемних позик (ПП) та банкрутства значної кількості банків, що не сприяло зміцненню довіри до економіки. Сукупний розмір зовнішнього боргу зріс із 79% ВВП у 2013 році до 130% у 2016 році.

¹ НАК «Нафтогаз України» є національною акціонерною компанією в газовому секторі, а її власником є держава.

Рисунок 1: Індекс реального ВВП (1999 = 100)

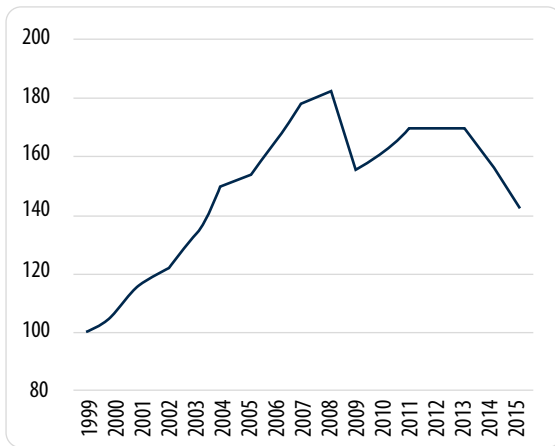
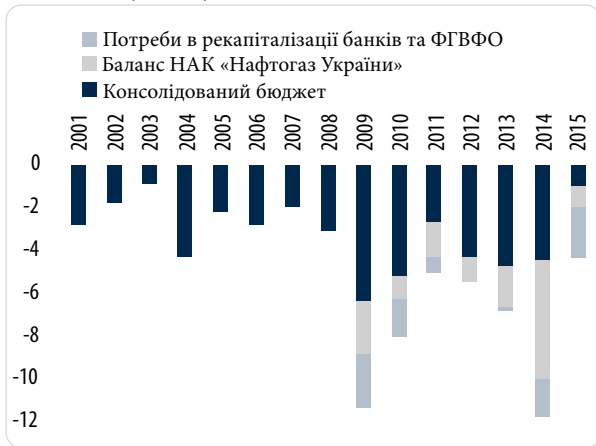

Рисунок 2: Бюджетний та квазібюджетний баланс (% ВВП)

10. **Рішуче здійснення реформ владою за підтримки з боку міжнародної спільноти, включаючи Світовий банк і МВФ, допомогло стабілізувати економіку та зменшити величезні дисбаланси.** У 2014-2015 роках було здійснено такі реформи основоположного характеру, як перехід на гнучкий валютний курс; здійснення суттєвої фіскальної консолідації; реформування тарифів на енергопостачання; зміцнення системи соціального страхування; стабілізація банківського сектора; оптимізація умов ведення бізнесу; вдосконалення системи державних закупівель, зовнішнього аудиту та управління державними інвестиціями; а також впровадження ключових антикорупційних інструментів. Завдяки цим реформам економіка стабілізувалась, а реальний ВВП зріс у 2016 році на 2,3%. Тим часом дефіцит зведеного бюджету з урахуванням НАК «Нафтогаз України» скоротився у 2015 році до 2,1% ВВП, а у 2016 році – до 2,3% (рисунок 2). Триває очищення банківської системи: більш ніж 89 слабких і непрозорих банків було передано під контроль Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) для виведення з ринку. Дефіцит поточного рахунку зменшився у 2015 році до 0,2% у порівнянні з 9,2% у 2013 році, а міжнародні резерви сягнули наприкінці 2016 року позначки у 15,5 млрд доларів США (3,4 місяця імпорту).

11. **Перспективи стійкого відновлення економіки залишаються помірними через велику кількість досі нереалізованих реформ і такі складні перешкоди, як слабкість світової економіки та конфлікт, що триває.** Прогнозується, що у 2017 році темп зростання сягне 2%. Значні проблеми заважають прискоренню реформ у складних політичних умовах. Крім того, за час, що минув з кінця січня 2017 року, відбулась ескалація конфлікту на сході України, очікується, що причому вугільна та торговельна блокада непідконтрольних територій на Донбасі негативно вплине на дві ключових галузі економіки: чорну металургію та генерацію електроенергії. Проте спостерігаються також і обнадійливі ознаки поступу в реалізації кількох важливих реформ. Прискорення ключових реформ, необхідних для усунення давно існуючих структурних перешкод у розвитку сприяло б зміцненню довіри з боку інвесторів, підвищенню конкурентоспроможності приватного сектора та підвищило б темп зростання економіки до 4% у 2018-2019 рр.

12. **Макроекономічна ситуація залишається доволі уразливою.** У середньостроковій перспективі має місце суттєвий тиск на державний бюджет – особливо після недавнього підвищення розміру мінімальної зарплати та зниження ставки ЄСВ. У 2017 році дефіцит державного бюджету (з урахуванням НАК «Нафтогаз України») становитиме, за прогнозами, 3,1% ВВП, а частка державного та гарантованого державою боргу сягне 89% ВВП. Влада країни вже використала всі можливі заходи короткострокового характеру, спрямовані на поліпшення ситуації з державним бюджетом на основі жорсткого контролю за номінальними видатками та застосування надзвичайних податкових заходів. Для бюджетної консолідації в майбутньому знадобляться системні реформи, спрямо-

вані на усунення найбільш уразливих джерел державного бюджету та вдосконалення адміністрування податків. Залишаються значними й ризики, пов'язані з квазіфіскальними зобов'язаннями державних підприємств (ДП) та фінансового сектору. Дуже важливо забезпечити результативну реструктуризацію портфелю нещодавно націоналізованого «Приватбанку» та прискорити повернення активів збанкрутілих банків, а також вирішити питання непрацюючих кредитів. Для погашення зовнішнього боргу банків та корпорацій Україні знадобляться значні обсяги зовнішнього фінансування, які протягом 2017-2019 років сягатимуть близько 7 млрд доларів США щороку.

Таблиця 1: Основні економічні показники, 2011-2019 роки

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017П	2018П	2019П
Номінальний ВВП, млрд грн	1,300	1,405	1,465	1,587	1,980	2,383	2,735	3,085	3,450
ВВП на душу населення, дол. США	3,784	4,080	4,216	3,119	2,122	2,174	2,277	2,464	2,736
Рівень безробіття	7.9	7.5	7.3	9.3	9.1	8.8	9.2	8.8	8.5
Реальний ВВП, зміна у %	5.5	0.2	0.0	-6.6	-9.8	2.3	2.0	3.5	4.0
Валові внутрішні інвестиції, % ВВП	22.4	21.7	17.9	14.1	15.3	18.5	18.6	19.2	18.6
Індекс споживчих цін, зміна в % на кінець пер.	4.6	-0.2	0.0	-6.6	-9.8	2.3	2.0	3.5	4.0
Сальдо поточного рахунку, % ВВП	-6.3	-8.2	-9.2	-3.5	-0.2	-3.8	-4.1	-3.0	-3.3
Експорт товарів та послуг, % ВВП	51.3	49.3	45.2	49.1	52.9	49.2	49.5	50.0	48.5
Імпорт товарів та послуг, % ВВП	57.5	57.4	53.8	52.5	54.7	55.4	54.7	54.1	52.7
Зовнішній борг, % ВВП	77.6	76.6	78.6	97.6	131.5	129.6	131.6	125.4	107.5
Міжнародні резерви, млрд дол. США	31.8	24.5	20.4	7.5	13.3	15.5	21.8	29.5	29.8
У місяцях імпорту наступного року	3.7	2.9	3.3	1.9	3.2	3.4	4.6	5.8	5.4
Доходи державного бюджету, % ВВП	42.9	44.5	43.6	40.3	42.1	38.4	38.8	38.9	39.0
Податкові надходження, % ВВП	38.4	38.9	37.9	35.8	35.5	33.1	34.3	34.8	34.8
Видатки державного бюджету, % ВВП	45.7	48.9	48.4	44.8	43.2	40.6	41.9	41.5	41.4
Поточні видатки, % ВВП	42.3	45.7	46.2	44.3	41.0	37.4	38.6	37.8	37.5
Капітальні витрати, % ВВП	3.0	2.9	2.0	1.3	2.2	3.1	2.8	2.9	3.1
Сальдо державного бюджету, % ВВП	-2.8	-4.4	-4.8	-4.5	-1.2	-2.2	-3.1	-2.6	-2.4
Дефіцит зведеного бюджету, в т.ч. «Нафтогаз», % ВВП	-4.4	-5.5	-6.7	-10.1	-2.1	-2.3	-3.1	-2.6	-2.4
Державний і гарантований державою борг, % ВВП	36.3	36.6	40,6	70,3	79,4	81,2	88,8	83,5	75,9

Джерело: органи державної влади України, прогнози Світового Банку.

Бідність та спільний добробут

13. **За оцінками, рівень бідності у 2015 році суттєво зріс, причому саме в зонах конфлікту доступ до послуг та обсяг засобів до існування скоротились найбільше.** Глибокий спад економіки, знецінення валюти та урізання поточних видатків держави призвели до суттєвого зменшення наявних доходів в Україні: у 2015 році в реальному вираженні зменшились як трудові, так і нетрудові доходи. Це призвело до підвищення рівня бідності (менш ніж 5 доларів на день у цінах 2005 року за паритетом купівельної спроможності) з 3,3% у 2014 році до 5,8% у 2015 році, тоді як помірна

бідність (визначена за національною методикою Світового банку для України) за оцінками зростає з 15,2% у 2014 році до 22,2% у 2015 році. Умови на ринку праці погіршилися: реальна заробітна плата знизилась у 2015 році на 20 відсотків, а рівень безробіття у 2015 році зріс до 9,5 відсотка з 7,8% у 2013 році. Проблеми безробіття, доступу до послуг, соціальної напруженості та засобів до існування є найгострішими в зоні конфлікту та серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО). На бідних домогосподарствах у 2015 році позначилось масштабне підвищення тарифів на енергію, хоча нова програма субсидій на оплату житлово-комунальних послуг (ЖКС) за результатами оцінки необхідності дещо послабила його ефект (наприкінці 2016 року програмою було охоплено більш ніж 6,5 млн домогосподарств).

14. **Незважаючи на те, що рівень бідності в Україні в період до недавньої кризи падав, основними статтями доходів малозабезпечених домогосподарств були пенсії та соціальні трансферти, що викликало занепокоєння з приводу того, що зберегти досягнення буде важко.** Частка населення, що живе менш ніж на 5 доларів на день (за ПКС) знизилася з 46% у 2002 році до 3,3% у 2014 році, а рівень помірної бідності знизився з 79% у 2002 році до 15,2% у 2014 році. Водночас, ця позитивна картинка зниження бідності приховує собою за сильну залежність від пенсій і соціальних трансфертів. У складі приросту доходу 40 відсотків населення з нижчим рівнем доходів на 4,5% на рік у 2009-2014 роках на перерозподіл доходів, пенсії та соціальну допомогу припадало 2% на рік, а на трудові доходи – ще 2% на рік. Стійкість зниження бідності викликала серйозні сумніви навіть до кризи, особливо з огляду на значну частку пенсій. Крім того, той факт, що 40 відсотків населення з нижчим рівнем доходів мали низький рівень освіти, негативно впливав на перспективи їх працевлаштування та оплати праці, а також на якість їхнього життя.

Виклики у сфері розвитку

15. **Глибокі структурні недоліки, що мають місце в Україні, перешкоджали сталому зростанню та зниженню бідності протягом тривалого часу.** У 2000-2007 роках економіка стрімко зростала після обвалу 1990-х завдяки зростанню цін на світових товарних ринках та високій ліквідності ринків капіталу. Проте у 2008-2013 роках мала місце стагнація, пов'язана з тим, що макроекономічні дисбаланси зростали, а структурні недоліки так і не було усунено. У 2014-2015 роках в умовах падіння цін на товари, конфлікту на сході України та політичної нестабільності економіка впала на 16%. У зв'язку з цим ВВП у 2016 році виявився нижчим, ніж за десять років до того. Україна зараз опинилась на роздоріжжі: у 2016 році економіка стабілізувалась, але перспективи її розвитку залишаються слабкими, має місце суттєва макроекономічна уразливість, а рівень бідності зріс. Критично важливу роль у реалізації перспектив розвитку та досягненні відчутної користі для населення відіграватиме розв'язання давно існуючих структурних проблем одразу на кількох фронтах.

16. **У результаті проведеної в Україні системної діагностики країни (СДК) було виявлено три головні виклики, що перешкоджають забезпеченню сталого відновлення та досягненню спільного достатку: макроекономічна нестабільність, низька продуктивність приватного сектору та неефективність надання послуг.** Великі макроекономічні дисбаланси й нестабільність, включаючи значні дефіцити бюджету та рахунку поточних операцій, і неплатоспроможний банківський сектор, не лише позбавили інвесторів довіри, але й сприяли невдалому обранню напрямку розвитку в докризовий період. Повільне зростання продуктивності приватного сектору та недостатній поступ у сфері диверсифікації експорту призвели до економічної стагнації після певного відновлення у 2000-2007 рр., яке стало можливим за дуже сприятливих зовнішніх умов. Незначні результати, досягнуті на ринку праці, також сприяли надмірній залежності від непосильних пенсійних і соціальних виплат у підвищенні рівня доходів 40 відсотків населення з нижчим рівнем доходів. Неадекватність і неефективність надання послуг стримують результати учасників ринку праці, а особливо 40 відсотків населення з нижчим рівнем доходів, підкріплюючи при цьому макроекономічні дисбаланси й акумулюючи ресурси, що важливі для державних інвестицій.

17. **Проблеми поширеної корупції та впливу бізнес-інтересів на прийняття державних рішень було визначено в СДК як основоположні перешкоди, що заважають розв'язанню кожної з проблем, описаних вище.** За більшістю показників рівня корупції Україна перебуває в нижній частині списку: наприклад, за показником «Контроль над корупцією» системи показників державного управління у світі (World Governance Indicators) країна належить до нижнього 15-го процентилля, що є суттєво гіршим показником, ніж середній рівень по країнах із доходом, нижчим від середнього (37-й перцентиль) та регіону Європи й Центральної Азії (ЄЦА) (64-й перцентиль). За таких обставин потужні бізнес-інтереси суттєво перешкоджають розв'язанню проблем у сфері макроекономіки, продуктивності та надання послуг (див. вставку 1). Поширена практика ухиляння від сплати податків та кредитування пов'язаних осіб підриває макроекономічну стабільність; висококонцентрована та антиконкурентна структура виробництва стримує нарощування продуктивності та створення робочих місць, а слабкість в управлінні державними ресурсами заважає ефективному та результативному наданню державних послуг незважаючи на високі рівні видатків.

Вставка 1: Вплив бізнес-інтересів в Україні

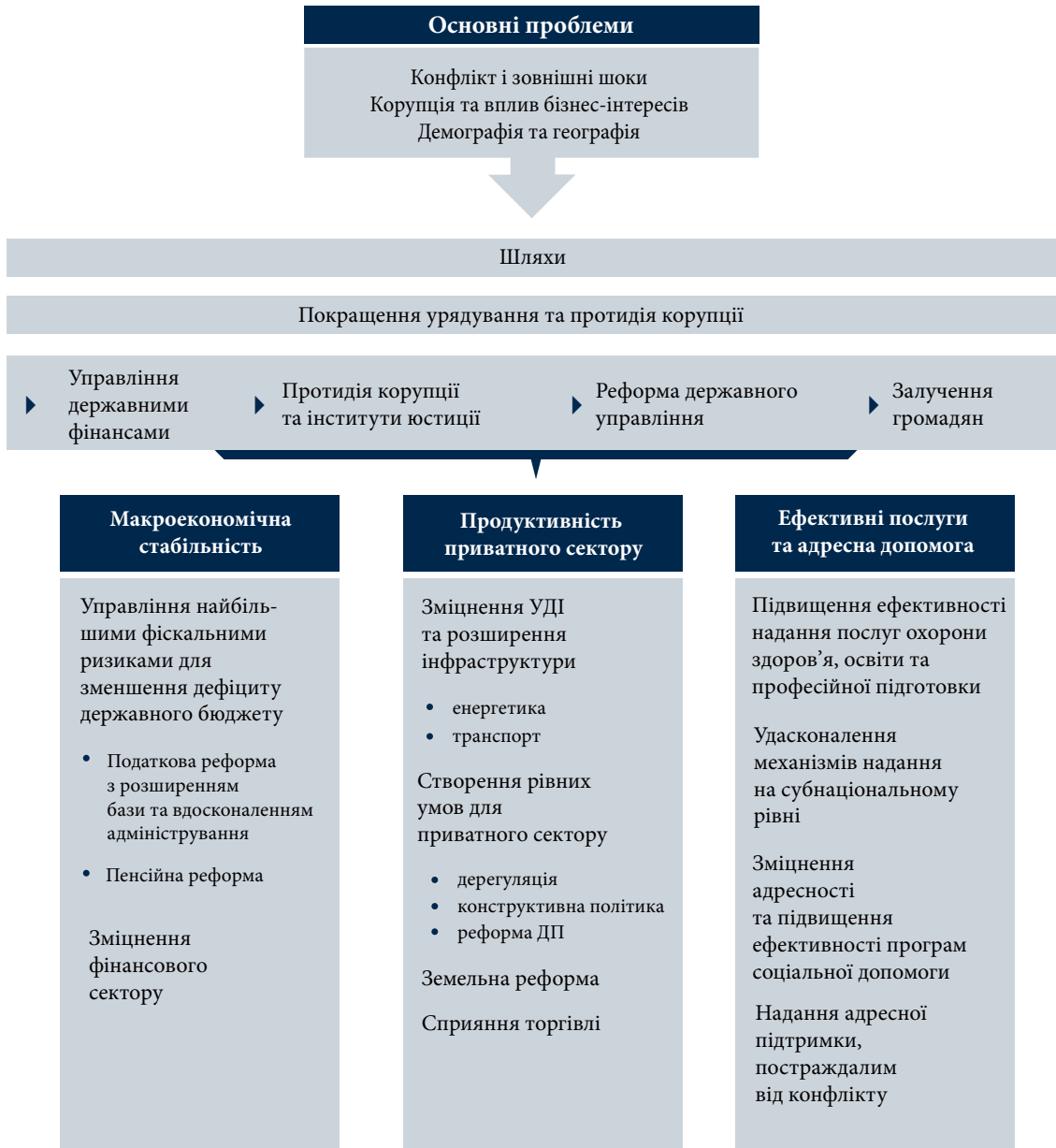
Україна бореться з проблемою впливу бізнес-інтересів на прийняття державних рішень з часів проголошення незалежності у 1991 році. На початку перехідного періоду приватизоване державне майно виявилось зосередженим у руках невеликої кількості осіб. Крім того, інсайдери часто мали змогу закуповувати товари за державними цінами та перепродавати їх за повними ринковими. Особи зі зв'язками мали доступ до занижених цін на оренду великих масивів сільськогосподарських земель, бюджетних субсидій та пільгових банківських кредитів. Наслідком цього стала ситуація, коли кілька олігархів монополізують великі сектори економіки України, отримуючи при цьому ренту та безпосередньо впливаючи на державні установи, зокрема, через своє пряме представництво в політичних партіях і в Парламенті. Зв'язки між олігархами, політиками та державними службовцями перешкоджають реалізації реформ, які могли б створити рівні умови для ведення бізнесу та ліквідувати ренти. Впливові кола підтримували політичні партії, фінансували виборчі кампанії, а також впливали на рішення посадових осіб ДП, судів та президентської адміністрації.

Вплив бізнес-інтересів сформував економіку, характерними рисами якої є концентрація активів і перерозподіл рент між невеликою кількістю вигодонабувачів. Він дав можливість окремим особам одержувати за рахунок держави вигоду від приватизації, концесій, субсидій на енергію, державних закупівель, пільгових кредитів, державних боргових гарантій, падіння цін та податкових видатків. Вартість активів, задекларованих 100 найбагатшими громадянами України, сягає третини ВВП. На пов'язані з ними компанії у 2002 році припадало 10,9% сукупного обороту та 7% сукупної чисельності працівників, причому до 2010 року ці показники зросли відповідно до 20-23% та 15%. Дані на рівні компаній показують, що пов'язані компанії мають більше працівників, ніж звичайні, але створюють нові робочі місця повільніше й мають нижчу продуктивність. Кількість пов'язаних із корпораціями депутатів в Кабінеті Міністрів та Верховній раді зріс із менш ніж 30% у 1990-ті роки до більш ніж 70% у 2010 році.

Вплив бізнес-інтересів стримував економічне зростання України незважаючи на те, що Україна багата на природні ресурси, має кваліфікований людський капітал і стратегічно вигідне місцезонашування в центрі Європи. Вплив приватних інтересів призводить до прямих витрат у формі втрачених надходжень або марно витрачених бюджетних видатків, і непрямих витрат у формі нижчої продуктивності та повільнішого економічного зростання. Прямі збитки держави перевищили 10% ВВП. Водночас, громадянське суспільство суттєво зміцніло після подій Євромайдану та починає протидіяти такій ситуації.

18. У результаті СДК було визначено чотири взаємопов'язані шляхи до сталого економічного зростання та справедливого розподілу, а також перелік конкретних заходів щодо подолання проблем розвитку, що стоять перед Україною (див. рисунок 3).

Рисунок 3: Напрями та заходи за результатами СДК

III. КОНЦЕПЦІЯ ПАРТНЕРСТВА З БОКУ ГРУПИ СВІТОВОГО БАНКУ

А. Програма уряду та стратегія на середньострокову перспективу

19. Схвалені у квітні 2017 року Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року та План пріоритетних дій Уряду на 2017 рік визначають п'ять пріоритетних напрямів, що включають у себе напрями дій, визначені в СДК. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року ставить за мету «підвищення рівня та поліпшення якості життя на основі сталого економічного розвитку» та лежить в основі середньострокового бюджетного планування, річних детальних планів дій Уряду, стратегічних планів міністерств та інших відомств. План визначає п'ять стратегічних цілей:

- **Економічне зростання:** на основі збільшення обсягів експорту та інвестицій, реалізації податкової та митної реформ, дерегуляції, земельної реформи, приватизації, реформування енергетики та підтримання макроекономічної стабільності шляхом продовження фіскальної консолідації.
- **Ефективне врядування:** передбачає проведення реформи державного управління, децентралізації і реформи державних фінансів.
- **Розвиток людського капіталу** шляхом проведення реформи системи охорони здоров'я, освіти, поліпшення надання державної соціальної підтримки, розвитку культури і спорту.
- **Верховенство права і боротьба з корупцією** шляхом підтримки ефективного функціонування інститутів боротьби з корупцією, забезпечення рівного доступу до правосуддя та ефективного захисту прав власності.
- **Безпека та оборона** передбачає захист суверенітету та територіальної цілісності держави, а також найважливіші аспекти безпеки громадян.

СДК цілком узгоджується з заявленими Урядом пріоритетами, а чотири напрями СДК в цілому відповідають першим чотирьом стратегічним цілям Уряду.

В. Концепція партнерства з Україною, що пропонується Групою Світового банку

Огляд виконання та досвіду реалізації Стратегії партнерства з Україною за результатами консультацій із зацікавленими сторонами

20. Під час розробки Концепції на 2017-2021 фінансові роки було враховано такі основні уроки, винесені з огляду виконання та досвіду реалізації СПУ на 2012-2016 роки:

- З огляду на невизначеність ситуації в Україні для ГСБ в перспективі слід передбачати значний ступінь гнучкості у своїх планах.
- Діяльність ГСБ приносила максимальний ефект тоді, коли вона була спрямована на розв'язання проблем державної політики та інституційного характеру. Україна має величезні потреби в інвестиціях, задовільнити які буде складно без розв'язання проблем у сфері державної політики та в інституційній сфері. Крім того, взаємодоповнюваність кредитування з боку ГСБ та консультаційних послуг МФК сприяє досягненню відчутних результатів.
- Консультаційні та аналітичні послуги ГСБ належать до найважливіших продуктів із точки зору досягнення результатів у сфері розвитку. Аналітична робота в банківському секторі, у сфері реформування енергетики, забезпечення адресності соціального захисту та поліпшення ділового середовища, що ведеться Світовим банком, здійснила значний вплив і була покладена в основу діяльності нового уряду та програм, розроблених іншими партнерами. Вчасне проведення аналітичної роботи з урахуванням наслідків конфлікту для

розвитку країни мало критично важливе значення в тому сенсі, що воно дало Світовому банку можливість пристосуватись і адаптуватись до нового контексту, що склався в країні. Водночас, аналітична робота ГСБ повинна мати стратегічний і вибірковий характер, а її розпорошення на велику кількість малих завдань може призвести до втрати фокусу та падіння результативності програми аналітичної роботи.

- Поширення знань Світового банку та надання платформи для громадського обговорення економічних проблем може бути не менш важливим, ніж аналітична робота як така. Ця функція стала для орієнтованого на реформи уряду та громадянського суспільства доволі цінним інструментом. Ретельне картування інтересів зацікавлених сторін, здійснення стратегічної комунікації та формування контурів зворотного зв'язку – саме це є необхідним для подолання впливу бізнес-інтересів окремих кіл.
- У ключових сферах діяльності необхідно забезпечувати наступність при переході від однієї стратегії партнерства з країною до іншої, щоб підтримувати поступ у критичних сферах. Наприклад, складні в політичному сенсі реформи, спрямовані на підтримку фіскальної консолідації та вдосконалення управління державними видатками зберігають своє величезне значення для перспектив розвитку України.
- Тісна координація роботи з іншими партнерами у сфері розвитку залишиться критично важливим для досягнення максимальної результативності багатосторонньої та двосторонньої співпраці з Україною та для максимізації ефекту від діяльності ГСБ.
- Аналіз ризиків впровадження повинен включати в себе розуміння складності будови проєктів, спроможностей щодо реалізації та почуття відповідальності. Необхідно ретельніше проводити аналіз зацікавлених сторін із визначенням тих, хто обстоює відповідні зміни, і тих, хто може зазнати втрат. Слід уникати операцій та компонентів, за які Уряд не бере на себе чіткої відповідальності.

21. **Консультації щодо Концепції з державними діячами, партнерами у сфері розвитку і представниками приватного сектору та громадянського суспільства проводились по всій території України.** Команда розробників проводила консультації та обговорення будови Концепції в Києві, Вінниці, Львові та Івано-Франківську. Для заохочення подання внесків, пропозицій і зауважень широким колом громадян використовувались також спеціально створений сайт і сторінка представництва Світового банку в Україні на Facebook. Усі групи, з якими проводились консультації, підтримали пропозиції щодо визначення цільових напрямів і основних завдань Концепції. Під час консультацій із приватним сектором та громадянським суспільством до найпріоритетніших напрямів роботи було віднесено верховенство права та протидію корупції.

22. **Опитування країни, проведене в Україні у 2017 фінансовому році, дало змогу отримати чітку картину поглядів певної групи лідерів громадської думки.** Як і під час проведення Опитування країни у 2014 фінансовому році найважливішими проблемами для більшості респондентів залишаються питання врядування та корупції. Ці проблеми було віднесено як до пріоритетних напрямів розвитку, так і до основних напрямів надання ГСБ підтримки країні. До кола пріоритетних питань та напрямів, за якими допомога ГСБ могла б бути корисною, входить також економічне зростання. До інших пріоритетних напрямів віднесено судову реформу, охорону здоров'я, створення робочих місць і розвиток приватного сектору. ГСБ здобула дуже позитивні відгуки з боку зацікавлених сторін, які співпрацюють із Банком, з приводу її підходу до діяльності на місцях. Зацікавлені сторони вважають Банк шанованим, прямим і чесним довгостроковим партнером.

Огляд Стратегії Групи Світового банку

23. **Мета Концепції ГСБ на 2017-2021 фінансові роки полягає в сприянні сталому та інклюзивному відновленню економіки в Україні після майже десяти років стагнації та двох років економічної кризи.** Цільові напрями, що пропонуються в Концепції, в цілому проходять паралельно напрямам, визначеним у СДК, але з додатковим визначенням їх пріоритетності. Діяльність вестиметься дуже вибірково в точці перетину між урядовою програмою розвитку, проблемами у сфері розвитку та підходами, окресленими в СДК, а також порівняльними перевагами та спроможностями ГСБ реалізовувати відповідні проекти. З огляду на це цільовими напрямками Концепції є (див. також рисунок 4): (1) краще урядування, протидія корупції та робота з населенням; (2) забезпечення функціонування ринків; (3) фіскальна та фінансова стійкість і (4) ефективне, результативне та інклюзивне надання послуг.

24. **ГСБ підтримуватиме реформи, розвиватиме інвестиційні платформи та здійснюватиме окремі інвестиції, працюючи у складі коаліцій за участю партнерів у сфері розвитку та прокладаючи для приватного сектору шлях до інвестування в Україні.** Шляхом агітаційної роботи, технічної допомоги та вибіркового інвестицій ГСБ працюватиме над забезпеченням функціонування ринків і створенням середовища, спроможного вивільнити потенціал приватного сектору. Завдяки цьому каскадному підходу, не лише ГСБ зможе скористатися зі своєї спроможності залучати до діяльності інші організації та користуватись результатами їх роботи, а й приватний сектор та інші партнери отримають можливість долучитись до підтримки реформ і здійснення інвестицій, зокрема, у сфері сільського господарства та агробізнесу, а також інфраструктури. Складність загальних політичних, безпекових та ділових умов в Україні вимагає орієнтації цього підходу на довгострокову перспективу з забезпеченням стійкої та послідовної роботи за чотирма цільовими напрямками. Водночас, каскадний підхід зможе працювати лише за умови усунення першопочаткових обмежень у сфері державної політики.

Рисунок 4: Запропоновані цільові напрями Концепції

Питання комплексного характеру: краще урядування, протидія корупції та залучення громадян

25. **Виклики, що стоять перед Україною у сфері урядування, належать до найбільших перешкод на шляху до поліпшення перспектив зростання та вивільнення потенціалу приватного сектору.** І хоча подолання цих викликів призводить до необхідності здійснення докорінних інституційних змін, на які потрібен час, а суттєву користь може принести лише в довгостроковій перспективі, поступ за конкретними напрямками може здійснювати значний вплив на забезпечення прозорості та підзвітності в короткостроковій і середньостроковій перспективі. З огляду на це важливо й надалі прагнути до здійснення конкретних кроків до реалізації вже розпочатих реформ на кшталт результативної реалізації антикорупційного законодавства та виконання нової стратегії реформування управління державними фінансами (УДФ), а також концепції державної політики у сфері розвитку економічної конкуренції. За іншими напрямками, за якими робота перебуває на початковій стадії (зокрема, у сфері реформування юстиції та державного управління), дуже важливо розпочати процес. Подібні поліпшення ключових структур можуть сприяти зміцненню прозорості та підзвітності в усьому державному секторі та здійснювати комплексний вплив на інших три цільових напрями: створення ринків і забезпечення їхнього функціонування, фінансову та бюджетну стабільність, а також ефективне, результативне та інклюзивне надання послуг. Крім того, опора на енергію громадянського суспільства України після Євромайдану системно доповнила роботу з залученням громадян і може допомогти підвищити відповідальність під час розбудови основних структур.

26. **Концепція передбачає подолання викликів, що стоять перед Україною у сфері урядування, як питань комплексного характеру на основі подвійної стратегії.** Перша складова стратегії передбачає надання цілеспрямованої підтримки в розбудові основних інститутів і систем, що зміцнюють прозорість і відповідальність у державному секторі. Вона спрямована на розбудову інститутів у тих сферах, де ГСБ має порівняльні переваги та бачить можливості для себе, включаючи (1) зміцнення УДФ із заохоченням прозорості та зменшенням можливостей для хабарництва та (2) підтримку зусиль із протидії корупції та залучення громадян для посилення відповідальності. У цих сферах ГСБ співпрацюватиме з Урядом, приватним сектором і громадянським суспільством, а також із іншими партнерами у сфері розвитку. Друга складова стратегії передбачає здійснення реформ за трьома цільовими напрямками з метою послаблення впливу бізнес-інтересів. Вона передбачає ініціативне інтегрування міркувань політичної економіки в інституційні реформи, що здійснюються за різними цільовими напрямками. Обидві складові цієї стратегії є важливими для усунення інституційних перешкод на шляху до зміцнення перспектив розвитку України та розблокування інвестицій із приватного сектору.

27. **Перше завдання в рамках комплексного цільового напрямку урядування полягає в сприянні прозорості та зміцненні УДФ.** Недостатня прозорість і слабкість УДФ сприяли посиленню впливу приватних інтересів, підірвали можливості для здійснення інвестицій приватним сектором, погіршили надання послуг найменш заможним 40 відсоткам населення та в цілому підірвали довіру громадян до уряду. Світовий банк у партнерстві з ЄС підтримав розробку нещодавно затвердженої стратегії реформування системи управління державними фінансами, покликаної розв'язати проблеми у сфері середньострокового бюджетування, оплати праці працівників бюджетних організацій, виконання бюджету, здійснення закупівель і прозорої звітності. За рахунок фінансованого ЄС цільового фонду буде підтримано реалізацію початкових етапів реформування системи УДФ: розробки та впровадження комплексної інформаційної системи управління людськими ресурсами (ІСУЛР), в якій здійснюватиметься кадровий облік та облік заробітної плати державних службовців, а також модернізація застарілих інформаційно-комунікаційних систем, які мають критичне значення для фінансового планування та управління. Крім того, ГСБ й надалі надаватиме технічну

допомогу в реалізації інших ключових ініціатив, покликаних сприяти прозорості та розширенню можливостей для здійснення приватних інвестицій, включаючи Ініціативу із забезпечення прозорості в будівельній галузі (ІПБГ) та Ініціативу прозорості видобувних галузей (ІПВГ); розробку прозорої бюджетної інформаційної системи; зміцнення прозорості у сфері державних закупівель, зокрема, з використанням системи «ПроЗорро»; а також забезпечення якості та прозорості адміністративних послуг та послуг електронного уряду, й доступу до них. Ключовими показниками результатів виконання цього завдання є (1) частка державних службовців центральних органів виконавчої влади, охоплених системою ІСУЛР, і (2) система управління ІКТ у сфері УДФ.

28. **Другим завданням у рамках комплексного цільового напрямку врядування є зміцнення відповідальності шляхом збільшення ініціатив із протидії корупції та залучення громадян.** Посилення бізнес-інтересів окремих кіл протягом кількох років підірвало відповідальність уряду перед громадянами. Для розв'язання цієї проблеми Світовий банк і надалі підтримуватиме впровадження антикорупційного законодавства й пов'язаних із ним ініціатив, і вестиме моніторинг. Ця діяльність включає в себе зміцнення системи перевірки та публічного розгляду електронних декларацій, поданих ключовими виборними чиновниками та державними службовцями, посилення механізмів перевірки бенефіціарної власності, удосконалення законодавства та регулювання у сфері конфлікту інтересів, а також надання підтримки антикорупційним органам, що утворюються, зокрема, через надання консультаційних послуг у рамках Ініціативи з повернення вкрадених активів (Stolen Asset Recovery Initiative). У цьому контексті критично важливо, щоб представники найвищого рівня державної влади брали на себе відповідальність за антикорупційну діяльність у цілому.

29. **Сприяння залученню громадян відіграватиме ключову роль у зміцненні довіри, забезпеченні відповідальності державних службовців та підвищенні якості роботи постачальників послуг.** Оскільки громадянське суспільство відіграло провідну роль у заохоченні змін в Україні після Євромайдану, дуже важливо використати його енергію та ентузіазм для більш системної та результативної роботи, спрямованої на зміцнення інституцій, реалізацію ключових реформ і вдосконалення надання послуг. Ініціативи по залученню громадян здійснюватимуться за трьома напрямками: (1) розширене та структуроване залучення третіх сторін для здійснення незалежного моніторингу, зокрема, проєктів, що фінансуються МБРР; (2) розширення обізнаності громадянського суспільства та створення можливостей для ведення діалогу щодо ключових інституційних реформ; і (3) створення місцевих механізмів урахування відгуків громадян щодо надання послуг. До конкретних ініціатив на рівні сектору та на комплексному рівні можна віднести розробку інформаційних порталів; моніторинг діяльності державних установ і дотримання стандартів обслуговування; використання ІКТ для поширення інформації та одержання зворотного зв'язку від користувачів послуг і громадян; створення консультаційних платформ і проведення заходів, покликаних стати інформаційною основою процесу розробки державної політики та забезпечити надання зворотного зв'язку щодо впровадження ініціатив, включаючи ІПБГ та ІПВГ. ГСБ продовжить взаємодію з організаціями громадянського суспільства (ОГС) і використовуватиме свою аналітичну діяльність як інформаційну основу для дебатів із питань політики.

30. **Ключовими показниками результатів виконання завдання зі зміцнення відповідальності є (1) частка електронних декларацій високопосадовців, що пройшли зовнішню перевірку та (2) частка громадян, що повідомляють про зростання рівня задоволеності якістю громадських послуг у сфері охорони здоров'я, водопостачання та централізованого теплопостачання.**

31. **У двох важливих пріоритетних секторах, які було визначено під час СДК: у сферах юстиції та реформах державного управління ГСБ віддасть ініціативу іншим партнерам у сфері розвитку.** ЄС та організації-партнери, що співпрацюють на двосторонній основі, мають більше можливостей для підтримки відповідних інституційних реформ, особливо з огляду на значний

обсяг ресурсів, що їх вони можуть виділити на ці реформи. Водночас, визнаючи важливість цих секторів, ГСБ й надалі братиме участь у діалозі з питань державної політики та виступатиме як джерело технічних знань і досвіду в тих сферах, у яких вона має порівняльну перевагу. Участь ГСБ в реформуванні державної служби стосуватиметься, насамперед, інформаційних систем управління оплатою праці та людськими ресурсами, про які йшлося вище.

Цільовий напрям 1. Забезпечення функціонування ринків

32. **Розкриття потенціалу приватного сектору шляхом інституційної реформи та здійснення ключових інвестицій, покликаних забезпечити функціонування ринків, має критично важливе значення для забезпечення потужнішого та більш сталого зростання в Україні.** Перспективи зростання залишаються досить помірними навіть після того, як у 2016 році реальний ВВП зріс на 2,3% після загального падіння на 16% протягом попередніх двох років. Для забезпечення сильнішого та більш сталого економічного зростання знадобляться глибші інституційні реформи, покликані усунути давно існуючі структурні недоліки, які роблять приватний сектор менш конкурентоспроможним та призводять до негативних наслідків для ринку праці в Україні. Збільшення продуктивності праці є ключем до зміцнення конкурентоспроможності українських компаній і їх здатності зростати (і створювати робочі місця) та одержувати доходи. Є три структурні та інституційні недоліки, що обмежують конкурентоспроможність приватного сектору:

- невнормованість і неефективність інфраструктури, відсутність результативного управління державними інвестиціями та повільні темпи реформ в інфраструктурних галузях. З огляду на бюджетні обмеження та слабкість урядування державні капітальні видатки залишаються низькими (2,4% ВВП). Цей чинник у поєднанні з неналежним утриманням призвів до погіршення стану критично важливих об'єктів інфраструктури. Наприклад, у транспортному секторі низька якість доріг та неприділення належної уваги багатомодальним підходам до розвитку транзитних коридорів і логістики стримують потоки транспорту та обмежують обсяги торгівлі;
- висококонцентрована та олігархічна структура виробництва обмежує конкуренцію. Вплив приватних інтересів на прийняття державних рішень належить до найбільш вражаючих особливостей економіки України. Приватні інвестиції в Україну (12,5% ВВП у 2015 році) є значно меншими, ніж у сусідні країни (Польщу, Румунію та Туреччину) та в азійські країни з середнім рівнем доходів (Малайзію або В'єтнам);
- відсутність ринку землі, недостатнє адміністрування ринку землі та управління земельними ресурсами, стримує інвестиції та продуктивність сільського господарства та інших секторів, а також заважає створенню робочих місць у сільській місцевості.

33. **Перше завдання за цільовим напрямом 1 полягає в підвищенні якості інфраструктурних послуг: особливо у сфері енергетики та транспорту.** Для збільшення приватних інвестицій потрібен доступ до надійних та якісних інфраструктурних послуг. ГСБ зосередиться на таких галузях як енергетика та транспорт, з огляду на їх важливість та на те, що вона вже працює в Україні в цих галузях. На додачу до інвестиційних операцій в енергетиці та дорожній сфері, що входять до існуючого портфелю, ГСБ підтримуватиме реформування цих галузей шляхом надання технічної допомоги та ведення аналітичної роботи.

- **Енергетика.** Енергетичний сектор характеризується неефективністю, поширеністю корупції, що пов'язана зі старими структурами ціноутворення й управління, падінням надійності та низьким рівнем інвестування. Україна є значним за обсягом чистим імпортером нафти та газу, а також важливою транзитною країною. При цьому її економіка залишається однією з найбільш енергоємних та неефективних у регіоні. Енергетична галузь постраждала за ті роки, коли вона виконувала політичні завдання, а не комерційні. Вступ

України до Енергетичного Співтовариства з ЄС створює умови для реформування енергетики, підвищення енергетичної ефективності та вдосконалення енергозбереження, а також сприяє реалізації прагнення України й надалі відігравати важливу роль у транзиті енергії. За підтримки з боку ГСБ та інших партнерів влада розпочала реструктуризацію енергетичного сектору (включаючи розмежування в газовому секторі та створення оптового ринку електроенергії) для підвищення енергоефективності, зміцнення прозорості та конкуренції в галузі, а також сприяння обізнаності та залученню споживачів енергії. Проте ще багато речей досі не зроблено. ГСБ підтримуватиме реформування тарифів на енергію та системи субсидій на оплату житлово-комунальних послуг (ЖКС), спрямоване на зміцнення їхньої адресності та сталості; реформи у газовій галузі та електроенергетиці, покликані забезпечити подолання викликів на цих ринках і сприяти їх реструктуризації, а також поглиблені реформи у сфері централізованого теплопостачання та підвищення ефективності енергоспоживання, включаючи надання підтримки у створенні механізмів фінансування енергетичної ефективності. Донині портфель Світового банку в Україні містить проекти, спрямовані на підтримку гідроенергетики, передачі електроенергії, централізованого теплопостачання та енергоефективності, але центр уваги дедалі більше зміщується в бік надання технічної допомоги на реформування галузевої політики та впровадження ІПВГ2. МФК разом із місцевим фінансовим сектором працюватиме над розробкою фінансових продуктів із забезпечення енергоефективності. У цілому МФК працюватиме над створенням сприятливих умов для надання приватним сектором фінансування у сфері енергетики в цілому. Крім того, МФК розглядає можливість визначення життєздатних муніципальних проектів зі здійснення інвестицій у централізоване теплопостачання, відновлювану енергетику та енергоефективність. Ключовими показниками результатів виконання цього завдання стануть (1) місце України в Індексі показників логістики (Logistics Performance Index) і (2) кількість постачальників газу для підприємств централізованого теплопостачання.

- **Транспорт.** Конкурентоспроможність економіки України залежить також від функціонування транспортного сектору, а особливо від якості та надійності системи логістики, заснованої на функціональній транспортній мережі, що працює у сприятливому регуляторному середовищі, і від активної групи операторів перевезень та логістики, спроможних надавати високоякісні послуги. Ефективні мультимодальні перевезення (автомагістралі, водні шляхи, порти та залізниці) й логістика є дуже важливими для зниження витрат і вивільнення торговельного потенціалу України. Тим не менш, у системі перевезень і логістики, що склалась в Україні на сьогоднішній день, деяких із цих елементів не вистачає, а це стримує розвиток економіки. Недостатність інвестицій в утримання дорожнього господарства призвела до погіршення стану значної частини мережі автомобільних доріг. Ця проблема, як і питання одночасного будівництва нових коридорів, потребує термінового розв'язання. Україна має масштабну залізничну систему, але щороку дедалі більше вантажовідправників віддають перевагу автомобільному транспорту незважаючи на велику кількість переваг залізниці на кшталт низької собівартості перевезень та відсутності обмежень маси через непрозорість і непередбачуваність системи встановлення тарифів, значний рівень зношення потужностей, затримки та низьку швидкість. Це призводить до подальшого зростання навантаження на автодороги. Для вдосконалення розподілу ресурсів і зміцнення життєздатності необхідно визначити пріоритетність автодорожніх та залізничних коридорів. Внутрішні водні шляхи використовуються недостатньо. Вони разом із портами потребують додаткових інвестицій у підвищення продуктивності. На додачу до реалізації проектів у дорожній галузі, що триває, Світовий банк спрямує свою діяльність

² Україна здобула статус країни-кандидата ІПВГ 17 жовтня 2013 року. Очікується, що в другому Національному звіті з ІПВГ, робота над яким розпочнеться в липні 2017 року, буде враховано масштабні зусилля з забезпечення застосування нафтогазового законодавства, а також із публікації даних про платежі та доходи, отримані урядом від усіх операторів видобувної галузі, і він послужить основою для підтвердження та оцінювання дотримання Україною Стандарту ІПВГ.

із технічної допомоги на розробку плану заходів зі сталої логістики: стратегію визначення пріоритетності інвестицій у дорожню сферу; дослідження системи тарифів на послуги портів; розробку попередніх техніко-економічних обґрунтувань для двох потенційних проектів державно-приватного партнерства, а також масштабні зусилля з визначення пріоритетності коридорів, що дасть Україні змогу краще використовувати своє стратегічно важливе географічне положення та підтримає її прагнення до зміцнення зв'язків із ЄС. Крім того, МФК може розглянути можливості встановлення відносин партнерства з державними підприємствами (ДП) заради реконструкції інфраструктури транспорту (автомобільних доріг і портів) на засадах державно-приватного партнерства (ДПП). Ключовими показниками результатів виконання цього завдання стануть (1) місце України в Індексі показників логістики (Logistics Performance Index), (2) кількість транспортних проектів із залученням приватного сектору та (3) кількість здійснених МФК операцій, пов'язаних із транспортною інфраструктурою.

Світовий банк продовжить реалізацію свого поточного проекту з підвищення якості муніципальних послуг водопостачання та водовідведення, і розробку Національної галузевої стратегії водопостачання та водовідведення. Одночасно з цим Світовий банк вестиме діалог із питань політики реформування водного господарства та, зокрема, здійснюватиме розробку галузевої стратегії іригації та дренажу. Ця стратегія покликана допомогти підвищити ефективність і екологічність управління водними ресурсами, й задовольнити суперечливі інтереси водокористувачів у сфері сільськогосподарства та виробництва електроенергії на гідроелектростанціях, а також користування водою в побуті та промисловості.

34. Другим завданням цільового напрямку 1 є створення рівних умов для ведення бізнесу шляхом реалізації інституційних реформ, покликаних розблокувати можливості для здійснення приватних інвестицій. Діяльність за цими трьома напрямками відіграватиме велику роль у коригуванні антиконкурентної та висококонцентрованої структури виробництва в Україні. По-перше, складні регуляторні бар'єри ускладнюють конкурентоспроможність, відкривають можливості для корупції та створюють середовище, в якому процвітати може лише невелике число компаній із політичними зв'язками незважаючи на низький рівень своєї продуктивності. По-друге, проблему ускладнює слабкість реалізації державної політики у сфері захисту економічної конкуренції в умовах високої концентрації компаній у деяких секторах і низьких показників появи компаній на ринках та виходу з них. По-третє, великий та неефективний сектор ДП концентрує ресурси у компаніях, спроможних функціонувати з низьким рівнем продуктивності та прозорості завдяки перевагам у доступі до ресурсів, ринків і політичного впливу.

35. Підтримка поступу в реалізації цього завдання матиме на меті розширення обсягів приватних інвестицій, зокрема, в малі та середні підприємства (МСП). Для створення середовища, здатного сприяти розквіту конкуренції, підприємництва та інновацій, ГСБ продовжить надання технічної допомоги на оптимізацію регуляторного середовища, зміцнення впровадження нормативної бази з питань захисту економічної конкуренції, а також на реформування ДП. Критично важливі ініціативи з реформування можуть бути підтримані також шляхом можливої реалізації багатогалузевого проекту у сфері політики розвитку. Ці реформи сприяли б зниженню ризиків для МСП й дали б змогу залучити приватні інвестиції. У сфері дерегулювання майбутні ініціативи мають бути спрямовані на оптимізацію системи дозволів та виведення з ринку неплатоспроможних учасників, удосконалення норм регулювання перевірок підприємств, розв'язання проблеми «прихованих» дозволів і дозвільних процедур, а також розширення обсягів використання декларацій замість дозволів або ліцензій. У контексті роботи з великими ДП ГСБ може надати підтримку у зміцненні прозорості газової галузі та її демонополізації, забезпеченні прозорості залучення інвесторів та ефективних операторів, а також надання консультацій щодо виходу з інвестицій. Крім того, МФК дослідить можливість участі в окремих передприватизаційних інвестиціях, а також здійснення інвестицій у приватизовані ДП та банки. МФК продовжить також надання допомоги на зміцнення корпоративного управління. Ключовими показниками результатів за цим завданням

будуть (1) відсоткова частка приватних інвестицій у ВВП та (2) частка обсягів реалізації продукції МСП в сукупному обсязі реалізації підприємств.

36. **Третім завданням за цільовим напрямом 1 є земельна реформа, що передбачає створення ринку землі та підвищення продуктивності сільського господарства.** Україна має третину світових запасів чорнозему, але врожайність сільськогосподарських культур становить половину від середнього по Європі рівня, що вказує на значний і досі не використаний потенціал країни у сфері сільського господарства. Реалізації цього потенціалу перешкоджають труднощі у сфері реєстрації земель та відсутність функціонального ринку землі. Продаж сільськогосподарських земель приватної власності заборонено ось уже багато років, і мораторій на продаж земель було продовжено до кінця 2017 року. Крім того, власником чверті сільськогосподарських земель є держава, і більш ніж 80% цієї землі не зареєстровано, що відкриває можливості для їх непрозорого використання, а це призводить до втрати державою доходів у розмірі близько 1 млрд доларів США на рік. Більшість індивідуальних власників земельних ділянок одержують від своїх земель незначні доходи, оскільки багато з них не використовують їх для сільськогосподарського виробництва, а здають в оренду за дуже низькими ставками. Неможливість надання договорів оренди в заставу позбавляє звичайних землекористувачів доступу до фінансів.

37. **Уряд оголосив про свій намір здійснити земельну реформу.** Ця реформа могла б передбачати скасування мораторію на продаж сільськогосподарських земель приватної власності та державних земель, підготовку планів землепорядкування та землекористування, а також завершення складення кадастру державних земель. Це, у свою чергу, дасть можливість визначити ринкову вартість земель і розвинути інструменти земельного фінансування. У цій сфері каскадний підхід може бути застосований безпосередньо за умови здійснення відповідних реформ державної політики. Земельна реформа стане основою для прозорої консолідації земель і розвитку села, адже вона допоможе тим, хто бажає ввійти у сільськогосподарський сектор або вийти з нього. Вона також стане основою для здійснення приватним сектором інвестицій у сільське господарство. З огляду на величезні земельні ресурси України, підвищення якості землепорядкування потенційно може знизити викиди парникових газів (ПГ) Україною й одночасно зменшити економічні втрати від ерозії ґрунтів. Така реформа в разі її прозорої реалізації могла б сприяти стрімкому зростанню сільського господарства, створенню робочих місць і підвищенню доходів значної частки населення, включаючи 40 відсотків населення з нижчим рівнем доходів. Якщо ж реформування здійснюватиметься непрозоро, то реформа може посприяти подальшому впливу бізнес-інтересів окремих кіл. Таким чином, для України земельна реформа є проектом із потенційно високим ефектом і високим рівнем ризику. Водночас, з огляду на трансформаційний потенціал цієї реформи, ГСБ разом із МВФ, ЮСЕЙД, ЄС та іншими партнерами у сфері розвитку підтримує шляхом технічної допомоги ретельно опрацьовану, прозору та чітко контрольовану програму реформування земельних відносин. МФК працюватиме над розробкою фінансових механізмів надання фермерам підтримки в придбанні земель.

38. **ГСБ шукатиме рішення, спрямовані на розвиток інфраструктури, пов'язаної з сільським господарством, у приватному секторі.** Донині підтримка ГСБ в цій сфері включала в себе допомогу в розвитку інфраструктури сільськогосподарського ринку та фінансування на основі аграрних розписок, огляд потреб у зрошенні, а також розбудову спроможностей об'єднань водокористувачів. У майбутньому ГСБ матиме на меті модернізацію складських потужностей та логістичних послуг у сільському господарстві та продовжуватиме підтримувати розвиток агробізнесу на основі поєднання інвестицій та дорадчих послуг. Поточна технічна допомога відкриває також можливість для поглиблення діяльності ГСБ та визначення перспективних заходів у сфері зрошення та сільського господарства завдяки кооперації декількох глобальних практик. Крім того, МФК продовжить працювати з фермерами над підвищенням їхньої операційної ефективності, впровадженням новітніх технологій і стандартів, а отже й відкриттям доступу до нових ринків. Крім того, МФК може розгля-

дати можливості налагодження партнерства з ДП з удосконалення транспортної інфраструктури (автомобільних доріг і портів) на засадах ДПП, а також фінансувати більш широке коло проектів у сфері аграрної інфраструктури. Ключовими показниками результатів виконання цього завдання стануть (1) частка земель сільськогосподарського призначення державної власності, внесених до кадастру та (2) кількість проведених операцій із землями сільськогосподарського призначення.

Цільовий напрям 2. Фіскальна та фінансова стабільність

39. **Усунення найголовніших структурних причин фіскальної уразливості та уразливості фінансового сектору відіграватиме критично важливу роль у забезпеченні макроекономічної стабільності країни на майбутнє та створенні умов для належного функціонування ринків.** Країна живе в умовах середньострокового фіскального тиску: у 2017 році дефіцит державного бюджету зросте, за прогнозами, до 3,1% ВВП, а частка державного та гарантованого державою боргу сягне 89% ВВП, причому протягом наступних трьох років настає строк здійснення значних відсоткових виплат і виплат на погашення боргів. За таких умов для забезпечення макроекономічної стабільності доведеться усунути структурні умови для виникнення найбільших фіскальних ризиків у середньостроковій перспективі, включаючи вузькість податкової бази, слабкість та політизованість адміністрування податків, нераціональність і неефективність системи пенсійного забезпечення, а також наявність значних квазіфіскальних ризиків. Крім того, незважаючи на відвернення масштабної дезінтеграції фінансового сектору, він залишається уразливим; досі не відновилося зростання обсягів кредитування, а частка проблемних позик зросла. З огляду на глибоку вкоріненість та політизованість кредитування пов'язаних осіб, дуже важливо продовжити виведення з ринку та рекапіталізацію банків, зміцнення банківського нагляду з одночасним впровадженням принципів урегулювання проблемних позик і зміцненням систем управління державними банками.

40. **Перше завдання за цільовим напрямом 2 полягає в пом'якшенні найбільших середньострокових фіскальних ризиків для виходу на раціональний розмір бюджетного дефіциту та поступове скорочення державного боргу в перспективі.** Серія багатосекторних позик Світового банку в рамках політики розвитку (ППР), надання яких координувалося з МВФ, підтримала консолідацію бюджету у 2014-2015 роках шляхом реформування тарифів на енергію, впровадження всеосяжного контролю над державними видатками, реформування системи соціальної допомоги та впровадження конкретних ініціатив із залучення надходжень. Тим не менш, системи оподаткування та пенсійного забезпечення залишаються основними джерелами фіскальної уразливості. Незважаючи на недавні реформи, система оподаткування залишається складною й несправедливою та містить велику кількість винятків і прогалів, причому адміністрування податків здійснюється неефективно та широко сприймається як пов'язане з корупцією. Здійснене у 2016 році зниження ставки ЄСВ посилює необхідність ширшої податкової реформи: розширення податкової бази; ліквідацію індивідуальних винятків і прогалів, включаючи зміцнення міжнародних механізмів оподаткування, що забезпечують виведення прибутку та розмивання податкової бази, а також зміцнення адміністрування податків. Пенсійна система також залишається джерелом значної уразливості для державного бюджету, адже витрати на пенсійне забезпечення у 2014 році перевищили 13% ВВП, й на них припадає майже третина сукупного обсягу державних видатків. Крім того, незважаючи на всі ці витрати система надає людям похилого віку дуже незначні виплати, а стимули, що заохочують до участі в системі, є надто слабкими. До варіантів реформування можна віднести реструктуризацію пакетів пенсійних виплат у цілому зі зміцненням бюджетної та соціальної стійкості, й застосування параметричних заходів, включаючи зниження категорійних виплат та скорочення можливостей для дострокового виходу на пенсію.

41. **Реалізація реформ у рамках цього завдання спиратиметься на інформаційно-просвітницьку роботу, технічну допомогу та можливе ФПР.** Здійснювати реформи за цим цільовим напрямом важко, адже для цього потрібно докорінно змінити повноваження тих впливових кіл, що уникають оподаткування та одержують вигоду від умовних зобов'язань, а також переглянути соціальний контракт щодо пенсійного забезпечення. Для досягнення поступу в реалізації заходів Світовому банку доведеться поєднати поглиблену аналітичну роботу та технічну допомогу у визначенні та аналізі рішень із ефективною інформаційно-просвітницькою діяльністю серед відповідних зацікавлених сторін. При цьому для реалізації найважливіших реформістських ініціатив необхідно в подальшому формувати коаліції за участю інших партнерів у сфері розвитку, включаючи МВФ та агентства, що надають підтримку на засадах двосторонньої співпраці. Окрім технічної допомоги Світовий банк підготує програмні огляди державних фінансів (такі огляди раніше фінансувались через цільовий фонд ДФІД, а подальша робота, ймовірно, фінансуватиметься через цільовий фонд ЄС), проводитиме аналітичну роботу щодо сталості та впливу перерозподілу видатків і доходів, а також підтримуватиме здійснення ключових реформ шляхом можливого багатогалузевого фінансування політики розвитку. Ключовими показниками результатів виконання цього завдання стануть (1) відношення розміру державного та гарантованого державою боргу до ВВП та (2) частка пенсійних видатків у ВВП й коефіцієнт заміщення пенсійних виплат за віком.

42. **Другим завданням у рамках цільового напрямку 2 є зміцнення фінансового сектору та закладення основ для надійного розвитку кредитування.** Це завдання має на меті не лише гарантування стабільності фінансового сектору, але й сприяння функціонуванню ринків. За період, що минув із 2014 року, на ліквідності банків та якості їх активів важко позначилось знецінення гривні на 65% та зменшення ВВП на 16%. Вплив цих стресових явищ загострився через глибоко вкорінені структурні проблеми: поширеність кредитування пов'язаних осіб, слабкість нагляду та недостатній рівень розвитку фінансової інфраструктури. Серія ППР Світового банку для фінансового сектору, надання яких координувалося з МВФ, допомогла владі ініціативно відреагувати на кризу шляхом створення системи виведення банків із ринку та їх рекапіталізації, а також зміцнення нагляду над банківським сектором. У результаті проведеної роботи було затверджено плани рекапіталізації кількох слабких банків, причому близько половини зі 180 банків країни було віднесено до категорії неплатоспроможних і виведено з ринку. Водночас, значна уразливість нікуди не зникла. ФГВФО майже не досяг поступу в поверненні активів; державні банки почали домінувати; проблему кредитування пов'язаних осіб так і не було розв'язано, а частка ПП залишається високою. Оскільки частка ПП перевищує 30%, банкам важко відновити ефективне кредитування приватного сектору. Для забезпечення макрофінансової стабільності доведеться наполегливо та стійко впроваджувати нову правову базу, включаючи подальше вдосконалення підходів до виведення банків із ринку, завершення реструктуризації банківської системи та подальше зміцнення нагляду. Для відновлення зростання обсягів кредитування необхідно буде вжити заходів до врегулювання проблемних позик із одночасним реформуванням і зміцненням корпоративного управління у секторі великих банків, власником яких є держава. При цьому для відновлення здорового ринку кредитних ресурсів важливо буде створити функціональний ринок проблемних фінансових активів.

43. **Поступові у виконанні цього завдання сприятиме кредитування, покликане зробити більш довгострокове фінансування доступнішим, а також потенційно можливе боргове фінансування банків з боку МФК та її входження до капіталу банків, надання технічної допомоги фінансовому сектору, а також можливість надання багатогалузевого ФПР.** Одним із ключових обмежень, що стоять перед банківським сектором, є доступність довгострокового фінансування. Крім того, за час, що минув після кризи, зросла вартість капіталу, а кредитування домогосподарств і МСП здійснюється в дуже обмежених обсягах. Таким чином, поки триває реалізація заходів, спрямованих на зміцнення довіри, ГСБ розгляне можливість надання банківському сектору цільової довгострокової позики та фінансування через входження в капітал для підтримки розвитку кредитування. Крім того, для підтримки впровадження нових підходів до виведення банків із

ринку, їх реструктуризації та нагляду за їх діяльністю, а також для визначення нових ініціатив із реформування, покликаних урегулювати ПП та зміцнити корпоративне управління державними банками дуже важливо буде надати програмну технічну допомогу для фінансового сектору. Технічна допомога на підтримку реалізації активів ФГВФО та обмеження пов'язаних із цими ризиками потребуватиме особливої уваги з боку ГСБ, хоча її результати, як очікується, стануть відчутними вже після завершення періоду Концепції. Ці нові ініціативи з реформування можуть бути також підтримані шляхом багатогалузевого ФПР. ГСБ надаватиме владі підтримку у створенні функціонального ринку проблемних фінансових активів через уможливлення ефективного виведення з ринку, продажу, повернення та списання проблемних фінансових активів. ГСБ продовжить свою співпрацю з державними банками, спрямовану на зміцнення корпоративного управління, посилення спроможності, а також, за можливості, надаватиме через МФК боргове та передприватизаційне фінансування. Розвиток глибоких та ефективних місцевих ринків капіталу є ще одним пріоритетним завданням, оскільки такий ринок доповнює банківську систему в тому, що стосується підтримки інвестицій у приватний сектор. ГСБ може підтримати зусилля Уряду, спрямовані на усунення недоліків в інфраструктурі вітчизняного ринку капіталу та стандартах розкриття інформації. До ключових показників результатів виконання цього завдання віднесено (1) зростання обсягів кредитування приватного сектору та (2) частка непрацюючих кредитів.

Цільовий напрям 3. Ефективність та інклюзивність надання соціальних послуг

44. **Результативне надання соціальних послуг відіграє важливу роль у накопиченні людського капіталу, необхідного для розвитку приватного сектору, і в забезпеченні широкого та стійкого розподілу ефекту від зростання.** Система надання соціальних послуг в Україні характеризується високими рівнями видатків і неефективністю. На охорону здоров'я та освіту витрачається більш ніж 10% ВВП, але результати залишаються низькими в порівнянні з іншими країнами. Середня тривалість життя є низькою (71 рік: 76 років для жінок і 66 років для чоловіків), і неінфекційні захворювання залишаються важливою проблемою. Лише 10% населення країни висловили своє задоволення системою охорони здоров'я. Подібним же чином розмір видатків на соціальний захист перевищує 20% ВВП, але більшість вигод одержують 60 відсотків населення з вищим рівнем доходів, тоді як чимало вразливих груп не одержують необхідного захисту. Підвищення ефективності соціальних видатків (включаючи їхню адресність) відіграє ключову роль як у забезпеченні добробуту 40 відсотків населення з нижчим рівнем доходів, так і в забезпеченні «розумної» фіскальної консолідації, покликаної підтримати сталість на макrorівні.

45. **ГСБ проводить роботу з підвищення якості надання послуг як на національному, так і субнаціональному (територіальному та місцевому) рівнях.** І хоча робота Світового банку націлена, головним чином, на реформування політики на національному рівні, триває реалізація кількох заходів із надання прямої підтримки на підвищення якості надання послуг та розбудову спроможностей на субнаціональному рівні. Наприклад, проект у сфері охорони здоров'я передбачає надання восьми областям прямої підтримки у модернізації систем надання медичних послуг і розбудові мереж на місцевому рівні. Крім того, проект із забезпечення енергетичної ефективності централізованого теплопостачання передбачає надання підтримки в модернізації підприємств централізованого теплопостачання на муніципальному рівні, а проект розвитку міської інфраструктури – в реконструкції муніципальних мереж водопостачання та водоочисних споруд, що має підвищити якість і розширити доступність цих послуг для місцевого населення. У майбутньому Світовий банк продовжить виконання аналітичної роботи, покликаної забезпечити краще розуміння ефективності та результативності надання послуг на місцевому рівні. На даний час інші партнери (зокрема, ЄС) беруть ініціативу на себе та активно працюють над реалізацією програми широкої децентралізації.

46. **Перше завдання цільового напрямку 3 полягає в підвищенні ефективності та якості послуг охорони здоров'я.** На сьогоднішній день більшість ресурсів у цій сфері витрачається на стаціонарне та спеціалізоване амбулаторне лікування; на первинну медичну допомогу та профілак-

тику витрачається лише 12%. Уряд витрачає на охорону здоров'я близько 12% загального обсягу державних видатків, що є зіставним із показниками інших країн регіону, але значний розмір особистих готівкових платежів, які доводиться здійснювати, обмежує доступність відповідних послуг для мешканців села та малозабезпечених верств населення. Особливість реформи полягає в забезпеченні переходу від ресурсної моделі фінансування за нормами забезпеченості до систем оплати, в яких гроші прямують за пацієнтом. Децентралізований характер більшості видатків на охорону здоров'я (через органи місцевого самоврядування здійснюється більш ніж 80% виплат) демонструє певні виклики, але й відкриває при цьому перспективи для ширшого залучення громадян до забезпечення відповідальності для постачальників послуг. Світовий банк віднесе до пріоритетних напрямів підтримки ті сфери, які є важливими для забезпечення ефективності та якості надання послуг охорони здоров'я: реформування системи фінансування охорони здоров'я, впровадження електронної охорони здоров'я, системи громадського здоров'я та первинної медичної допомоги. На основі каскадного підходу ГСБ також допоможе виявити в приватному секторі можливі рішення проблем у сфері охорони здоров'я, включаючи залучення приватних операторів та роботу на засадах державно-приватного партнерства (ДПП). Шляхом реалізації свого поточного проекту у сфері охорони здоров'я Світовий банк продовжить співробітництво з партнерами у сфері розвитку, включаючи Швейцарське співробітництво з розвитку, ЮСЕЙД та ВООЗ, щоб підтримати реалізацію пакету реформ охорони здоров'я, затверджених урядом у листопаді 2016 року та спільно схвалених партнерами. Ключовим показником результатів буде частка витрат на первинну медичну допомогу у загальному обсязі витрат на охорону здоров'я.

47. **Другим завданням цільового напрямку 3 є зміцнення адресності соціальної допомоги.** Україна витрачає на соціальну допомогу 4% ВВП, але основний обсяг цих видатків до малозабезпечених та уразливих верств населення не доходить. Варто відзначити, що в найвищому децилі за розподілом доходів частка одержувачів допомоги є більшою, ніж у найнижчому. Провідну роль у видатках відіграють допомога при народженні дитини, різноманітні категорійні виплати та субсидії на оплату житлово-комунальних послуг. Частка у видатках державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, що надається за результатами перевірки на нужденність, є незначною. Більшість населення одержують допомогу, але у квінтілі з найнижчим рівнем доходів її одержує менше половини, а абсолютний розмір окремих виплат є невеликим. Ключовим показником результатів буде частка грошової підтримки (з урахуванням субсидій на оплату житлово-комунальних послуг), що адресно надається 20% населення з найнижчим рівнем доходів.

48. **Це завдання також має на меті збільшення обсягів адресної допомоги, що надається громадам, постраждалим внаслідок конфлікту.** Брак безпеки на сході України призвів до припинення надання послуг, руйнування інфраструктури та припинення розвитку населених пунктів. Водночас, конфлікт позначився не лише на населенні територій, що безпосередньо постраждали від нього, але й на ВПО, колишніх учасниках бойових дій та громадах по всій Україні, що прийняли у себе ВПО. Робочі місця у видобувній та важкій промисловості на сході з початком конфлікту було, в основному, втрачено. Внаслідок цього ВПО з найбільш індустріалізованих районів сходу України стикаються з ситуацією невідповідності своїх навичок економічним можливостям, що існують у тих громадах, у яких вони оселяються. Оскільки конфлікт триває вже четвертий рік, приймаючі громади та системи соціальної підтримки більше не можуть впоратися з наявною кількістю ВПО та колишніх бійців. Для захисту найбільш уразливих груп населення й закладення основ для відновлення миру потрібні спеціальні адресні програми. Ці програми повинні також мати гендерний фокус, оскільки серед переміщених осіб переважають жінки, що мають додаткові обов'язки на кшталт догляду за дітьми (які іноді не є їхніми родичами), а також за літніми родичами й родичами-інвалідами. На основі багаторічної аналітичної роботи у сфері розбудови миру та відновлення і гранту, наданого Фондом державотворення та розбудови миру, Світовий банк продовжить свою співпрацю з Міністерством з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб (МТТОТ) й іншими партнерами у сфері розвитку з надання Урядові підтримки в подоланні наслідків конфлікту та вимушеного переміщення.

У партнерстві з МТОТ і ООН Світовий банк намагатиметься сформувати капітал цільового фонду багатьох партнерів, що має стати основним інструментом підтримки цієї діяльності. Ключовим показником результатів виконання цього завдання буде кількість постраждалих внаслідок конфлікту громад, які одержать підтримку на відновлення.

49. Світовий банк обережно робить кроки до відновлення співпраці в секторі освіти, що є важливим не лише для поліпшення надання послуг, але й для забезпечення функціонування ринків. Попри недавнє затвердження Урядом концепції «Нової української школи» повне бачення шляхів реформування освіти та реалізації реформ наразі не сформоване. Сектор не має достовірної інформації для створення доказової бази для здійснення реформ та створення робочої сили, що відповідатимуть потребам ринку праці. З огляду на те, що українські компанії нарікають на дефіцит кваліфікованих працівників, закладам професійної підготовки та освіти треба уважніше вивчати ситуацію. Після 2010 року Світовий банк не проводив змістовної роботи у секторі освіти, в якому останній проект було закрито з рейтингом «незадовільно». Основними партнерами, що працюють у цьому секторі, є ЄС і кілька двосторонніх партнерів (Чехія, Польща, Швеція, Велика Британія та США). На даний час, доки уряд не зробить рішучих кроків щодо реалізації реформ, діяльність Світового банку в цьому секторі обмежуватиметься наданням технічної допомоги та аналітичною роботою, в тому числі, з питань зміцнення статистичних спроможностей і спроможностей у сфері обробки даних для усунення прогалин у знаннях і розв'язання проблеми невідповідності навичок (як поведінкових, так і технічних/професійних).

С. Реалізація Концепції партнерства з Україною на 2017-2021 фінансові роки

50. Реалізація пріоритетних стратегічних завдань буде великим викликом з огляду на ризики та невизначеність в Україні. Поєднання слабкості інституцій та сильних впливових кіл у минулому вже зривало реалізацію оголошених намірів щодо здійснення реформ. Таким чином, щоб надати Україні якнайефективнішу допомогу в цьому напрямі необхідно забезпечити максимальний рівень адаптивності, гнучкості та чутливості стратегії ГСБ в тому, що стосується проектів та завдань, із одночасним уважним здійсненням моніторингу реформ.

Поточний портфель

51. Поточний портфель проектів МБРР, який складається з восьми інвестиційних проектів загальним обсягом близько 2,25 млрд доларів США, стикається з великими проблемами під час реалізації. Наявність структурних перешкод у здійсненні закупівель, відсутність спроможних груп виконання проектів (ГВП), звинувачення в корумпованості, а також інші проблемні питання суттєво сповільнили реалізацію проектів та виплату коштів за ними. Стрімке збільшення інвестиційного портфелю протягом трьох останніх років додатково загострило проблеми з реалізацією проектів. Сім із восьми проектів, реалізація яких триває, із загальним обсягом зобов'язань близько 1,8 млрд доларів США було затверджено після зміни уряду у 2014 році. Розмір невиконаних зобов'язань становив станом на березень 2017 року близько 2,05 млрд доларів США.

52. Було вжито заходів з підвищення показників портфелю МБРР. Ґрунтовне оцінювання портфелю проектів було проведено спільно з ECADE у 2016 фінансовому році. За результатами оцінювання було узгоджено план заходів із очищення та реструктуризації портфелю; з метою розв'язання проблем або перерозподілу ресурсів на користь більш пріоритетних напрямів діяльності агресивно застосовувалось часткове скасування деяких операцій. У 2016 фінансовому році було скасовано 65,5 млн доларів США, виділених на реалізацію проекту з підвищення енергоефективності централізованого теплопостачання, а у 2017 фінансовому році триває підготовка до додаткового скасування ще приблизно 40 млн доларів США. Крім того, вже у 2017 фінансовому році було скасовано 222,2 млн доларів США з 560 млн доларів США, виділених на реалізацію проекту розвитку дорожньої галузі, за якими після набрання чинності виплати не здійснювались. Крім того,

було зупинено кредитні операції, що не відповідали новим стратегічним пріоритетам Уряду: Проект зміцнення конкурентоспроможності на 200 млн доларів США, Проект соціальної підтримки громад на 150 млн доларів США та Проект будови Канівської ГАЕС на 400 млн доларів США). Після завершення 2016 фінансового року розпочалась реалізація розширеної програми розбудови спроможності ГВП з питань здійснення закупівель, управління фінансами та застосування захисних механізмів; до складу робочих груп або для виступів під час тренінгів запрошуються фахівці зі штату служби віце-президента Банку з питань доброчесності (INT).

53. **Реалізація поточних проектів здійснить на результати Концепції набагато більший вплив, ніж будь-які нові інвестиційні кредити.** Запропоновані вище показники результатів, включені до матриці результатів Концепції (додаток А), було визначено, головним чином, на основі поточного портфеля й поточних або планованих дорадчих та аналітичних послуг (ДПА). Досягнення деяких результатів, як підкреслено в матриці результатів, залежить від реалізації ключових реформ.

54. **Окрім інвестиційного портфеля до складу зобов'язань у період із травня 2014 року по червень 2016 року входили 2,25 млрд доларів США, наданих у формі ППР.** ППР, які було виплачено в повному обсязі, сприяли досягненню високих результатів, включаючи стабілізацію економіки, зниження значних дисбалансів і пом'якшення наслідків шоків для населення.

55. **Виділений на сьогоднішній день портфель проектів МФК становить 695 млн доларів США** (за власний рахунок; із цієї суми не виплачено близько 70,8 млн доларів США); додаткові 526 млн доларів США було мобілізовано іншими партнерами. У портфелі проектів МФК на проекти у сфері промислового виробництва, агробізнесу та сфери послуг припадає 89%; за ними йдуть проекти у сфері інфраструктури – 7%, фінансових ринків – 3%, телекомунікацій і технологій – 1%. Протягом періоду реалізації Концепції МФК продовжить здійснення інвестицій із великим впливом у пріоритетних галузях.

56. **Валовий обсяг гарантій щодо політичного ризику, наданих БАГІ, становив 134,34 млн доларів США** за 6 операціями, три з яких здійснюються у сфері промислового виробництва (на 43,8 млн доларів США), а інших три – у фінансовому секторі (90,6 млн доларів США).

Потенційні нові кредитні проекти

57. **Обсяги кредитів, що надаватимуться МБРР Україні протягом усього періоду реалізації Концепції, та очікувані результати визначатимуться кількома чинниками: (1) поступом України в реалізації реформ; (2) підвищенням показників портфеля МБРР в Україні та (3) можливостями МБРР надавати кредити в Україні.** У Концепції визнано, що досягнення деяких результатів залежатиме від реформ, які мають політично делікатний характер і вимагають глибокого залучення Уряду та інших зацікавлених сторін – особливо в тому, що стосується земельної реформи, створення рівних умов для приватного сектору, обмеження фіскальних ризиків та зміцнення фінансового сектору. Кредитування в рамках ФПР залежатиме від поступу у здійсненні цих ключових структурних реформ, а також від збереження сталих макроекономічних рамок. Кредитування за новими інвестиційними проектами залежатиме від того, чи поліпшиться реалізація проектів із уже наявного портфеля, та від поступу в реалізації реформ, необхідних для одержання очікуваного ефекту від інвестиційних проектів. Реформування державної політики має передувати будь-яким інвестиціям.

58. **Успішність діяльності МФК в Україні значною мірою залежатиме від системних реформ за напрямками, зазначеними в абзаці 34, – зокрема від реалізації реформ у ключових галузях,** включаючи енергетику, інфраструктуру, фінансові ринки, ринки капіталу, а також від поступу у здійсненні приватизації. Поліпшення умов для ведення бізнесу та зниження рівня корупції залишаються ключовими пріоритетами в реформуванні, а повільний поступ у здійсненні відповідних заходів призведе до зменшення обсягу нових інвестицій із боку МФК.

59. Вибір нових напрямів діяльності протягом періоду реалізації Концепції здійснюватиметься на основі чотирьох принципів:

- по-перше, діяльність ГСБ буде спрямована на розширення участі приватного сектору та забезпечення функціонування ринків шляхом:
 - впровадження систем, що забезпечують функціонування ринків, зокрема, шляхом застосування ДПА ГСБ для сприяння реалізації ключових реформ у сфері державної політики, які уможливають вхід приватних інвесторів на ринки;
 - розбудови спроможності та навичок, що сприяють відкриттю українськими виробниками нових можливостей на ринках: наприклад, шляхом допомоги в дотриманні певних стандартів якості;
- по-друге, стратегічній аналітичній роботі перевага віддаватиметься більшою мірою, ніж у минулому;
- по-третє, для сприяння реалізації ключових реформ у сфері державної політики використовуватиметься багатогалузеве ФПР, що надаватиметься в координації з МВФ та іншими партнерами у сфері розвитку;
- по-четверте, інвестиційні проекти використовуватимуться для надання підтримки в реалізації ключових додаткових реформ за наявності у МБРР відповідних ресурсів.

60. Вибір МБРР конкретних нових кредитних операцій протягом періоду нової Концепції в період після 2017 фінансового року залишається відкритим, але кредитна підтримка зводиться до найбільш пріоритетних напрямів й надаватиметься за умови активнішого здійснення трансформаційних реформ за напрямками, що сприяють формуванню ринків (див. рисунок 6 і додаток С). Наприклад, реформування земельної політики, що веде до скасування мораторію на продаж земель і створення відкритого та прозорого земельного ринку, може уможливити надання кредиту на підтримку реалізації земельної реформи, сільського господарства та зрошення. Впровадження широкої конкурентної політики та стратегії реформування ДП може створити умови для надання кредитів на реалізацію реформ у цих сферах. Аналогічним чином, схвалення стратегії та нормативної бази електронного урядування можуть дати можливість для надання кредитів на підтримку окремих ініціатив у сфері електронного урядування. До ключових реформ, що можуть уможливити збільшення обсягів інвестицій із боку МФК, належать розмежування НАК «Нафтогаз України», впровадження платних доріг, поліпшення розкриття інформації та зміцнення правозастосовних повноважень органу регулювання ринку фінансових послуг і потенційне схвалення законодавчої бази по роботі з похідними інструментами.

Рисунок 6. Приклади потенційних нових проектів

61. **Якщо ж ключові реформи за деякими напрямками державної політики реалізовано не буде, то діяльність Світового банку за цими напрямками та відповідні результати буде суттєво обмежено.** За таких обставин Світовий банк зосередиться, головним чином, на дорадчих послугах та аналітичній роботі, а очікувані результати матимуть значно помірніший характер. Водночас, Світовий банк гнучко реагуватиме на зміни та виявлятиме готовність до надання підтримки за тими напрямками, за якими здійснюватимуться ключові реформи у сфері державної політики.

Дорадчі послуги та аналітична робота з метою досягнення ефективності

62. ДПА відіграватиме значно важливішу роль, ніж у рамках попередньої СПУ, й застосуватиметься як каталізатор ключових трансформаційних реформ та інвестицій. Критичні соціально-економічні проблеми, що стоять перед Україною, зміцнення громадянського суспільства після подій на Євромайдані, а також прагнення до змін створили для ГСБ можливість зробити власний внесок в обговорення альтернативної економічної політики, сприяння відвертішому та більш інклюзивному діалогу з таких питань, а також надання практичної консультативної допомоги щодо того, як слід здійснювати реформи. ДПА надаватиметься за такими пріоритетними напрямками реформування, як пенсійна реформа, земельна реформа, енергетична безпека та фінансовий сектор. Поточний портфель ДПА складається з великої кількості заходів, реалізація яких триватиме далі, а новий портфель ДПА (1) буде консолідовано навколо цільових напрямів Концепції; (2) включатиме в себе набір «флагманських звітів», присвячених стратегічним викликам середньострокового та довгострокового характеру у сфері розвитку, що стоять перед Україною, на кшталт чинників економічного зростання, економічних і соціальних наслідків демографічних змін і впливу змін клімату на сільське господарство; та (3) заохочуватиме застосування багатогалузевих підходів до подолання викликів у сфері розвитку та співробітництва в рамках ДПА. У додатку С подано список поточних проектів ДПА, що виконуються у 2017 фінансовому році, та індикативні плани надання ДПА на 2018 і 2019 фінансові роки в розрізі пріоритетів Концепції. Деякі завдання мають програмний характер. Програми на більш віддалені роки визначено приблизно; їх може бути відкориговано за результатами консультацій із Урядом для забезпечення актуальності.

63. **Зміни клімату та гендер відіграватимуть важливу роль у здійсненні діяльності з ДПА та в рамках потенційних нових операцій.** У вересні 2015 року Україна подала свої національно визначені внески (ОНВВ) за Рамковою Конвенцією ООН про зміну клімату, ратифіковані у вересні 2016 року. Україна зобов'язалась, що рівень її викидів парникових газів у 2030 році не перевищить 60% рівня 1990 року, причому заходи зі зниження викидів охоплять такі сектори, як енергетика, промисловість, сільське господарство та утилізація відходів. І хоча ОНВВ визначає планові показники у сфері зміни клімату, в ньому ніяк не визначено шляхи їх досягнення. Світовий банк оцінюватиме заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них у рамках розробки нових інвестиційних операцій, що стане одним із засобів розблокування інвестицій і зміни ставлення споживачів до вибору на користь низьких викидів вуглецю. У рамках ДПА робитиметься спроба визначити критично важливі виклики у сфері зміни клімату. Діяльність у сфері зміни клімату спиратиметься на рекомендації, складені за результатами недавнього Аналізу довкілля України (Ukraine Country Environmental Analysis), а також висновки поточного проекту технічної допомоги, спрямованого на вдосконалення управління водними ресурсами та впровадження вискоєфективних технологій зрошення. Якщо земельна реформа реалізовуватиметься так, як очікується, то буде розглянуто можливість реалізації додаткового проекту технічної допомоги з питань сталого управління лісовим господарством на основі попереднього діалогу з питань галузевої політики, профінансованого в рамках програми зі зміцнення застосування лісового законодавства та управління ним (Forest Law Enforcement and Governance) та за рахунок грантів лісової програми (Program for Forest). Удосконалення управління лісовими ресурсами позитивно вплине на клімат. Крім того, Світовий банк продовжить реалізацію в Україні Партнерства для готовності до ринку, що має на меті сприяння зниженню викидів парникових газів і контроль над ним. Крім того, в рамках ДПА велика увага приділятиметься питанням забезпечення гендерної рівності, виявленим під час Гендерного оцінювання країни, проведеного у 2016 році (повний опис подано в додатку G), під час реалізації як кредитних проектів, так і заходів технічної допомоги.

Управління фінансами та здійснення закупівель

64. **У Звіті про оцінку управління державними фінансами 2015 року (PEFA) відзначено значний поступ за деякими напрямками** – зокрема, внесення змін у Бюджетний кодекс, що поліпшили управління державними інвестиціями, змінили систему міжбюджетних трансфертів і зробили доступнішими бази даних про виконання бюджету. Водночас, потрібен поступ і в роботі за такими іншими напрямками, як узгодження державної політики та бюджетування, внутрішній контроль та аудит, раціоналізація державних видатків, управління фіскальним ризиком, виконання бюджету та прозорість. Обмеженість обміну інформацією між ключовими установами, що відповідають за управління бюджетом, а також обтяжливе середовище нагляду, орієнтоване на контроль за дотриманням норм, і надалі суттєво перешкоджають забезпеченню ефективності в управлінні фінансами.

65. **Світовий банк продовжить регулярне обговорення питань управління фінансами та здійснення виплат із урядом, і розроблятиме спільні плани заходів, включаючи проведення Оглядів показників портфеля країни раз на півроку.** В останні роки на реалізацію портфеля проектів в Україні впливали такі негативні чинники, як (1) недостатність виділення в державному бюджеті коштів на реалізацію проектів; (2) періодичні затримки у здійсненні платежів через Державну казначейську службу; (3) затримки в призначенні уповноважених осіб уряду, що мають право затверджувати операції, пов'язані з проектом; і (4) затримки у впровадженні механізму електронних виплат. Протягом періоду реалізації Концепції реалізовуватимуться такі ініціативи, як (1) впровадження нової електронної бізнес-платформи, що уможливить оптимізацію обробки виплат і автоматизоване подання проміжної та річної фінансової звітності в Банк; і (2) проведення тренінгів для працівників груп виконання проектів.

66. **Системи закупівель в Україні вдосконалюються, але залишається потреба в ретельному моніторингу та оцінюванні новоствореної системи електронних закупівель.** Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, яке є уповноваженим органом у сфері державних закупівель, ініціювало у 2014 році реорганізацію системи державних закупівель, внаслідок чого в лютому 2016 року набрав чинності новий Закон України «Про публічні закупівлі». Цей закон, який відповідає передовій міжнародній практиці у сфері закупівель, передбачає впровадження електронної системи закупівель, електронних аукціонів та рамкових угод. Уряд здійснює пілотне впровадження централізованої системи закупівель. Електронну систему публічних закупівель «ПроЗорро» було розроблено за стандартами відкритих даних про контракти на основі конструктивної співпраці між українськими ОГС, Урядом і приватним сектором. У складі системи «ПроЗорро» функціонує модуль ділової інформації, що забезпечує оперативну та комплексну класифікацію інформації про торги, що відбуваються в системі. Громадянське суспільство та широкий загал мають простий та необмежений доступ до інформації. З огляду на важливість закупівель для забезпечення прозорості та протидії корупції Світовий банк продовжить здійснення ретельного моніторингу системи публічних закупівель України та її розвитку.

Залучення громадян

67. **З огляду на виклики у сфері урядування України та значний вплив бізнес-інтересів робота з населенням стане ключовим елементом реалізації програм.** Ключова роль, яку відіграють ОГС і громадяни, що вимагають змін, забезпечила активізацію громадської роботи та докорінно змінила підходи громадян України до участі в управлінні своєю країною. Євромайдан і наступні події продемонстрували реальну та потенційну роль зрілого та краще організованого громадянського суспільства для розв'язання ключових питань реформування. Ознаками цього поступу є більша кількість представників громадянського суспільства в парламенті, схвалення законів, критично важливих для належного урядування, а також впровадження нормативної бази антикорупційної реформи.

68. **Незважаючи на всі досягнення зберігаються певні виклики як у самому громадянському суспільстві, так і у відносинах між громадянським суспільством та Урядом.** Громадянське суспільство складається з великої кількості ОГС: формальних і неформальних, активних і неактивних. Багатьом із них не вистачає спроможностей у таких сферах, як планування, управління та комунікація. Крім того, досі триває формування форумів для діалогу навколо реформ, а координація діяльності з Урядом здійснюється дуже неефективно. ОГС відіграють провідну роль у зміні менталітету громадян із пасивного споживацького ставлення до активного користування послугами. Існують як попит на розробку платформи для залучення громадян, так і можливості для такої роботи, і ці можливості використовуються для проведення консультацій (наприклад, під час розробки Концепції) з використанням цифрових платформ (онлайн консультацій, веб-сторінок та соціальних мереж). Крім того, стратегію залучення громадян (див. додаток Н) було інтегровано до складу Концепції з приділенням особливої уваги зміцненню довіри та залученню громадян протягом усього процесу реформування. Світовий банк також проводить навчання представників ЗМІ та ОГС з питань ключових реформ, що додатково підкреслює його роль як осередку знань. Крім того, більш ніж половина поточних інвестиційних проектів уже містять добре розроблену програму діяльності залучення громадян, завдяки чому бенефіціари проектів мають змогу регулярно давати зворотній зв'язок. Взаємодія між громадянами та постачальниками послуг додатково підкріплюватиметься розбудовою спроможності у сфері розгляду скарг і структурованого громадського нагляду на місцевому рівні.

Партнерство та координація

69. **Важливим напрямом Концепції буде робота у складі коаліцій із іншими партнерами.** Світовий банк координуватиме свою програму з МВФ, Європейським Союзом/Європейською комі-

сією, Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), Організацією Об'єднаних Націй, США/ЮСЕЙД, Великою Британією/ДФІД, Швейцарією, Канадою, Швецією та іншими партнерами у сфері розвитку, та здійснюватиме співпрацю з партнерами у формі коаліцій на підтримку реформ (додаток І). Для досягнення максимального ефекту від своєї діяльності Світовий банк вивчить можливості спільного фінансування ФПР та інвестиційних проектів разом із ключовими партнерами, як це робилось, наприклад, із Японією та Німеччиною в рамках надання Україні ППР у 2014 та 2015 роках. Крім того, ми також долучатимемось до партнерства з використанням новаторських інструментів фінансування (прикладом яких є Гарантія забезпечення надійності газопостачання, надана спільно з ЄІБ), що найкраще відповідають потребам України. Об'єднання зусиль із ЄС для взаємної підтримки реформ і спільного використання ресурсів у сферах, що викликають спільний інтерес: урядування, транспорту та енергетики – підтвердило свою ефективність і застосовуватиметься й надалі. Світовий банк продовжить спільну роботу з ООН, ЄС та іншими партнерами у сфері розвитку над питаннями відновлення після конфлікту, спираючись при цьому на проведену спільними зусиллями СБ-ООН-ЄС Оцінку шляхів відновлення та розбудови миру, цільові фонди багатьох партнерів Світового банку та ООН, утворені з застосуванням механізмів спільного управління, а також координацію діяльності з КфВ, ЄІБ, ДФІД, Канадою та іншими партнерами в режимі двосторонньої співпраці, які беруть активну участь у заходах із відновлення та розбудови миру. Окрім координації роботи з партнерами у сфері розвитку Світовий банк регулярно проводитиме на національному та субнаціональному рівні обговорення політики та консультації з залученням партнерів у сфері розвитку, приватного сектору, наукових кіл і громадянського суспільства для обміну знаннями та координації діяльності.

IV. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ КОНЦЕПЦІЇ

70. **Ризики на шляху реалізації Концепції в Україні оцінюються як «значні» (таблиця 4).** Серед ризиків переважають політичні ризики, ризики урядування та макроекономічні ризики. Вони здатні поодиночі або разом поставити під загрозу реалізацію Концепції через зниження рівня готовності та спроможності Уряду реформувати державну політику та реалізовувати портфель інвестиційних проектів Світового банку. За таких обставин робота Світового банку зосереджуватиметься, головним чином, на наданні аналітичних та дорадчих послуг. Зокрема відзначається, що в разі матеріалізації макроекономічних ризиків Світовий банк утримається від надання ФПР. Ці ризики також обмежують можливість залучення додаткової фінансової підтримки, якої потребує Україна. Запропонована Концепція має на меті обмеження ризиків на кількох фронтах, але ГСБ не може пом'якшити ті ризики, на які вона не має жодного впливу: наприклад, ризик конфлікту.

Таблиця 4: Рейтинги ризиків для реалізації Концепції

Ризик політики та урядування	Високий
Макроекономічний	Високий
Галузевих стратегій та політики	Значний
Технічної будови проекту або програми	Помірний
Інституційної спроможності до реалізації та стійкості	Значний
Фідуціарних аспектів	Значний
Охорони довкілля та соціальної сфери	Помірний
Зацікавлених сторін	Помірний
Загальна оцінка	Значний

71. **Політичні ризики.** Україна зіткнулася з суттєвою політичною невизначеністю. Багато спостерігачів звертають увагу на перехід від політичної системи, в якій домінують автократичні та бізнес-інтереси, до системи більшої політичної відповідальності перед громадянами. Водночас, зберігається ймовірність інших наслідків: від подальшого впливу бізнес-інтересів окремих кіл до активізації популістських націоналістичних політичних угруповань. Під час такого переходу можна очікувати певної політичної нестабільності. Політична нестабільність може зрости напередодні парламентських і президентських виборів, які мають відбутись у 2019 році, і може позначитись на здійсненні реформ. Якщо прагнення Уряду здійснювати реформи буде слабким, то це може поставити під загрозу виконання завдань Концепції. Цей набір ризиків частково пом'якшується широкою підтримкою реформ у сфері урядування та економіки після виступів на Євромайдані. Ця підтримка, однак, може зникнути, якщо громадяни не бачитимуть поступу в реформуванні урядування та користі від реформування економіки. Спроможність ГСБ протидіяти цим ризикам є дуже обмеженою, але вона намагатиметься робити це шляхом залучення громадян та участі в публічних дебатах щодо реформування економіки та урядування.

72. **Ризики конфлікту.** Активізація збройного протистояння між озброєними угрупованнями та збройними силами на сході України може призвести до значних негативних наслідків для економіки через збільшення військових видатків та ослаблення довіри інвесторів до економіки. За таких обставин виконання завдань Концепції буде поставлене під серйозну загрозу. Спроможність ГСБ якось протидіяти цьому ризику є дуже обмеженою. Водночас, ГСБ робить внесок у надання владою підтримки для ВПО, ветеранів та інших осіб, які постраждали від конфлікту.

73. **Ризики урядування.** Зважаючи на історію корупції в Україні, існує ризик того, що потужні політичні впливові кола зможуть заблокувати реформування системи управління та підірвати тим самим довіру громадян до уряду. Власники банків, які одержували вигоду від кредитування пов'язаних осіб, можуть, наприклад, підірвати виконання програми стабілізації фінансового сектору, а інші кола можуть саботувати процес розмежування НАК «Нафтогаз України» або перешкоджати здійсненню інших реформ, які пов'язані з ДП. Матеріалізація цих ризиків може поставити під загрозу виконання завдань Концепції у сфері економічної конкуренції та бюджетної реформи. ГСБ частково протидіятиме цим ризикам шляхом (1) надання Урядові практичної підтримки в розробці та реалізації реформ, включаючи реформи, що обмежують можливості впливових кіл; і (2) посилення залучення громадян та участі в публічних дебатах із питань урядування та реформування економіки.

74. **Макроекономічні ризики.** Протягом 2014-2016 років Україна суттєво скоротила фіскальні та зовнішні дисбаланси, але макроекономічна ситуація залишається уразливою до багатьох ризиків. Політичний ризик, ризик конфлікту та ризики урядування, про які йшлося вище, можуть призвести до сповільнення або скасування реформ, що швидко стане загрозою для бюджетної та зовнішньої стабільності. Подальше падіння попиту з боку основних торговельних партнерів України сповільнить зростання та ослабить зовнішньоторговельні баланси. Очікується, що до кінця 2017 року частка державного та гарантованого державою боргу сягне 89% ВВП, причому протягом наступних трьох років настає строк здійснення значних відсоткових виплат і виплат на погашення боргів. Якщо реформи, покликані усунути основні чинники фіскальної уразливості, не буде реалізовано, то Україні доведеться активніше застосовувати можливі заходи з залучення доходів та урізання видатків, і вдаватись до залучення коштів на внутрішньому ринку, що може підірвати макроекономічну стабільність та досягнення у сфері розвитку. Якщо реформи, покликані зміцнити стабільність фінансового сектору, не буде реалізовано, то довіра до банків падатиме й далі, що поставить під загрозу завдання Концепції, пов'язані з фінансовим сектором і фіскальною стабільністю. І, нарешті, існує ризик того, що Україні не вдасться залучити кошти, необхідні для задоволення потреб у зовнішньому фінансуванні. Зокрема, якщо МВФ не зможе завершити плановані огляди та здійснити планові виплати в рамках чотирирічної програми розширеного фінансування

на 2015-2018 роки в розмірі 17,5 млрд доларів США, то Україна зіткнеться з труднощами в погашенні зовнішнього боргу банків та корпорацій, який становитиме у 2017-2019 роках близько 7 млрд доларів США на рік. Якщо макроекономічну стабільність підірве матеріалізація будь-якого з цих ризиків, то це поставить під серйозну загрозу виконання завдань Концепції. За таких обставин Світовий банк відмовиться від надання ФПР. Світовий банк частково протидіятиме цим ризикам, тісно співпрацюючи з Урядом та іншими партнерами на зразок МВФ, у тому, що стосується визначення складу та реалізації заходів із реформування економіки.

75. **ГСБ ретельно розглянула всі ці ризики та, наскільки це є можливим, вживає заходів, покликаних звести до мінімуму їхній вплив на реалізацію цієї Концепції.** Окрім заходів із протидії ризикам, які було обговорено вище, управлінню ризиками сприяє зосередження діяльності ГСБ на пріоритетних напрямках та прив'язка нових кредитів до схвалення та реалізації реформ у сфері державної політики. Крім того, Концепцію спеціально було побудовано як гнучкий документ, що забезпечує можливість коригування діяльності ГСБ в разі матеріалізації будь-якого з ризиків.

V. ДОДАТКИ

Додаток А. Матриця результатів концепції

Головним елементом Концепції, що охоплює всі інші цільові напрями, є урядування, протидія корупції та залучення громадян. Концепція передбачає застосування подвійної стратегії для подолання викликів у сфері урядування: по-перше, на основі розбудови комплексних інститутів кращого урядування та протидії корупції для забезпечення поступу трьома шляхами в напрямі сталого відновлення економіки та спільного добробуту і, по-друге, на основі реалізації реформ за трьома шляхами з метою послаблення впливу бізнес-інтересів. Перший із комплексних цільових напрямів Концепції стосується розбудови інститутів належного урядування та протидії корупції там, де ГСБ має порівняльну перевагу та вбачає можливість для цього.

Завдання 1. Прозорість: управління державними фінансами (УДФ)

Логіка втручання

Недостатня прозорість і недоліки УДФ разом зі слабкістю та застарілістю інформаційно-телекомунікаційних систем сприяли посиленню впливу бізнес-інтересів окремих кіл, погіршили якість надання послуг та підірвали довіру громадян до Уряду. Банк у партнерстві з ЄС надав Урядові підтримку в розробці стратегії реформування системи УДФ, що була схвалена Урядом у лютому 2017 року. Фінансований ЄС цільовий фонд надасть підтримку в реалізації початкових етапів реформи системи УДФ: розробці та впровадженні комплексної інформаційної системи управління людськими ресурсами (ІСУЛР), у якій здійснюватиметься кадровий облік та облік заробітної плати державних службовців, а також заміну застарілих систем ІКТ, які мають критичне значення для фінансового планування та управління. Банк також продовжить надання технічної допомоги в реалізації інших ключових ініціатив, покликаних сприяти прозорості, включаючи Ініціативу із забезпечення прозорості в будівельній галузі (ІПБГ) та Ініціативи прозорості видобувних галузей (ІПВГ); розробку прозорої бюджетної інформаційної системи; зміцнення прозорості у сфері державних закупівель, а також забезпечення якості та прозорості адміністративних послуг та послуг електронного уряду, й доступу до них.

Об'єктивні показники Концепції	Додаткові показники поступу	Програма ГСБ
<p>Частка державних службовців центральних органів державної влади, охоплених ІСУЛР</p> <p>Базисний рівень: 0 (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 50% (2020)</p>	<p>Кількість скарг у сфері публічних закупівель</p> <p>Удосконалена ІКТ-система управління УДФ</p> <p>Базисний рівень: відсутність стратегії інформатизації УДФ та обмежена спроможність забезпечувати цілісність даних</p> <p>Плановий рівень: стратегію інформатизації затверджено разом із процедурами та положеннями щодо забезпечення цілісності даних при адмініструванні надходжень.</p>	<p>Формування цільового фонду з УДФ та державного управління триває.</p>

Завдання 2. Підзвітність: протидія корупції та залучення громадян**Логіка втручання**

Надання Урядові підтримки у впровадженні структурованого комплексу антикорупційних заходів, у тому числі, на основі ініціатив із залучення громадян, може сприяти посиленню відповідальності. Банк надав підтримку в ухваленні антикорупційного законодавства та впровадженні електронного декларування майна з використанням ППР та цільового фонду ДФІД. У майбутньому критично важливе значення матимуть результативне впровадження та належний моніторинг антикорупційного законодавства та інших нормативних документів. Технічна допомога у здійсненні подальших кроків, надавати яку планується через Цільовий фонд належного урядування ДФІД, включатиме в себе зміцнення системи зовнішньої перевірки та публічного розгляду електронних декларацій, поданих ключовими державними діячами, посилення механізмів перевірки бенефіціарної власності, удосконалення законодавства та регулювання у сфері конфлікту інтересів, а також надання підтримки антикорупційним органам, що утворюються. Ініціативи по залученню громадян здійснюватимуться за двома загальними напрямками: (1) розширене та структуроване залучення третіх сторін до здійснення громадського моніторингу надання послуг (у тому числі, за проектами, що фінансуються МБРР) і (2) розширення обізнаності громадянського суспільства про ключові інституційні зміни та реформи.

Об'єктивні показники Концепції	Додаткові показники виконання	Програма ГСБ
<p>Частка електронних декларацій високопосадових службових осіб³</p> <p>Базисний рівень: 0 (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 100% (2020 р.)</p> <p>Частка громадян, що повідомили про зростання рівня задоволеності якістю громадських послуг:</p> <p>Стан здоров'я</p> <p>Базисний рівень: 10% (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 20% (2020 р.)</p> <p>Водопостачання</p> <p>Базисний рівень: 0% (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 20% (2020 р.)</p> <p>Централізоване теплопостачання</p> <p>Базисний рівень: 0% (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 80% (2020 р.)</p>	<p>Утворення антикорупційної палати/ антикорупційного суду</p> <p>Кількість розслідувань на підставі аналізу декларацій</p> <p>Базисний рівень: 25 (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 250 (2020 р.)</p>	<p>Формування нового цільового фонду ДФІД триває.</p> <p>Технічна допомога на здійснення багатгалузевих структурних реформ (і можливе надання багатгалузевого ФПР)</p> <p>Проект у сфері охорони здоров'я, що триває</p> <p>Проект «Підвищення енергоефективності в секторі централізованого теплопостачання», що триває</p> <p>Проект розвитку міської інфраструктури, що триває</p>

Цільовий напрям 1. Забезпечення функціонування ринків

Перспективи зростання залишаються досить помірними навіть після того, як у 2016 році реальний ВВП зріс на 2,3% після загального падіння на 16% протягом попередніх двох років. Для забезпечення сильнішого та більш сталого економічного зростання знадобляться глибші інституційні реформи, покликані усунути давно існуючі структурні недоліки, які роблять приватний сектор менш конкурентоспроможним та призводять до незадовільних наслідків для ринку праці в Україні. Збільшення продуктивності праці є ключем до зміцнення конкурентоспроможності українських компаній і їх здатності зростати (і створювати робочі місця) та одержувати доходи. Є три структурні та інституційні недоліки, що обмежують конкурентоспроможність приватного сектору:

³ Особи, які були зобов'язані подати декларації на першому етапі декларування у жовтні 2016 року.

- невнормованість та неефективність інфраструктури. З огляду на бюджетні обмеження та слабкість урядування державні капітальні видатки залишаються низькими (2,4% ВВП). Цей чинник у поєднанні з неналежним утриманням призвів до погіршення стану критично важливих об'єктів інфраструктури;
- висококонцентрована та олігархічна структура виробництва, що обмежує конкуренцію й перешкоджає розвитку приватного сектору. Загарбання державного апарату впливовими колами належить до найбільш вражаючих особливостей економіки України. Приватні інвестиції в Україну (12,5% ВВП у 2015 році) є значно меншими, ніж у сусідні країни (Польщу, Румунію та Туреччину) та в азійські країни з середнім рівнем доходів (Малайзію або В'єтнам);
- відсутність ринку землі, недостатнє адміністрування ринку землі та управління земельними ресурсами, стримує інвестиції та продуктивність сільського господарства та інших секторів.

Завдання 3. Підвищення якості інфраструктурних послуг, особливо у сфері енергетики та транспорту.

Логіка втручання

Доступ до надійних та високоякісних інфраструктурних послуг є однією з основних передумов збільшення обсягу приватних інвестицій.

- У сфері енергетики ГСБ й надалі підтримуватиме проекти в секторі гідроенергетики, передачі електроенергії, централізованого теплопостачання та підвищення енергоефективності, й вестиме при цьому діалог із питань державної політики та надаватиме рекомендації щодо реформування енергетики, спрямованого на зміцнення урядування в секторі, розвиток конкуренції та підвищення екологічності. Підтримка надаватиметься на реалізацію таких реформ, як реструктуризація газової галузі, створення оптового ринку електроенергії, утворення національного фонду енергоефективності, а також оптимізація та забезпечення сталого характеру програми субсидій на оплату житлово-комунальних послуг.
- Високоякісні послуги перевезень і логістики, що надаються за конкурентоспроможними тарифами, мають ключове значення для забезпечення конкурентоспроможності приватного сектору. Ефективні мультимодальні перевезення (автомагістралі, водні шляхи, порти та залізниці) є дуже важливими для зниження витрат і вивільнення торговельного потенціалу України. Окрім реалізації проектів у дорожньому секторі, реалізація яких триває, ГСБ зосередиться на впровадженні стратегії, яка передбачає пріоритетність інвестицій у дорожнє господарство, та на «зеленій» логістиці.

І в енергетиці, й на транспорті ГСБ продовжить реалізацію поточних проектів, спрямованих на підвищення якості (1) мережі автомобільних доріг та (2) послуг централізованого теплопостачання. Вона також вестиме діалог із питань політики реформування водного господарства, включаючи розробку Стратегії зрошення та дренажу, Національної стратегії водопостачання та водовідведення, приватизацію та державно-приватне партнерство (ДПП), а також ширше залучення приватних операторів до роботи в цих секторах. Одночасно ГСБ продовжить реалізацію проекту з підвищення якості муніципальних послуг водопостачання та водовідведення.

Об'єктивні показники Концепції	Додаткові показники поступу	Програма ГСБ
<p>Місце України в Індексі показників логістики (Logistics Performance Index)</p> <p>Базисний рівень: 80 зі 160 (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 70 (2020 р.)</p> <p>Частка газу, що постачається підприємствам централізованого теплопостачання не від НАК «Нафтогаз України»</p> <p>Базисний рівень: 0 (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 25% (2020 р.)</p> <p>Обсяг фінансування, забезпеченого МФК для реалізації проектів із підвищення енергоефективності житла</p> <p>Базисний рівень: 3,8 млн (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 100 млн (2020 р.)</p> <p>Завершення та схвалення пріоритетів транспортних коридорів (автомобільних доріг, залізниць та внутрішніх водних шляхів)</p> <p>Кількість завершених МФК операцій у сфері транспорту, пов'язаних із інфраструктурою</p> <p>Базисний рівень: 2 операції (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 5 операцій (2020 р.)</p>	<p>Кількість проектів на транспорті за участю приватного сектору</p> <p>Базисний рівень: 0</p> <p>Плановий рівень: 2</p> <p>Кількість кілометрів міжнародних автомобільних доріг, експлуатація яких здійснюється на основі угод про рівні обслуговування на основі показників діяльності</p> <p>Базисний рівень: 170 км (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 570 км (2020 р.)</p> <p>Консолідація експлуатаційних підрозділів ДАК на обласному рівні</p> <p>Виведення діяльності з транспортування та зберігання газу («розмежування») з НАК «Нафтогаз України»</p> <p>Функціонування газової галузі без фінансового дефіциту</p> <p>Кількість підприємств водопостачання з підвищеними показниками покриття собівартості</p> <p>Базисний рівень: 0</p> <p>Плановий рівень: 5</p> <p>Схвалення Урядом Стратегії розвитку систем зрошення та дренажу</p> <p>Схвалення Урядом Національної стратегії водопостачання та водовідведення</p>	<p>Другий проект з передачі електроенергії, що триває</p> <p>Проект «Підвищення енергоефективності в секторі централізованого теплопостачання», що триває</p> <p>Гарантія забезпечення надійності газопостачання, робота над якою триває</p> <p>Щойно затверджений проект технічної допомоги з введення в дію Фонду енергоефективності</p> <p>Проект технічної допомоги в реалізації реформ у газовій галузі та модернізації газотранспортної системи, що триває</p> <p>Проект технічної допомоги в реформуванні тарифів на енергію та системи субсидій, що триває</p> <p>Другий проект покращення автомобільних доріг і безпеки руху, що триває</p> <p>Проект розвитку дорожньої галузі, що триває</p> <p>Проект технічної допомоги у визначенні пріоритетних інвестицій у дорожнє господарство, що триває</p> <p>Другий проект розвитку міської інфраструктури, що триває</p> <p>Проект МФК з надання консультаційних послуг з підвищення енергетичної ефективності житла, що триває</p> <p>Проект МФК з фінансування екологічно чистої енергетики в Україні, що триває</p> <p>Проект МФК з ДПП на заводі «Енергія» в Києві, що триває</p>

Завдання 4. Створення рівних умов для приватного сектору**Логіка втручання**

Для поліпшення антиконкурентної та висококонцентрованої структури виробництва в Україні необхідно вжити заходів за такими трьома напрямками: (1) з оптимізації складних регуляторних бар'єрів, які заважають конкуренції і створюють можливості для хабарництва; (2) зі зміцнення реалізації державної політики у сфері захисту економічної конкуренції, оскільки в багатьох секторах спостерігається висока концентрація компаній і невелика кількість компаній, що з'являються на ринку або виходять із нього та (3) реформування великого та неефективного сектору державних підприємств (ДП), який зв'язує ресурси у компаніях, спроможних функціонувати з низьким рівнем продуктивності та прозорості через наявність у них кращого доступу до ресурсів, ринків і політичного впливу. ГСБ продовжить надання технічної допомоги за цими трьома напрямками. Консультаційні послуги МФК допоможуть забезпечити прозорість процесу залучення інвесторів та ефективних операторів, надання консультацій із питань виходу з інвестицій та участі в передприватизаційних інвестиціях, капіталі приватизованих державних підприємств та післяприватизаційних проектах. МФК також надаватиме рекомендації з удосконалення нормативної бази у сфері дозволів і ліцензій на ведення бізнесу, які заохочують застосування принципів регулювання на основі рівня ризику та зменшення кількості документів, що дублюють один одного. БАГІ надає гарантії трьом промисловим підприємствам, що підкріплюють прями іноземні інвестиції в економіку.

ПРИМІТКА: ДОСЯГНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗА ЦИМ ЗАВДАННЯМ ЗАЛЕЖАТИМЕ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПОГЛИБЛЕНИХ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ РЕФОРМ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ.

Об'єктивні показники Концепції	Додаткові показники поступу	Програма ГСБ
Розмір приватних інвестицій у відсотках від ВВП Базисний рівень: 12,5 (2016 р.) Плановий рівень: 18 (2020 р.) Частка обсягів реалізації малих і середніх підприємств у сукупному обсязі реалізації продукції підприємствами (%) Базисний рівень: 60 (2016 р.) Плановий рівень: 70 (2020 р.) Розмір інвестицій, мобілізованих МФК після приватизації Базисний рівень: 0 (2016 р.) Плановий рівень: буде визначено окремо (2020 р.) Кількість компаній, що отримують користь від реформування ліцензійних вимог Базисний рівень: 0 (2016 р.) Плановий рівень: 10 000 (2020 р.)	Схвалено Національну політику у сфері захисту економічної конкуренції Кількість дозвільних документів (дозволів, ліцензій, сертифікатів, що не пов'язані з національним індексом якості, затверджень та експертних висновків) Базисний рівень: 343 (2016 р.) Плановий рівень: 323 (2020 р.)	Технічна допомога приватному сектору з питань дерегуляції, політики захисту економічної конкуренції та реформування державних підприємств (у т.ч. поточні проекти СІДА та Швейцарського цільового фонду). Потенційне багатогалузеве ФПР Поточний консультаційний проект МФК з питань приватизації та вдосконалення регулювання бізнесу Планована участь МФК в борговому та акціонерному (через входження в капітал) фінансуванні передприватизаційних інвестицій та післяприватизаційних проектів. Проект МФК з реформування інвестиційного клімату України, що триває. Поточні гарантії, надані БАГІ компаніям Whirlpool Ukraine, Lantmannen AXA та заводу з виробництва алюмінієвих банок для напоїв.

Завдання 5. Земельна реформа**Логіка втручання**

Україна має третину світових запасів чорнозему, але врожайність сільськогосподарських культур становить половину від середнього по Європі рівня, що вказує на значний і досі не використаний потенціал країни у сфері сільського господарства. Реалізації цього потенціалу заважають умови ведення бізнесу, відсутність налагодженої реєстрації землі та ринку землі. У державній власності перебуває чверть земель сільськогосподарського призначення, але лише 20% цих земель зареєстровано, що створює можливість їх непрозорого використання. Уряд оголосив про свій намір реалізувати земельну реформу, першим кроком якої стане реєстрація та частковий продаж цих державних земель, а другим – скасування мораторію на продаж земель приватної власності. Така реформа в разі її прозорої реалізації могла б сприяти стрімкому зростанню сільського господарства, створенню робочих місць і підвищенню доходів значної частки населення, включаючи 40 відсотків населення з нижчим рівнем доходів. Якщо ж реформування здійснюватиметься непрозоро, то реформа може посприяти подальшому впливу бізнес-інтересів на прийняття державних рішень. З огляду на потенційну важливість цієї реформи для зниження рівня бідності та забезпечення спільного добробуту ГСБ планує підтримати шляхом надання технічної допомоги ретельно опрацьовану програму прозорої та уважно контрольованої земельної реформи. ГСБ шукатиме рішення для подальшого розвитку відповідної інфраструктури й модернізації складських потужностей та логістичних послуг у сільському господарстві на основі приватного сектору, та продовжуватиме підтримувати розвиток агробізнесу на основі поєднання інвестицій та дорадчих послуг.

ПРИМІТКА: ДОСЯГНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗА ЦИМ ЗАВДАННЯМ ЗАЛЕЖАТИМЕ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПОГЛИБЛЕНИХ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ РЕФОРМ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ.

Об'єктивні показники Концепції	Додаткові показники поступу	Програма ГСБ
Частка земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності, внесених до кадастру Базисний рівень: 20% (2016 р.) Плановий рівень: 40% (2020 р.)	Прийнято законодавство про обіг земель Введено в дію систему моніторингу управління землями з регулярною публікацією результатів Запроваджено регулювання фінансових інструментів (застави)	Проект технічної допомоги з земельної реформи, що триває Планований проект МФК з підтримки модернізації складських об'єктів та логістичних послуг сільського господарства
Кількість завершених операцій із землями сільськогосподарського призначення Базисний рівень: 68 (2016 р.) Плановий рівень: 50 000 (2020 р.)	Затверджено нормативну базу та прозорі процедури обов'язкового розроблення та затвердження планів землеустрою та зонування	Планований проект МФК з підтримки розвитку агробізнесу шляхом інвестицій, гарантій та консультаційних послуг
Кількість фермерів, що отримали інвестиції МФК в агробізнес Базисний рівень: 47 000 (2016 р.) Плановий рівень: 59 000 (2020 р.)		
Обсяг закупівель клієнтів МФК у сфері агробізнесу в українських постачальників (млн доларів США) Базисний рівень: 1 364 (2016 р.) Плановий рівень: 1 685 (2020 р.)		

Цільовий напрям 2. Фіскальна та фінансова стабільність

Усунення найголовніших структурних причин фіскальної уразливості та уразливості фінансового сектору відіграє критично важливу роль у забезпеченні макроекономічної стабільності країни на майбутнє. За оцінками дефіцит державного бюджету зріс у 2016 році до 3,9% ВВП, а державний і гарантований державою борг сягнув 82% ВВП, причому протягом наступних трьох років Україні доведеться здійснити значні відсоткові виплати та виплати на погашення боргів. Саме зараз настав час для усунення таких чинників фіскального тиску в середньостроковій перспективі, як вузькість податкової бази, слабкість і політизованість адміністрування податків, нераціональність і неефективність системи пенсійного забезпечення, а також наявність значних квазіфіскальних ризиків. Крім того, незважаючи на відвернення масштабної дезінтеграції фінансового сектору він залишається уразливим; досі не відновилось зростання обсягів кредитування, а частка проблемних позик (ПП) зростає. Дуже важливо буде продовжити виведення з ринку та рекапіталізацію банків, і зміцнення банківського нагляду з одночасним впровадженням принципів урегулювання проблемних позик і зміцнення систем нагляду над державними банками.

Завдання 6. Мінімізація найбільших фіскальних ризиків на середньострокову перспективу**Логіка втручання**

Серія позик Банку в рамках політики розвитку (ППР), надання яких координувалося з МВФ, підтримала консолідацію бюджету у 2014-2015 роках шляхом реформування тарифів на енергію, впровадження всеосяжного контролю над державними видатками, реформування системи соціальної допомоги та впровадження конкретних ініціатив із залучення надходжень, включаючи скорочення пільг. Тим не менш, системи оподаткування та пенсійного забезпечення залишаються основними джерелами фіскальної уразливості. Варіанти реформування системи пенсійного забезпечення включають у себе реструктуризацію всього пакету пенсійних виплат і вживання параметричних заходів щодо створення сталих умов функціонування пенсійної системи і заохочення сплати єдиного соціального внеску. Реформам у цих сферах сприятимуть ряд інструментів: програмна технічна допомога щодо багатогалузевих структурних реформ, програмний огляд державних фінансів (що зараз фінансується через цільовий фонд ДФІД, а подальша робота фінансуватиметься через цільовий фонд ЄС), а також ДПА з питань забезпечення стійкості й наслідків перерозподілу видатків і надходжень.

ПРИМІТКА: ДОСЯГНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗА ЦИМ ЗАВДАННЯМ ЗАЛЕЖАТИМЕ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПОГЛИБЛЕНИХ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ РЕФОРМ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ.

Об'єктивні показники Концепції	Додаткові показники поступу	Програма ГСБ
Відношення державного боргу та гарантованого державою боргу до ВВП Базисний рівень: 82% (2016 р.) Плановий рівень: поступове зниження та вихід на шлях стабілізації (2020 р.)	Затвердження стратегії реформування системи УДФ Прийняття нового Закону України «Про пенсійне забезпечення» Виконано кількісну оцінку фіскальних ризиків Уряду	Планований проект технічної допомоги (ТД) у проведенні багатогалузевих структурних реформ Потенційний проект багатогалузевого ФПР Поточний Програмний багатогалузевий огляд державних фінансів ТД з питань міжнародних податкових механізмів та вдосконалення прогнозування податкових надходжень і адміністрування податків (чинні цільові фонди ДФІД та ЄС)
Відношення видатків на пенсійне забезпечення до ВВП (%) Базисний рівень: 11 (2016 р.) Плановий рівень: вихід на шлях стабілізації (2020 р.)		
Середній коефіцієнт заміщення пенсійних виплат Базисний рівень: 30 (2016 р.) Плановий рівень: 35 (2020 р.)		Поточний проект ТД з підтримки просвітницької та комунікаційної роботи у сфері пенсійної реформи

Завдання 7. Зміцнення стабільності фінансового сектора**Логіка втручання**

У відповідь на економічну кризу Світовий банк у взаємодії з МВФ надав серію позик ППР для фінансового сектора, що допомогла владі ініціативно відреагувати на кризу шляхом створення системи виведення банків із ринку та їх рекапіталізації, а також зміцнення нагляду над банківським сектором. Необхідно буде наполегливо та стійко впроваджувати відповідну правову базу, включаючи подальше вдосконалення підходів до виведення банків із ринку, завершення реструктуризації банківської системи та подальше зміцнення нагляду. Крім того, для відновлення зростання обсягів кредитування необхідно буде вжити заходів до врегулювання проблемних позик із одночасним реформуванням і зміцненням корпоративного управління у секторі великих банків, власником якого є держава. Надання банківському секторові цільової довгострокової позики та акціонерного фінансування (через входження в капітал) разом із технічною допомогою може сприяти збільшенню обсягів кредитування. Ця робота спиратиметься на ряд таких інструментів, як ФІП із забезпеченням доступу МСП до довгострокового фінансування (підготовка триває), боргове та акціонерне фінансування банків із боку МФК, програмна ТД для фінансового сектора та можливе багатогалузеве ФІП (на умовах, описаних у цьому документі). Крім того, МФК вестиме роботу зі створення працюючого вітчизняного ринку капіталу та заохочення кредитування в національній валюті. Гарантії БАГІ підкріплюватимуть управління зобов'язаннями Нацбанку та забезпечать гарантіями лізингові операції приватного сектора.

ПРИМІТКА: ДОСЯГНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗА ЦИМ ЗАВДАННЯМ ЗАЛЕЖАТИМЕ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПОГЛИБЛЕНИХ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ РЕФОРМ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ.

Об'єктивні показники Концепції	Додаткові показники поступу	Програма ГСБ
<p>Збільшення обсягів кредитування приватного сектора (%)</p> <p>Базисний рівень: -1,1 (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 10 (2020 р.)</p> <p>Частка проблемних позик (%)</p> <p>Базисний рівень: 30 (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 25 (2020 р.)</p> <p>Кількість МСП, охоплених фінансовими послугами, що надаються клієнтами МФК (кількість непогашених позик, наданих МСП клієнтами МФК)</p> <p>Базисний рівень: 900 (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 1 000 (2020 р.)</p>	<p>Кількість виведених із ринку неплатоспроможних банків</p>	<p>Щойно затверджений проект ФІП щодо доступу МСП до довгострокового фінансування</p> <p>Планований спільний проект МБРР та МФК з надання ДПА з питань інклюзивності у фінансовій сфері</p> <p>Планована участь МФК в борговому та акціонерному (через входження в капітал) фінансуванні банків</p> <p>Планована МФК програма роботи з проблемними активами на підтримку діяльності ФГВФО</p> <p>Поточна програмна технічна допомога для фінансового сектора на підтримку розробки та реалізації реформ, включаючи цільовий фонд СІДА з відновлення фінансового сектора та підприємств</p> <p>Потенційний проект багатогалузевого ФІП</p> <p>Планований проект МФК з надання консультаційних послуг фінансовим посередникам із питань управління ризиком, кредитної звітності та нефінансових послуг</p> <p>Поточна програма МФК з забезпечення стійкості ЄЦА до кризи</p> <p>Поточний проект МФК з управління ризиком фінансових ринків ЄЦА</p> <p>Поточний проект БАГІ зі страхування коштів обов'язкового резерву в Національному банку України</p> <p>Поточний проект БАГІ з надання гарантій «Порше мобіліті» – «Порше лізинг»</p> <p>Поточний проект БАГІ з надання гарантій ТОВ «Райффайзен Лізинг Аваль»</p>

Цільовий напрям 3. Ефективність та інклюзивність надання соціальних послуг

Результативне надання соціальних послуг відіграє важливу роль у накопиченні людського капіталу і в забезпеченні широкого та стійкого розподілу ефекту від зростання. На сьогоднішній день система надання соціальних послуг в Україні характеризується високими рівнями витратків і неефективністю. На охорону здоров'я та освіти витрачається більш ніж 10% ВВП, але результати залишаються низькими в порівнянні з іншими країнами. Середня тривалість життя є низькою (71 рік: 76 років для жінок і 66 років для чоловіків), і неінфекційні захворювання залишаються важливою проблемою. Лише 10% населення країни висловили своє задоволення системою охорони здоров'я. Подібним же чином розмір витратків на соціальний захист перевищує 20% ВВП, але більшість вигод одержують 60 відсотків населення з вищим рівнем доходів, тоді як чимало вразливих груп не одержують необхідного захисту. Підвищення ефективності соціальних витратків (включаючи їхню адресність) відіграє ключову роль як у забезпеченні добробуту 40 відсотків населення з нижчим рівнем доходів, так і в забезпеченні «розумної» фіскальної консолідації, покликаної підтримати сталість на макрорівні.

Завдання 8. Підвищення ефективності послуг охорони здоров'я**Логіка втручання**

На відміну від інших країн Європи Україна не реформувала свою неефективну та застарілу систему надання послуг охорони здоров'я. Більшість ресурсів у цій сфері витрачається на стаціонарне та спеціалізоване амбулаторне лікування, в той час як на первинну медичну допомогу та профілактику витрачається лише 10%. Уряд витрачає на охорону здоров'я близько 12% від загального обсягу державних витратків, що є близьким із показниками інших країн регіону, але значний розмір особистих готівкових платежів, які доводиться здійснювати, обмежує доступність відповідних послуг для мешканців села та малозабезпечених верств населення. Нещодавно уряд схвалив план реформування системи охорони здоров'я, який передбачає перехід від моделі лікування, побудованої навколо лікарень, до системи на основі первинної медичної допомоги та перехід від ресурсної моделі фінансування за нормами забезпеченості до систем оплати, в яких гроші прямують за пацієнтом. Настав час підтримати реформу у сфері охорони здоров'я, а поточний проект Банку в цій сфері цілком може забезпечити надання такої підтримки як на національному, так і на обласному рівнях. Крім того, зараз триває формування Швейцарського цільового фонду для надання технічної допомоги та сприяння у розв'язанні проблем урядування в секторі охорони здоров'я.

Об'єктивні показники Концепції	Додаткові показники поступу	Програма ГСБ
Частка витрат на первинну медичну допомогу у загальному обсязі витрат на охорону здоров'я (%) Базисний рівень: 12 (2016 р.) Плановий рівень: 24 (2020 р.)	Створено національні служби закупівлі послуг охорони здоров'я Схвалено методи оплати на основі наданих послуг (капітаційна оплата за медичну допомогу первинного рівня та фінансування на основі діагностично-споріднених груп для стаціонарного лікування) Затверджено критично важливі стандарти з електронної охорони здоров'я.	Проект «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей», що триває Поточна технічна допомога Швейцарського цільового фонду з підтримки реформування системи управління в секторі охорони здоров'я

Завдання 9. Підвищення адресності соціальних виплат**Логіка втручання**

Україна витрачає на соціальну допомогу 4% ВВП, але основний обсяг цих видатків до малозабезпечених та уразливих верств населення не доходить. Варто відзначити, що в найвищому децилі за розподілом доходів частка одержувачів допомоги є більшою, ніж у найнижчому. Провідну роль у видатках відіграють допомога при народженні дитини, різноманітні категорійні виплати та субсидії на оплату житлово-комунальних послуг (ЖКС). Частка у видатках державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, що надається за результатами перевірки на нужденність, є незначною. Більшість населення одержують допомогу, але у квінтілі з найнижчим рівнем доходів її одержує менше половини, а абсолютний розмір окремих виплат є невеликим. Поточний проект Банку у сфері соціального захисту відіграв критично важливу роль у розв'язанні цих проблем (а саме в підвищенні адресності) й надалі залишиться основним інструментом надання Банком підтримки в цій сфері.

Це завдання також має на меті збільшення обсягів адресної допомоги, що надається громадам, постраждалим внаслідок конфлікту. Особливо уразливими є вимушені переселенці, домогосподарства (особливо очолювані самотніми жінками та пенсіонерами) в районах із значним рівнем пошкоджень унаслідок конфлікту, а також 800 000 осіб, що мешкають поряд із лінією розмежування. Для надання підтримки уразливим групам населення та ліквідації наслідків конфлікту й вимушеного переміщення у сфері розвитку потрібні спеціальні цільові програми. Банк тісно співпрацює з утвореним нещодавно Міністерством з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб (МТГОТ) та іншими партнерами у сфері розвитку з метою сприяння в розробці стратегії Уряду та надання підтримки населенню сходу з використанням як власних ресурсів Банку (ДПА), так і фінансування через цільові фонди. СБ та ООН ведуть спільну роботу зі створення Цільового фонду багатьох партнерів з розбудови миру та відновлення.

Об'єктивні показники Концепції	Додаткові показники поступу	Програма ГСБ
<p>Частка грошової підтримки (з урахуванням субсидій на оплату житлово-комунальних послуг), що адресно надається 20% населення з найнижчим рівнем доходів (%)</p> <p>Базисний рівень: 45% (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 50% (2020 р.)</p> <p>Частка грошової підтримки (з урахуванням субсидій на оплату житлово-комунальних послуг), що адресно надається 20% населення з найнижчим рівнем доходів (%)</p> <p>Базисний рівень: 45 (2016 р.)</p> <p>Плановий рівень: 50 (2020 р.)</p>	<p>Зниження розміру та видатків бюджету на надання безадресної соціальної допомоги.</p> <p>Зниження частки витрат на комунальні послуги в бюджеті домогосподарств серед 30% населення з найнижчим рівнем доходів.</p> <p>Зниження розміру та видатків бюджету на надання допомоги при народженні дитини</p> <p>Зниження частки витрат на комунальні послуги в бюджеті домогосподарств серед 20% населення з найнижчим рівнем доходів.</p>	<p>Проект «Модернізація системи соціальної підтримки населення України», що триває</p> <p>Проект технічної допомоги в реформуванні тарифів на енергію та субсидій, що триває</p> <p>Проект «Модернізація системи соціальної підтримки населення України», що триває</p> <p>Проект технічної допомоги в реформуванні тарифів на енергію та субсидій, що триває</p>

Додаток В. Огляд виконання та досвіду реалізації стратегії партнерства з Україною на період 2012-2016 фінансових років

Дата затвердження СПУ (на 2012-2016 ф.р.): 20 січня 2012 року (звіт 66279-UA)

Дата звіту про перебіг реалізації СПУ: з дозволу керівництва не складався

Період, якого стосується огляд виконання та досвіду реалізації: 1 липня 2012 року – 30 червня 2016 року

I. ОГЛЯД ОСНОВНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

1. **Стратегія партнерства з Україною (СПУ) на період 2012-2016 фінансових років була розроблена в той час, коли Україна відновлювалась після економічно-фінансової кризи 2008-2009 років і фінансової кризи, спричиненої наслідками глобальної фінансової кризи.** Підтримка з боку Світового банку надавалась за двома компонентами, причому обидва вони підкреслювали важливість підвищення якості урядування для подальшого соціально-економічного розвитку України. За компонентом I надавалась підтримка на поглиблення відносин між Урядом і громадянами, націлена на підвищення якості державних послуг, збалансованості та ефективності державних фінансів, а також прозорішого та більш відповідального використання державних ресурсів. У рамках компоненту II надавалась підтримка на підвищення продуктивності співпраці між урядом і бізнесом, націлена на забезпечення зростання, конкурентоспроможності та створення робочих місць, поліпшення ділового клімату, сприяння внутрішнім інвестиціям і прямим іноземним інвестиціям для забезпечення підвищення продуктивності, а також спрямування державних капіталовкладень на фінансування критично важливих об'єктів громадської інфраструктури. Внесок Міжнародної фінансової корпорації (МФК) в досягнення Наслідків СПУ було віднесено до компоненту II: він здійснювався у формі поєднання інвестиційних та консультаційних проектів, спрямованих розвиток приватного сектору.

2. **У центрі уваги СПУ перебували питання підвищення якості портфелю, включаючи збільшення виплат у рамках існуючого інвестиційного портфелю та зміцнення інституційної спроможності замовника до реалізації проектів.** У рамках СПУ – з урахуванням уроків, засвоєних у минулому – не було визначено детальну програму кредитування на період після 2014 фінансового року. Характерними рисами всіх стратегій партнерства з Україною були гнучкість, зміни ситуації в країні та необхідність стрімкого реагування на виникнення нових пріоритетів. Матриця результатів відображала, головним чином, наслідки заходів, реалізацію яких було розпочато до кінця 2014 фінансового року, з огляду на чималу тривалість в Україні роботи над досягненням конкретних результатів на низовому рівні.

3. **Програма інвестиційного кредитування протягом перших двох років реалізації СПУ передбачала надання базової підтримки в розмірі 500 млн доларів США на рік.** План передбачав надання інвестиційних позик у тих випадках, де ризики урядування були керованими, існував досвід впровадження, було розбудовано можливості, а також існував широкий консенсус щодо загальних рамок державної політики. Фактично, Світовий банк спрямовував підтримку в ті сфери, в яких Уряд був зацікавлений найбільше та мав позитивний досвід реалізації проектів. Для зміцнення консенсусу щодо здійснення реформ і розбудови спроможності пропонувались аналітично-консультаційні послуги. **В СПУ розглядалась також можливість надання позик на підтримку політики розвитку (ППР) як засобу сприяння реформам у вигляді підтримки підвищення якості урядування в економіці та конкурентоспроможності за умови сталого поступу в підвищенні якості урядування та збереження темпу ключових реформ.**

Зміна ситуації в Україні протягом 2014-2016 фінансових років

4. **Демонстрації Євромайдану, що почались у листопаді 2013 року, й подальші політичні події призвели до драматичних змін у ситуації в Україні.** У листопаді 2013 року неочікуване ухвалення Урядом рішення про припинення підготовки до підписання Угоди про асоціацію з ЄС і масштабне незадоволення населення з приводу корупції на вищих щаблях влади стали приводом для демонстрацій на Євромайдані. Кульмінацією цих подій став виїзд экс-президента Януковича з України в лютому 2014 року та призначення Верховною Радою тимчасового виконувача обов'язків Президента України. У березні 2014 року Крим проголосив свою незалежність, провів референдум і вирішив приєднатись до Російської Федерації. Цей референдум зазнав нищівної критики з боку міжнародної спільноти, а Генеральна Асамблея ООН схвалила Резолюцію 68/262, згідно з якою він «не мав юридичної сили». Згодом, у квітні 2014 року розгорівся військовий конфлікт із озброєними угрупованнями в Донбаському регіоні на сході України. У квітні 2014 року озброєні угруповання захопили урядові будівлі в найбільших на сході містах Донецьку та Луганську, а в травні проголосили незалежність від України. Це призвело до військового протистояння між Збройними Силами України та озброєними угрупованнями. У вересні 2014 року було досягнуто домовленості про припинення вогню, але її так і не було реалізовано в повному обсязі. Поза контролем Уряду перебуває близько 2,8 відсотка території материкової частини України. Станом на кінець березня 2017 року внаслідок конфлікту на сході країни загинуло більш ніж 9 700 осіб, а вимушено переміщеними особами стали більш ніж 2,7 млн людей: 1,7 млн внутрішньо переміщених осіб в Україні та 1 млн осіб за її межами.

5. **Після Євромайдану наприкінці лютого 2014 року було сформовано перехідний реформістський уряд, який звернувся до Світового банку по термінову підтримку.** Після цього в травні 2014 року відбулись вибори Президента України, переможцем яких став Петро Порошенко, а в жовтні 2014 року – вибори до Верховної Ради України, на яких проєвропейські партії здобули більшість, що дало змогу сформувати у грудні 2014 року новий реформістський технократичний уряд, мандат якого передбачав здійснення широкомасштабних реформ. Цей уряд, однак, зіткнувся з величезними проблемами, включаючи необхідність стримування конфлікту й відновлення миру на сході; забезпечення макроекономічної стабільності; подолання масштабної банківської кризи; скорочення бюджетного дефіциту в розпал економічного спаду у спосіб, що не призвів би до масових заворушень або масового опору реформам, а також зниження рівня глибоко вкоріненої корупції в умовах протистояння з доволі впливовими колами, що виступали проти реформ.

6. **Світовий банк оперативно відкоригував свою програму дій із урахуванням зміни ситуації і негайно підготував дві операції з бюджетної підтримки, які передбачали надання 2,25 млрд доларів США на сприяння стабілізації економіки, зменшення величезних дисбалансів і обмеження наслідків шоків для населення.** Було підтримано такі реформи, як: (а) фіскальна консолідація та впровадження гнучкого валютного курсу; (б) удосконалення у сфері державних закупівель, зовнішнього аудиту та управління державними інвестиціями; (в) впровадження ключових інструментів протидії корупції та стабілізації банківського сектору; (г) реформування енергетики, включаючи зниження тарифів із одночасним впровадженням системи субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, і (д) скасування деяких дозвоільних документів і поліпшення ділового середовища. Слід відзначити, що кількість і значимість реформ, які було реалізовано за період після 2014 року, є більшими, ніж кількість і значимість інших реформ, реалізованих в Україні протягом останніх двох десятиріч. Одночасно з цим МФК продовжувала надання підтримки тим секторам економіки України, які приносять експортні доходи, приділяючи особливу увагу агробізнесу та роботі над двома питаннями наскрізного характеру: поліпшенню ділового середовища та підвищенню енергоефективності.

7. Крім того, Світовий банк підтримав Україну до завершення строку реалізації СПУ шляхом ухвалення в період із травня 2014 року по листопад 2015 року рішень про реалізацію шести інвестиційних проектів із загальним обсягом зобов'язань приблизно у 2,2 млрд доларів США. Водночас, відсутність спроможних груп реалізації проектів (ГРП), наявність структурних перешкод у здійсненні закупівель, звинувачення в корумпованості, що іноді звучали, а також інші проблемні питання суттєво сповільнили реалізацію проектів та виплату коштів за ними.

8. Незважаючи на корективи, які вносились із урахуванням нових обставин, що склалися у країні, той стрімкий темп, у якому відбувалися зміни, та занепокоєння з приводу лімітів фінансування України з боку МБРР дали вищому керівництву привід для відмови від проведення проміжного огляду виконання та досвіду реалізації (ОВД) Стратегії партнерства з Україною. Незважаючи на те, що команда банку підготувала ОВД, в якому містилось прохання про продовження строку реалізації СПУ на один рік у зв'язку зі зміною обставин та необхідністю внесення корективів у завдання матриці результатів СПУ, таке продовження, на думку вищого керівництва, було б проблематичним з огляду на мінливість ситуації. У зв'язку з цим офіційний перегляд і коригування матриці результатів СПУ та її завдань не здійснювались.

Результати розвитку

9. Загальні показники реалізації програми СПУ в тому, що стосується внеску в досягнення відповідних цілей країни, оцінюються як помірно успішні завдяки підтвердженим і вимірюваним поліпшенням у сфері державних послуг і державних фінансів (компонент I) й результативності державної політики та економічної конкурентоспроможності (компонент II), яких було досягнуто завдяки заходам Групи Світового банку в умовах кардинальних політичних змін, через які пройшла країна. Згідно з загальними показниками, наведеними в таблиці 1, і детальними показниками, наведеними в матриці результатів (додаток 1), 12 із 20 результатів СПУ (60 відсотків) оцінено як «досягнуті» або «в цілому досягнуті»; 5 результатів (20 відсотків) – як «частково досягнуті», а ще 2 результати (10 відсотків) – як «недосягнуті». Один із результатів одержав оцінку «не підтверджено» (таблиця 1).

10. Водночас, в багатьох сферах спостерігається помітний поступ навіть незважаючи на те, що відповідні результати СПУ не було досягнуто повною мірою протягом строку реалізації СПУ, або те, що певні інструменти не було першопочатково передбачено в СПУ. Крім того, перелік заходів (як консультативного, так і інвестиційного характеру), які було ідентифіковано та затверджено після завершення 2013 фінансового року у відповідь на політичні зміни та конфлікт на сході України, були дуже масштабними та зробили значний внесок у досягнення результатів СПУ. До 2014 року було чітко визначено 38 інструментів співробітництва з МБРР та МФК, тоді як фактична кількість застосованих інструментів співробітництва сягнула 68.

Таблиця 1. Огляд рейтингів результатів

Компонент	Кількість результатів	Досягнуто	В цілому досягнуто	Досягнуто частково	Не досягнуто	Не підтверджено / Немає даних / Скасовано
Поліпшення державних послуг та державних фінансів: підтримка розбудови відносин з громадянами	9	4	1	2	1	1
Підвищення політичної ефективності та економічної конкурентоспроможності: підтримка розбудови відносин з бізнесом	11	4	3	3	1	X
СПУ в цілому Результати, які було визначено на початку реалізації СПУ на 2012-2016 ф.р.	20 (100%)	8 (40%)	4 (20%)	5 (25%)	2 (10%)	1 (5%)

11. Протягом періоду реалізації СПУ – у відповідь на докорінні зміни політичних і економічних умов – Група Світового банку реалізувала нову програму підтримки стратегії розвитку України з обсягом фінансування у 6,2 млрд доларів США⁴ (при цьому обсяг фінансування з боку МБРР сягнув 4,8 млрд доларів США, адміністратором яких був Світовий банк, а обсяг фінансування з Фонду чистих технологій (ФЧТ) – 148 млн доларів США). МФК затвердила інвестиційні проекти з загальним обсягом довгострокового фінансування у 994,7 млн доларів США⁵. Крім згаданих тут інвестиційних операцій і Світовий банк, і МФК надали чималий пакет аналітичної та консультативної допомоги, що сприяло досягненню цілей розвитку України⁶. Найбільші частки інвестиційного портфеля Світового банку розміром у 3,1 млрд доларів США припадали на енергетичну та видобувну галузь (40 відсотків) та на транспортну галузь (33 відсотки). На проекти у сфері містобудування та соціального захисту припало по 10 відсотків портфеля, а на сектор охорони здоров'я – 7 відсотків.

Показники Групи Світового Банку

12. СПУ було розроблено до затвердження нової подвійної мети Групи Світового банку, що полягає в ліквідації крайньої бідності та сприянні спільному достатку. Тим не менш, СПУ сприяло досягненню цієї подвійної мети шляхом реалізації заходів, спрямованих на забезпечення сталого та інклюзивного зростання, включаючи заходи державної політики, покликані поліпшити дієвість соціальних видатків та врядування державними фінансами, підвищити якість муніципальних інфраструктурних послуг, а також заходи, що мають на меті поліпшити регуляторне середовище ведення бізнесу, підвищити продуктивність та обсяги сільськогосподарського виробництва, а також підтримати фінансовий сектор і захистити вклади.

13. У цілому діяльність Групи Світового банку в тому, що стосується розробки та реалізації СПУ, заслуговує оцінки «добре». Така оцінка ґрунтується на (а) узгодженості з Президентською програмою економічних реформ; (б) застосуванні в СПУ каліброваного підходу до надання фінансової допомоги; (в) гнучкості та оперативності реагування Світового банку на потреби замовника в умовах регіональної та глобальної кризи й конфлікту на сході України; і (г) реалізації програми заходів, розробленої на основі потреб замовника, визначених у складі компонентів СПУ. Незважаючи на те, що програма була добре узгоджена з Президентською програмою економічних реформ

⁴ Позики на підтримку політики розвитку, фінансування інвестиційних проектів (ФІП), ФЧТ та інвестиційні операції МФК у 2012-2016 фінансових роках.

⁵ Першопочаткові зобов'язання МФК щодо обсягів діяльності в період реалізації СПУ (2012-2016 фінансові роки).

⁶ Протягом періоду БАГП надало гарантії загальним розміром 177 млн доларів США – головним чином, у фінансовому секторі.

на 2010-2014 роки, під час її реалізації не повністю було враховано спроможність уряду її реалізувати. Паралельно з веденням діалогу з питань державної політики було розроблено ряд інвестиційних проектів зі складовими, що передбачали здійснення реформ, які було затверджено до того, як відповідні реформи було здійснено. При тому, що калібрований підхід ретельно застосовувався після 2014 року, а кредити Урядові надавались на реалізацію заходів державної політики на основі чітко визначеного та виконуваного плану реформ, масштабні корективи, що вносились в інвестиційні проекти, затверджені до 2014 року, з урахуванням нових умов тривали довше, ніж очікувалось, зокрема, через політичну кризу та конфлікт на сході країни. Внаслідок стрімкого збільшення кількості великих інвестиційних проектів сформувалась тенденція до зниження частки виплат за кредитами з 26, 31 та 32 відсотків відповідно у 2012, 2013 та 2014 фінансових роках до 12 й 10 відсотків відповідно у 2015 та 2016 фінансових роках.

14. **Наприкінці періоду реалізації СПУ портфель проектів України складався з 10 інвестиційних проектів, і виконання двох із них завершувалось в останній день реалізації СПУ.** Цей портфель зріс із 1,1 млрд доларів США станом на червень 2011 року, коли тривало обговорення змісту СПУ на 2012-2016 роки, до 3,1 млрд доларів США у 2016 фінансовому році. Середня тривалість проектів у національному портфелі становила станом на червень 2016 року 3,4 роки, хоча 6 інвестиційних проектів (загальною вартістю 2,2 млрд доларів США) з 10 було затверджено протягом двох останніх років реалізації СПУ, а 4 проекти набрали чинності через рік після їх затвердження Радою директорів або пізніше. Закриття двох проектів у енергетиці (виконання яких тривало відповідно 11 і 8 років)⁷, яке збіглося в часі з завершенням періоду СПУ, зменшило середню тривалість проектів до менш ніж 2 років.

15. **Станом на кінець 2016 фінансового року портфель незавершених проектів МФК в Україні становив 665 млн доларів США та складався з 35 проектів; 621 млн доларів США з цієї суми припадає на промисловість, агробізнес і сферу послуг.** Серед цих секторів пріоритетне значення має агробізнес, на який припадає найбільша частка портфеля проектів МФК.

II. ОСНОВНІ МОМЕНТИ ОЦІНКИ

16. **Самоперевірка показників реалізації програми, передбаченої СПУ, виконується на основі матриці результатів та враховує ті зміни в обставинах, що вплинули на реалізацію СПУ.** Граничною датою періоду самостійного оцінювання є 30 червня 2016 року як кінцевий термін реалізації СПУ, що розглядається. Детальні відомості про стан досягнення результатів, про показники та напрями станом на кінець періоду реалізації СПУ подано в додатку 1. У наступних розділах на основі результатів як одиниць обліку обговорюються основні моменти оцінки із зазначенням основних заходів Світового банку, які робили внесок у досягнення результатів. У цих розділах оцінюється діяльність Групи Світового банку та розглядаються основні винесені з реалізації Стратегії уроки. **Результат СПУ з точки зору розвитку оцінюється як «помірно задовільний».**

Компонент I. Поліпшення державних послуг та державних фінансів: підтримка розвитку відносин з громадянами

17. **Діяльність Групи Світового банку за цим компонентом мала на меті пілотне впровадження відкритого діалогу з питань формування державної політики, відповідальності та прозорості реалізації державної політики, а також здійснення ретельного моніторингу наслідків цієї діяльності заради досягнення в Україні більш високих результатів у сфері розвитку.** Діяльність Світового банку мала на меті поліпшення у трьох основних сферах: (а) забезпечення фіскально відповідального та збалансованого рівня надходжень і видатків бюджету; (б) забезпечення ефективності надання послуг у сферах охорони здоров'я й освіти, та адресності соціальної допомоги; і (в) надання

⁷ Проект «Реабілітація гідроелектростанцій» (P083702) та Проект з передачі електроенергії на підтримку Програми реформування та розвитку енергетичного сектора (P096207).

комунальних послуг (водопостачання, водовідведення, опалення). Профінансовані Групою Світового банку капіталовкладення в інфраструктуру державного сектору сприяли впровадженню вдосконалених механізмів моніторингу та зміцнювали управління діяльністю державних постачальників послуг, сприяючи при цьому активізації діалогу між Урядом та громадянським суспільством у ключових сферах державної політики на кшталт пенсійної реформи, реформи охорони здоров'я, централізованого тепlopостачання та державних закупівель. Усі ці завдання залишилися актуальними; навіть більше: їх значимість лише зросла внаслідок зміни ситуацій після Євромайдану.

Група результатів 1. Поліпшення управління державними фінансами

18. **Результат СПУ. Зміцнення операційної ефективності і прозорості управління державними фінансами (УДФ) – «не підтверджено».** Показники результатів визначались на основі результатів Проекту модернізації управління державними фінансами, що мав на меті зміцнення управління державними фінансами з точки зору його операційної ефективності та прозорості. Цей проект було закрито у 2014 році з оцінкою «незадовільно». У зв'язку з цим показники, що мали визначатись шляхом опитування, не вимірювались. Оцінка державних видатків та фінансової звітності (ОДВФЗ або PEFA), що була проведена у 2015 році групою партнерів у сфері розвитку (Німецьким агентством із міжнародного співробітництва, ЄС та Агентством США з міжнародного розвитку) на чолі зі Світовим банком, вказала на те, що система УДФ в Україні не сприяє ефективному наданню послуг через неперіоритетність показників продуктивності, слабку передбачуваність видатків та практику ручного розподілу коштів. Крім того, оцінка підтвердила ряд поліпшень у сфері зовнішнього аудиту, досягнутих завдяки позиції ППР-1, яку було надано у 2014 році, та у сфері державних закупівель завдяки позиції ППР-1 та технічній допомозі. Значний тиск на державний бюджет справляли стійка макроекономічна криза, політична нестабільність 2013-2014 років та конфлікт на сході України. У сфері управління бюджетом провідну роль відігравали потреби в консолідації, що мали короткостроковий характер, а отже перешкоджали реалізації довгострокових інституційних реформ, необхідних для зміцнення УДФ. У 2015 році Уряд висловив готовність повернутись до реалізації програми реформ у сфері УДФ і звернувся до Світового банку та інших партнерів у сфері розвитку по підтримку в цій роботі. Світовий банк у партнерстві з ЄС надає Урядові відповідну підтримку та готується до проведення діагностики для розробки нової стратегії реформування УДФ, яка дасть змогу розв'язати стійкі проблеми.

19. **Результат СПУ. Підвищення прозорості у системі державних закупівель – «досягнуто».** Цей показник було досягнуто, і Уряд перевершив очікування в тому, що стосується вдосконалення системи державних закупівель. Уряд розпочав реалізацію комплексної реформи системи державних закупівель у 2014 році. Світовий банк надав технічну допомогу на оновлення законодавства з питань державних закупівель. Міністерство економічного розвитку і торгівлі (Мінекономрозвитку), яке є уповноваженим органом у сфері державних закупівель, вжило заходів щодо підвищення ефективності та результативності державних закупівель в Україні шляхом впровадження системи електронних закупівель «ПроЗорро» на основі відкритих стандартів даних щодо контрактів (Open Contracting Data Standards). У грудні 2015 року було схвалено в новій редакції Закон України «Про здійснення державних закупівель», який визначав порядок здійснення електронних закупівель. У складі системи «ПроЗорро» функціонує модуль ділової інформації, що забезпечує оперативну та комплексну класифікацію інформації про закупівлі. Уже забезпечено можливість подання скарг в електронній формі. Громадянське суспільство має простий та необмежений доступ до цієї інформації й до іншої інформації, що оприлюднюється згідно з вимогами закону «Про здійснення державних закупівель». У 2016 році платформа «ПроЗорро» стала лауреатом премії Всесвітнього конкурсу з закупівель у державному секторі – однієї з найпрестижніших нагород у сфері державних закупівель. Уряд завершив процедуру приєднання до Угоди Світової організації торгівлі про державні закупівлі (УДЗ СОТ) 18 травня 2016 року.

20. **Результат СПУ. Підвищення ефективності капітальних витрат – «досягнуто частково».** У сфері управління державними інвестиціями (УДІ) мали місце певні поліпшення, що включали в себе впровадження експертизи проектів та прозорого відбору проектів урядовою Міжвідомчою комісією з 2016 бюджетного року (показник ППР: 100 відсотків нових прийнятних проектів державних інвестицій проходять експертизу та відбір через систему УДІ). Рішення Міжвідомчої комісії на 2016 та 2017 фінансові роки було оприлюднено на сайті Міністерства економічного розвитку і торгівлі (Мінекономрозвитку). Водночас, консолідація бюджету, спричинена змінами, що відбулись у 2014 році, та конфлікт на сході країни призвели до скорочення капіталовкладень та поступового зниження коефіцієнту освоєння капітальних видатків. Це явище зробило неможливим досягнення бажаного рівня ефективності державних видатків, передбаченого СПУ. Управління державними інвестиціями залишається однією з найслабкіших сфер УДФ в Україні.

21. **Результат СПУ. Поліпшення державного врядування в енергетичному секторі – «досягнуто».** Було схвалено стратегію фінансової реструктуризації та корпоратизації НАК «Нафтогаз України», реалізація якої триває. Окрема фінансова звітність дочірніх підприємств НАК «Нафтогаз України» оприлюднюється згідно з міжнародними стандартами. За рахунок спільного фонду Європейської комісії та Світового банку фінансувалось дослідження варіантів відокремлення послуг НАК «Нафтогаз України», що відповідали б вимогам Третього енергетичного пакету ЄС. Проведене дослідження дозволило Урядові ухвалити обґрунтоване рішення про вибір оптимального варіанту відокремлення. Уряд схвалив план відокремлення, що має на меті створення в Україні ефективного та повністю конкурентного ринку природного газу. Реформування газової галузі залишається пріоритетним напрямом підвищення якості врядування та ослаблення структурних бюджетних дисбалансів.

22. **Результат СПУ. Впровадження законодавства, яке стосується реформування пенсійної системи, завдяки чому стабільність Пенсійного фонду підвищилася – «досягнуто».** Видатки на пенсійне забезпечення знизились у 2015 році до 13 відсотків від ВВП. Група Світового банку надала консультації щодо вживання заходів, спрямованих на забезпечення довгострокової стійкості пенсійної системи, але досі залишаються нерозв'язаними такі проблеми, як низький пенсійний вік, урівняльний розподіл пенсій, відсутність індексації виплат і значна кількість осіб, що виходять на пенсію достроково.

Група результатів 2. Підвищення ефективності соціальних витрат

23. **Результат СПУ. Підвищення ефективності витрат у секторах охорони здоров'я та освіти – «в цілому досягнуто».** Незважаючи на те, що середня тривалість госпіталізації (ALOS) у лікарнях пілотних областей не знизилась, як передбачалось, на 20 відсотків у порівнянні з показником 2011 року, цільовий показник вважається «досягнутим», оскільки поєднання реально досягнутого скорочення середньої тривалості госпіталізації (5 і 9 відсотків) та збільшення кількості відвідань закладів первинної медичної допомоги (на 16 відсотків) продемонстрували підвищення ефективності видатків у секторі охорони здоров'я та сприяли в його досягненні.

Водночас, спроможність Уряду проводити аналіз державних видатків у сфері освіти було зміцнено завдяки проведенню практичного навчання провідних 25 фахівців Мінекономрозвитку, Міністерства фінансів (Мінфіну) та Державної казначейської служби і застосуванню інструменту BOOST для аналізу державних видатків (із наданням посібника та відеофільму, що описують порядок користування системою BOOST).

Результат СПУ. Підвищення ефективності і справедливості систем соціального захисту населення – «досягнуто частково». У період реалізації СПУ ефективність та справедливість системи соціального забезпечення було суттєво зміцнено завдяки зниженню на 29 відсотків у порівнянні з обсягом коштів, передбаченим державним бюджетом на 2011 рік. Водночас, поліпшення адресності

з 37,4 відсотка у 2011 році до 50 відсотків у 2016 році досягнуто не було. Дані останнього Обстеження бюджетів домогосподарств (ОБД), що можуть бути використані для розрахунку адресності, вказують на зниження адресності в системі соціальної допомоги в Україні з 37,4 відсотка у 2011 році до 22,3 відсотка у 2014 році. «Адресність» визначено як відсоткову частку сукупного обсягу видатків в Україні на соціальне забезпечення, що потрапляє 20 відсоткам населення з найнижчим рівнем доходів країни. (Передбачений ППР показник результативності «Частка програм соціальної допомоги з перевіркою рівнів нужденності та доходів» у 20 відсотків було перевиконано: він становить 68 відсотків).

Група результатів 3. Підвищення ефективності, якості і поліпшення управління послугами комунальної інфраструктури

24. **Результат СПУ. Поліпшення енергоефективності окремих комунальних підприємств водопостачання і водовідведення – «досягнуто».** Підвищення енергетичної ефективності щонайменше, 12 комунальних підприємств у сфері водопостачання та водовідведення (показник споживання енергії у кВтг/м³ знизився в усіх підприємствах на 15 відсотків у порівнянні з 2011 роком) – досягнуто. Плановий рівень енергетичної ефективності було досягнуто та перевершено зі значним запасом.

25. **Результат СПУ. Поліпшення прозорості та відповідальності у наданні комунальних послуг – «не досягнуто».** Орієнтир порівняльного аналізу показників діяльності підприємств водопостачання та водовідведення (WSS), встановлений у 2014 році, досягнуто не було, але робота в цьому напрямі триває. Колишній орган регулювання у сфері комунальних послуг створив систему порівняльного аналізу, але її впроваджено не було через ліквідацію колишнього органу регулювання та утворення нового. Подання звітності підприємствами водопостачання та водовідведення центральним органам влади з використанням нової галузевої інформаційної системи не забезпечено («не досягнуто»), але робота в цьому напрямі триває. Світовий банк надав допомогу в розбудові спроможності новоутвореного органу регулювання у сфері комунальних послуг.

Компонент II. Підвищення політичної ефективності та економічної конкурентоспроможності: підтримка розбудови відносин з бізнесом

26. **Поліпшення бізнес-клімату є ключем до розблокування економічного потенціалу України та досягнення більшої конкурентоспроможності.** Цей компонент передбачав надання підтримки в реалізації рекомендацій, визначених за результатами аналітично-діагностичних робіт, що проводились у рамках попередньої СПУ. Очікувані результати мали на меті забезпечення (а) сприятливості, стабільності та прогнозованості середовища для бізнесу як для вітчизняних, так і закордонних інвесторів; (б) поліпшення інфраструктури для зменшення вартості ведення підприємницької діяльності та (в) комплексне реформування сільськогосподарського сектора, що дасть змогу Україні скористатися вигодами від високого попиту на харчові та сільськогосподарські продукти на світовому ринку. Керівництво України звернулося з проханням про подальшу допомогу в кращому використанні інноваційного та виробничого потенціалу України, який зосереджується в галузях наукової діяльності та машинобудування і в зростаючому потенціалі аутсорсингу ІТ-послуг. Допомога з боку Світового банку за цим компонентом зосереджувалась на вирішенні пріоритетних завдань із поліпшення бізнес-клімату, а забезпечення можливостей щодо поширення допомоги на інші сфери планувалось розглянути в середньостроковій перспективі. (Варто відзначити, що показник ППР «Кількість дозвільних документів на ведення бізнесу зменшено зі 143 до 84» було перевиконано: фактичний рівень становить 56 документів).

Група результатів 4. Поліпшення регуляторного середовища для бізнесу з метою формування більш конкурентної та диверсифікованої економіки

27. **Результат СПУ. Зменшення регуляторного тиску на підприємства – «в цілому досягнуто».** Україна продовжує докладати зусиль до зменшення регуляторного тиску, що здійснюється на підприємства. Завдяки технічній допомозі з боку МФК було схвалено закони з питань сертифікації та стандартизації, положення яких відповідають закону про вступ до СОТ. Крім того, Україна впритул наблизилась до підписання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА) з ЄС. Водночас, виявилось неможливим підтвердити досягнення третього показника результату, що мав на меті зниження тиску на підприємства завдяки переходові до збирання даних на основі вибірок.

28. **Результат СПУ. Зменшення витрат на дотримання податкового законодавства – «досягнуто частково».** Частка юридичних осіб, в яких проводяться виїзні перевірки, знизилась із 16,3 відсотка у 2010 році до менш ніж 12 відсотків за період реалізації СПУ – «немає даних».

Частка автоматичного відшкодування податку на додану вартість (ПДВ) зросла з 48 відсотків у липні 2011 року до більш ніж 70 відсотків – «досягнуто частково». За існуючими даними відшкодування близько 55 відсотків ПДВ станом на кінець періоду реалізації СПУ відбувалось автоматично. (Показник результату ППР «Частка заяв про відшкодування ПДВ, прострочених більш ніж на 74 днів / кварталний обсяг заяв про відшкодування ПДВ досягає 20 відсотків» було перевиконано: у 2015 році він сягнув 0,8 відсотка). Водночас, впровадження рахунків ПДВ ускладнює оцінку частки автоматичного відшкодування ПДВ у 2016 році.

29. **Результат СПУ. Розширення доступу до середньо- і довгострокового фінансування експорту – «досягнуто».** «Усі позичальники в рамках Другого проекту розвитку експорту (ПРЕ-2) наростили обсяги експорту своєї продукції відповідно до планових показників ПРЕ-2» – «досягнуто». Проект ПРЕ-2 передбачав надання субкредитів на поповнення обігових коштів та здійснення інвестицій 50 бенефіціарним підприємствам, суттєво збільшуючи експортний мультиплікатор. Суттєво зріс сукупний річний обсяг експорту.

30. **Результат СПУ. Підвищення стабільності фінансової системи – «досягнуто частково».** Україна підвищила стабільність своєї фінансової системи в порівнянні з ситуацією у 2011 році. Було зміцнено спроможність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб як органу врегулювання неплатоспроможності банків; було також сформовано ринок проблемних активів, який функціонує. Управління ризиком банків-партнерів за інструментами розподілу ризику було реалізовано у 2 банках-клієнтах; представники 25 банків узяли участь у тренінгу з управління ризиком ліквідності банків, операційним ризиком та ризиком фінансових злочинів.

Однак, Уряд і НБУ так і не змогли вийти з капіталу трьох банків, які було рекапіталізовано у 2009 році, та консолідувати нагляд за діяльністю фінансових установ до кінця періоду реалізації СПУ.

Група результатів 5. Поліпшення інфраструктури для підприємницької діяльності

31. **Результат СПУ. Підвищення енергоефективності у державному і приватному секторах – «досягнуто».** Середня дохідність заходів з енергоефективності за проектом, що фінансувався Світовим банком, перевищила передбачений СПУ плановий рівень у 15 відсотків. Крім того, МФК розробила для «Укргазбанку» Програму «зеленого фінансування», яка робитиме подальший внесок у підвищення енергетичної ефективності в приватному секторі. Позики, надані в рамках кредитної лінії на здійснення інвестицій в енергоефективність, сприяли економії енергії в розмірі 524 700 тонн умовного палива в нафтовому еквіваленті, а реалізація проекту відбувається в належний спосіб.

32. **Результат СПУ. Поліпшення результатів діяльності енергетичного сектора – «в цілому досягнуто».** Найважливішого показника для комерційних і приватних користувачів було досягнуто. Енергетична система України стала надійнішою в порівнянні з початком періоду реалізації СПУ. Виробнича потужність гідроелектростанцій зросла на 190 МВт, а річний обсяг виробництва енергії зріс у порівнянні з 2011 роком до 155 Гвтг. Крім того, ініціативи з поліпшення ефективного використання ресурсів, реалізовані за підтримки з боку МФК, забезпечили економію коштів у розмірі 19 млн доларів США та скоротили викиди вуглекислого газу приблизно на 140 000 тонн. Завдяки підтримці МФК два державних банки профінансували проекти з підвищення енергоефективності житла загальною вартістю, еквівалентною 95 млн доларів США, що дало змогу знизити викиди на 267 175 тонн вуглекислого газу. Показник у 20 відсотків операцій на енергетичному ринку, що мали виконуватися згідно з законом про оптовий ринок електроенергії, досягнуто не було, але сам закон про оптовий ринок електроенергії був прийнятий і набере чинності з 1 липня 2017 року. І в Уряді, і в приватному секторі явно простежується прагнення до підвищення енергоефективності.

33. **Результат СПУ. Поліпшення транспортного зв'язку за допомогою автошляхів і підвищення безпеки руху – «досягнуто».** Світовий банк профінансував реконструкцію окремих ділянок одного з найважливіших транспортних коридорів України. Завдяки цьому якість руху на цих ділянках зросла: міжнародний індекс нерівності покриття (IRI) знизився з 5 м/км у 2011 році до менш ніж 1,16 м/км у 2015 році; було збільшено пропускну спроможність доріг і, що найважливіше, суттєво зросла безпечність доріг: наприклад, кількість дорожньо-транспортних пригод на ділянці від Борисполя до Лубен знизилась із 248 на рік до 10 на рік. Статистика Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) вказує на стрімке зниження кількості постраждалих у нещасних випадках в країні. На час закриття проекту кількість жертв нещасних випадків на 10 000 автомобілів знизилась до 1 на національному рівні.

34. **Результат СПУ. Участь приватних партнерів у транспортному секторі – «не досягнуто».** Через макроекономічну кризу та недоліки в законодавстві у сфері державно-приватного партнерства (ДПП) структурування операції ДПП виявилось неможливим. Світовий банк надав Урядові консультаційну підтримку щодо вдосконалення законодавчої бази з питань ДПП.

Група результатів 6. Підвищення продуктивності та конкурентоспроможності у сільському господарстві

35. **Результат СПУ. Підвищення ефективності кадастрової реєстрації – «досягнуто».** Тривалість реєстрації в кадастрі скорочено у 2014 році до 14 днів. Середня тривалість реєстрації в кадастрі скоротилася з 3-24 місяців у 2011 році до менш ніж двох тижнів. На сьогоднішній день тривалість звичайної реєстрації становить 21 хвилину з моменту надходження заяви в систему до моменту видачі реєстраційного свідоцтва; для реєстрації достатньо одного відвідання служби кадастру.

36. **Результат СПУ. Зменшення вартості дотримання законодавства для підприємств агробізнесу – «досягнуто частково».** Як підтверджують експерти МФК у співробітництві з ЄС, система контролю за безпекою харчових продуктів була частково узгоджена з практикою, прийнятою в ЄС. Часткова відповідність ґрунтується на Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів» №1602-VII. Триває робота над окремим законом про інспектування.

37. **Результат СПУ. Розвиток агрострахування та доступу до агрофінансування для клієнтів МФК – «в цілому досягнуто».** Триває розробка концепції агрострахування, аналогічної Агентству з управління ризиком у США, що ведеться спільно з Урядом. У трьох регіонах було розроблено два пілотних продукти індексного страхування, які забезпечили страховим покриттям у розмірі 2 млн доларів США 63 виробників, які обробляють 49 000 гектарів землі. Було розроблено два продукти

зі страхування кукурудзи та пшениці, які буде впроваджено до кінця 2016 року. У партнерстві з трьома банками та постачальниками продукції вдалося розширити доступ фермерів до фінансування. Фінансуванням у загальному розмірі 1,42 млн доларів США було забезпечено 67 фермерів. Додаткове фінансування в розмірі 4 млн доларів США надається фермерам із допомогою механізму поділу ризику.

III. ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ГРУПИ СВІТОВОГО БАНКУ

38. У цілому діяльність Групи Світового банку в тому, що стосується розробки та реалізації СПУ, оцінюється як «добра». У наступних розділах подано огляд діяльності Групи Світового банку.

A. Розробка структури

39. Цілі СПУ визначались так, щоб забезпечити їх актуальність із точки зору цілей розвитку країни, й так, щоб вони залишались актуальними протягом усього періоду реалізації стратегії. Цілі СПУ, що полягали в поліпшенні державних послуг і фінансів, результативності державної політики та економічної конкурентоспроможності, а також забезпеченні відповідності європейським вимогам, чітко відповідають положенням програм розвитку України, в яких пропонувались структурні реформи, спрямовані, зокрема, на зміцнення УДФ; удосконалення сільського господарства та фітосанітарних/ветеринарних стандартів; підвищення показників діяльності енергетики, транспорту та інфраструктурних секторів, а також сприяння розвитку ринкової економіки. З 2014 року робота, що проводилась у країні, була приведена у відповідність до обставин, що змінились, і здійснювалась на основі каліброваного підходу, який передбачав надання країні позик на підтримку політики розвитку (ППР) для сприяння реалізації ключових реформ. На основі СПУ було розроблено набір галузевих записок із питань державної політики, в яких окреслювались пріоритетні заходи з метою виконання актуальних завдань, визначених новим урядом. Ці записки з питань державної політики широко обговорювались із представниками урядових органів та парламентських фракцій для формування консенсусу щодо ключових реформ, які мали підтримуватись серією позик ППР. З причин, пояснених у пункті 10, вище керівництво відмовилось від проведення проміжного огляду виконання та досвіду реалізації (ОВД). У зв'язку з цим офіційний перегляд і коригування матриці результатів СПУ та її завдань не здійснювались.

40. Показники СПУ, в основному, було обрано вдало: вони мали безпосередній зв'язок із діяльністю Групи Світового банку й були сумірними з нею, вони були придатними для спостережень і вимірювань упродовж періоду СПУ, визначеного на момент затвердження СПУ. Водночас, у зв'язку зі змінами, що відбувались у країні з листопада 2013 року та відмовою від проведення ОВД, відкоригувати програму та привести її завдання у відповідність до нових реалій та умов країни було неможливо. Калібрований підхід розроблявся як такий, що забезпечить відповідність обсягу робіт та використовуваних інструментів для забезпечення повномасштабної підтримки з урахуванням прагнень влади, її спроможностей та досвіду діяльності за ключовими напрямками потенційного співробітництва у сфері реалізації реформ. Показники, обрані у 2011 році, віддзеркалювали Результати СПУ, але з огляду на брак можливості внести корективи в рамках процесу ОВД, з 2014 року ці показники опинились поза контекстом. І хоча всі шість груп результатів СПУ зберегли свою актуальність, ті групи, які мали на меті реалізацію пріоритетних завдань на середньострокову перспективу (підвищення ефективності, якості та врядування у сфері муніципальних інфраструктурних послуг; удосконалення інфраструктури господарської діяльності; підвищення продуктивності та конкурентоспроможності сільського господарства) поступились місцем пріоритетнішим завданням, які були необхідні для консолідації бюджету (удосконалення управління державними фінансами, підвищення ефективності соціальних видатків, удосконалення регуляторного середовища господарської діяльності).

41. **На практиці СПУ було адаптовано до змін, що відбулись у країні.** Непередбачені докорінні зміни ситуації в країні вимагали від Світового банку гнучкості та оперативного реагування для збереження актуальності програми та приведення її у відповідність до пріоритетів нового уряду. У відповідь на кризу Світовий банк розробив і надав серію позик ППР, які стали вагомим часткою міжнародного пакету допомоги Україні, надання якого тісно координувалося з МВФ, Європейською комісією, Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) та іншими партнерами у сфері розвитку. ППР сприяли удосконаленню врядування, допомогли відновити довіру та економічну конкурентоспроможність, і запобігли масовому вилученню банківських вкладів. Водночас, нечітко визначені результати, передбачені на другу половину строку реалізації СПУ, які не було відкориговано шляхом проведення ОВД, завадили врахувати деякі з результатів, досягнутих у рамках роботи за позиками ППР, що не дало змоги переглянути деякі надмірно оптимістичні планові результати, які формувались за інших політико-економічних умов.

42. **Робота з населенням виявилась цінним чинником у формуванні структури проектів та їх реалізації.** Велику користь у процесі розробки СПУ на 2012-2016 фінансові роки принесли консультації з представниками центральної та місцевої влади, партнерів у сфері розвитку, громадянського суспільства, ділової спільноти та наукових кіл. Консультації проводились у лютому та листопаді 2011 року в Києві, Харкові, Івано-Франківську та Донецьку для того, щоб дати можливість українським зацікавленим сторонам за межами столиці взяти участь у дискусії та представити свої погляди на виклики у сфері розвитку, що стояли перед Україною, та на можливі шляхи сприяння в їх подоланні з боку Групи Світового банку. У цілому консультації підтвердили стратегічний і реалістичний характер запропонованої на 2012-2016 фінансові роки СПУ, а також належне врахування досвіду, засвоєного під час реалізації попередньої СПУ. Під час реалізації СПУ більшість проектів – зокрема, проект «Розвиток міської інфраструктури» (РМІ), другий проект «Розвиток міської інфраструктури» (РМІ-2), проект «Підвищення енергоефективності в секторі централізованого теплопостачання» та інші активно спирались на відгуки бенефіціарів, які використовувались під час розробки цих проектів. Відповідні компоненти, що передбачали одержання відгуків від бенефіціарів, було включено в усі проекти, затверджені у 2013 фінансовому році та пізніше, реалізація яких триває досі.

43. **СПУ розроблялась так, щоб доповнити програми інших партнерів у сфері розвитку.** Група Світового банку координувала свою програму з МВФ, ЄС/ЄК, США/ЮСЕЙД, ООН, ЄІБ, ЄБРР, «Кредитанштальт фюр Відерауфбау» (КФВ) та ФЧТ. Ця координація проводилася особливо активно з 2014 року, коли партнерам у сфері розвитку доводилось вживати узгоджених заходів на підтримку реалізації ключових реформ. Тісна координація з партнерами уможливила використання в рамках ППР співфінансування в розмірі 300 млн доларів США від Японії, приблизно 24 млн доларів США від Норвегії та 200 млн доларів США від Німеччини. І якщо УСБ (угода «стенд-бай») з МВФ і наступна за нею програма розширеного фінансування мали на меті стабілізацію макроекономічних умов, то позики ППР Світового банку та кошти ЄС були більш орієнтовані на реалізацію структурних реформ і надання технічної допомоги, в тому числі, з реструктуризації НАК «Нафтогаз України», і реформування програм соціального захисту. З іншого боку, міжнародні організації скоординували та узгодили спільні позиції з ключових питань, включаючи тарифи на природний газ і теплову енергію для населення. Позики ППР стали дієвим важелем в ухваленні рішень щодо реалізації реформ у сфері агробізнесу та чистішого виробництва, запропонованих МФК. МФК спільно зі Світовим банком визначила зміст попередніх заходів, спрямованих на розвиток сільськогосподарського сектору та поліпшення інвестиційного клімату. Внаслідок цього позики ППР сприяли реформуванню дозвільної системи (як у цілому, так і зокрема у сфері агробізнесу) та системи безпечності харчових продуктів. Координація з ООН відіграла важливу роль у реагуванні на конфлікт, що виник на сході України. Діяльність цільових (трастових) фондів сприяла реалізації пріоритетних завдань, передбачених обома компонентами СПУ, включаючи УДФ (бюджетування

капітальних видатків, ДПП, квазіфіскальна діяльність та формування звітності про неї, здійснення державних закупівель і надання послуг); муніципальні послуги; реформування сектору охорони здоров'я; енергетику та дорожню інфраструктуру; а також відновлення та розбудову миру. Діяльність цільових фондів також коригувалась із урахуванням ситуативних змін у цілях протидії корупції та непрозорості. Цільовий фонд, профінансований Міністерством міжнародного розвитку Великої Британії (ММР), допоміг збільшувати обсяги ресурсів, виділених Світовим банком, у тих випадках, коли вони надавалися з обмеженнями, а також уможливив передання Світовим банком своїх глобальних знань за тими ключовими напрямками, увагу до яких привернули протести на Євромайдані: протидії корупції та сприяння правосуддю.

В. Реалізація

44. **Показники реалізації портфеля проектів поліпшились завдяки активному управлінню проектами, що реалізовувались у 2013 та 2014 фінансових роках, але суттєво знизились у 2015-2016 фінансових роках через труднощі та структурні перешкоди, пов'язані з браком спроможності щодо реалізації проектів та конфліктом на сході.** Довелось перенести дати закриття трьох проектів⁸, що потягло за собою додаткові затримки в досягненні цілей проектів. У 2013-2014 фінансових роках Україна мала один із найвищих рівнів освоєння коштів у регіоні Європи та Центральної Азії: відповідно 30 відсотків та 31,8 відсотка. У 2015-2016 фінансових роках у зв'язку з суттєвим збільшенням нового інвестиційного портфеля (приблизно на 2,2 млрд доларів США за період із 2014 до 2016 фінансового року) та системними проблемами, що згадувались вище, зберегти високі показники освоєння коштів не вдалось. У 2015 фінансовому році розмір виплат знизився до 11,4 відсотка, а у 2016 фінансовому році – до 10,6 відсотка.

45. **Має місце кореляція між показниками виконання проектів та браком готовності до їх реалізації, якої слід уникати при реалізації проектів у майбутньому, оскільки вона призвела до затримок у реалізації проектів та суттєво позначилась на показниках СПУ.** Кілька проектів зіткнулися зі зниженням результативності та затримками у впровадженні через неповноту розробки їх структури, відсутність достатньої кількості ключового персоналу в групах реалізації проектів (особливо експертів із закупівель), затримками в залученні персоналу та/або недостатньою спроможністю нових агентств-виконавців, адміністративною неефективністю та «вузькими місцями» в лінійних міністерствах, а також відсутністю необхідних регуляторних умов.

46. **Незважаючи на добре опрацьовану стратегію роботи у сфері енергетики, першопочаткові очікування виявились завищеними.** Складні проекти на кшталт проектів «Передача електроенергії» та «Реконструкція гідроелектростанцій» вимагають проведення ретельної роботи зі складення специфікацій, планів та управління контрактами.

47. **Другий проект розвитку експорту в Україні продемонстрував низку ключових чинників, що сприяють успішній реалізації проектів.** Цей проект мав просту структуру, а позичальник («Укрексімбанк») мав у своєму розпорядженні налагоджені системи, процеси та людські ресурси, що й посприяло досягненню проектом високих показників. Крім того, часта взаємодія та діалог із працівниками Світового банку забезпечили оперативне реагування на наслідки кризи. Світовий банк також виявляв гнучкість: «Укрексімбанкові» було дозволено надавати не лише оптові кредити через банки-учасники, але й кредитувати роздрібних клієнтів.

⁸ Проект з передачі електроенергії на підтримку Програми реформування та розвитку енергетичного сектора (P096207) через ручний режим виділення коштів та конфлікт на сході; Проект покращення автомобільних доріг і безпеки руху (P100580) через недоліки в управлінні контрактами та проект «Розвиток міської інфраструктури» (P095337) через конфлікт на сході.

48. **У деяких випадках проведена на базисному рівні робота виявлялась недостатньою.** Саме такою була ситуація у випадку комплексних проектів із великою кількістю учасників по всій країні на кшталт проектів у сфері комунальних послуг. Перед проектами було поставлено амбітні завдання з удосконалення різних комунальних послуг на основі запитів територіальних громад-учасниць проектів. Зокрема, повільно починалась реалізація проекту «Розвиток міської інфраструктури», що мав на меті підтримку вдосконалення систем водопостачання та водовідведення в кількох містах по всій території України. Світовий банк розпочав кредитну операцію, не маючи остаточного списку комунальних підприємств-учасників, а отже й не маючи чіткого визначення інвестицій, які було необхідно профінансувати, та без виконання робіт із визначення базисного рівня. Крім того, не було чітко визначено характер та глибину реформ, які необхідно було провести, причому відповідні реформи не підкріплювались діалогом із питань державної політики. Протягом періоду реалізації СПУ було опрацьовано ще два проекти, які мали на меті підтримку комунального сектору (проект із підвищення енергоефективності в секторі централізованого тепlopостачання та другий проект розвитку міської інфраструктури). І хоча деякі з засвоєних уроків стосовно готовності до впровадження та простоти структури проекту було враховано, низький рівень спроможностей на муніципальному рівні та велика кількість територіальних громад перетворили реалізацію обох цих проектів на величезний виклик.

49. **До всіх кредитних операцій було застосовано критерії УБК (поліпшення урядування та боротьби з корупцією) для оцінки як ризиків впровадження, що пов'язані з УБК, так і потенційної можливості позитивного впливу на результати країни з точки зору УБК.** Відповідні критерії застосовувались до всіх кредитних операцій на двох етапах: (1) під час розробки попередньої концепції та (2) під час визначення структури проектів для забезпечення належного врахування питань урядування та протидії корупції, ідентифікації ризиків і обговорення заходів із протидії їм уже на ранніх етапах. Попри те, що в період реалізації СПУ до відома служби віце-президента з доброчесності (INT) було доведено кілька випадків, усі такі випадки було виявлено на ранній стадії і щодо них було вжито відповідних заходів. У тих випадках, де було встановлено високий рівень ризику (наприклад, за проектом у сфері охорони здоров'я), до складу проектної групи включався фахівець служби INT для проведення навчання й надання настанов. Крім того, банк здійснював посиленний фідучіарний контроль над проектами, в яких брали участь декілька територіальних громад для уникнення проблем у фідучіарній сфері.

50. **Запобіжні механізми. Портфель Банку відповідав положенням про запобіжні механізми.** Лише два проекти, реалізовані за період СПУ, давали привід для застосування політики ОР4.12 (у сферах передачі енергії, поліпшення якості доріг та підвищення безпеки руху); при цьому було успішно виконано вимоги банку щодо розкриття інформації, проведення консультацій та розгляду скарг. Із восьми проектів, затверджених у період реалізації СПУ, два проекти у сфері транспорту вказували на необхідність відселення невеликої кількості осіб, а у випадку двох проектів у сфері комунальних послуг політику ОР4.12 було застосовано превентивно. Усі запобіжні механізми у сфері охорони довкілля було застосовано в належний спосіб, а загальний рівень спроможності та готовності замовника в екологічній сфері є вищим, ніж у соціальній. Банк здійснював поточний контроль і проводив розбудову спроможності щодо застосування захисних механізмів протягом усього періоду реалізації СПУ.

51. **Залучення громадян.** Для розв'язання проблеми пасивності громадськості та недовіри, яка стримувала реалізацію ключових реформ, у СПУ залучення громадян було зроблено важливим напрямом стратегії, що дало змогу визначити дві основні лінії розбудови стосунків із громадянами шляхом підвищення якості державних послуг, посилення відповідальності перед користувачами послуг, забезпечення покриття собівартості та фінансової прозорості, а також розбудови зв'язків із діловими колами. Можливості щодо створення справжньої платформи для роботи з населенням суттєво розширились після Євромайдану завдяки виникненню нової платформи для висловлення

поглядів та забезпечення підзвітності. Ряд проектів, що були розроблені в цей час, передбачали та повністю інтегрували в себе процеси на основі попиту. Водночас, відсутність поступу в реалізації портфеля цих проектів суттєво обмежив поступ у залученні громадян, а перспективне вікно можливостей у цій сфері залишається відкритим для використання в наступній стратегії партнерства з країною. Рівень дотримання корпоративних вимог щодо роботи з населенням і якість ряду цільових ініціатив описано в додатку 2.

52. Реакція Групи Світового Банку на економічну кризу була ефективною та оперативною, і відбувалась у режимі партнерства з кількома іншими міжнародними фінансовими установами (МФУ). Вона вчасно почала приділяти увагу уразливості банківського сектору й використала для реагування та запобігання повномасштабній банківській кризі всі наявні інструменти.

53. У відповідь на конфлікт на сході України Світовий банк вчасно виділив фінансування для надання консультаційних послуг та аналітики (ASA), а також використав кошти цільового фонду, щоб профінансувати реагування на конфлікт на основі розвитку. Ця діяльність передбачала надання коштів на оцінку соціально-економічних наслідків кризи, надання технічної допомоги й підтримки в розбудові спроможності урядовим органам, на які було покладено обов'язки з відновлення. На прохання Уряду України Організація Об'єднаних Націй, Світовий банк та Європейський Союз спільними зусиллями у 2014-2015 роках виконали Оцінку шляхів відновлення та розбудови миру (ОВРМ) на сході України. Крім того, Світовий банк став ключовим міжнародним партнером новоутвореного Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб, якому було доручено керувати діяльністю з відновлення та реагування на кризу внутрішнього переселення.

54. Належна координація в межах Групи Світового банку має величезне значення для ефективної роботи в країні, де систематично виникають проблеми з боку Уряду. Реалізації СПУ сприяла взаємодоповнюваність Світового банку та МФК – особливо у роботі над поліпшенням середовища регулювання господарської діяльності. Крім того, щомісячні поглиблені огляди портфеля та двотижневий режим подання звітності й моніторингу допомагали виявляти перешкоди й структурні проблеми, й скорочувати затримки у реалізації проектів. Огляди показників портфеля країни (ОППК), що проводяться раз на півроку також виявились корисним засобом моніторингу реалізації портфеля проектів. У рамках процесу ОППК було налагоджену міжвідомчу координацію, яка посприяла виявленню та усуненню деяких із структурних перешкод у реалізації проектів. Проектні групи глобальних практик активізували діяльність із нагляду та звітності, а керівництво банку в країні систематично та безперервно надавало Урядові регулярні інформаційні повідомлення про проблеми з реалізацією проектів Світового банку, включаючи ненадання коштів партнерами та невідшкодування ПДВ, проблеми з виплатами, недосягнення результатів проекту та випадки корупції.

IV. ВІДПОВІДНІСТЬ КОРПОРАТИВНІЙ СТРАТЕГІЇ ГРУПИ СВІТОВОГО БАНКУ

55. Попри те, що СПУ було розроблено до затвердження нової подвійної мети Групи Світового банку, програма була спрямована на сприяння ліквідації крайньої бідності та забезпечення спільного достатку. Після фінансової кризи 2008 року в країні суттєво зріс рівень бідності, який почав своє зниження після 2012 року. Завдання СПУ з підтримки реформ, зміцнення інституцій у напрямі інтеграції з ЄС і поліпшення ділового середовища мали на меті задоволення потреби у сталому та інклюзивному зростанні. Програма СПУ передбачала застосування як кредитних інструментів, так і консультаційних послуг та аналітичних інструментів для підтримання динамічного та збалансованого темпу зростання. Чотири позики, надані на підтримку реалізації державної політики, сприяли здійсненню ключових реформ, укріпленню фінансового сектору та

захисту вкладів. Програма також підтримувала здійснення заходів у сфері сільського господарства та в системі охорони здоров'я, що мали на меті підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва й поліпшення доступності медичних послуг. За оцінками, рівень бідності суттєво зріс у 2015 році через високий рівень інфляції та падіння реальної заробітної плати, хоча в першій половині 2016 року інфляція сповільнилась. Рівень бідності (менше 5 доларів у день у цінах 2005 року за паритетом купівельної спроможності), за оцінками, зріс із 3,3 відсотка у 2014 році до 5,8 відсотка у 2015 році, тоді як помірна бідність (визначена за національною методикою Світового банку для України), за оцінками, зросла з 15,2 відсотка у 2014 році до 22,2 відсотка у 2015 році.

56. **Групі Світового банку вдалось відіграти провідну роль у забезпеченні поступу в удосконаленні системи соціальної допомоги, в підвищенні енергетичної ефективності державного та приватного секторів, рівня безпеки дорожнього руху, в розширенні можливостей для експорту й у сприянні стабільності фінансового сектору й реалізації порядку денного інтеграції України в ЄС.** Влада рішуче здійснювала реформи, спрямовані на стабілізацію економіки, зменшення величезних дисбалансів і пом'якшення шоку для населення. До ключових реформ, які було здійснено за підтримки з боку Групи Світового банку у формі двох серій позик ППР і програми МВФ, належать:

- здійснення масштабної податково-бюджетної консолідації;
- впровадження ключових інструментів боротьби з корупцією, включаючи здійснення зовнішньої перевірки фінансових декларацій і встановлення відповідальності за недотримання вимог або подання недостовірних відомостей;
- підвищення ефективності використання державних ресурсів і зміцнення підзвітності за їх використання шляхом забезпечення більшої прозорості державних закупівель, зміцнення зовнішнього аудиту та вдосконалення управління державними інвестиціями;
- стабілізація банківського сектору шляхом впровадження системи заходів із урегулювання неплатоспроможності та рекапіталізації банків, зміцнення нагляду й розв'язання давньої існуючої проблеми кредитування пов'язаних осіб;
- оптимізація ділового середовища шляхом спрощення реєстрації, ліцензування, вимог до дозвільних документів і створення системи заходів з дерегуляції;
- реформування системи тарифів на енергію для обмеження ключового джерела ренти й квазіфіскального дефіциту, а також зміцнення системи соціального захисту для пом'якшення наслідків кризи для малозабезпечених осіб. У результаті реформ розпочалася стабілізація економіки, а великі дисбаланси було зменшено.

V. ЗАСВОЄНІ УРОКИ

57. За результатами проведеної Групою Світового Банку самостійної оцінки своєї діяльності у 2012-2016 роках було засвоєно такі зазначені нижче уроки, що є актуальними для розробки наступної СПУ.

- **Діяльність Групи Світового банку забезпечувала максимальний ефект тоді, коли вона була спрямована на розв'язання проблем державної політики та інституційного характеру.** Україна має величезні потреби в інвестиціях, задовільнити які буде складно без розв'язання проблем у сфері державної політики та в інституційній сфері. Крім того, взаємодоповнюваність кредитування з боку Групи Світового банку та консультаційних послуг МФК сприяє досягненню відчутних результатів. Численні нормативні акти та масштабні реформи можуть здійснюватись одночасно, якщо мова йде про кредитування на підтримку реалізації політики. Наприклад, завдяки включенню відповідних нормативних актів до складу попередніх заходів та тригерних умов за позиками ППР вдалося реалізувати комплексну реформу дозвільної системи у сфері агробізнесу й докорінну реформу системи

безпеки харчової продукції, а також удосконалити нормативні акти у сфері захисту інвесторів.

- **Консультаційні та аналітичні послуги Групи Світового банку (ASA) належать до найважливіших продуктів із точки зору досягнення результатів у сфері розвитку.** Аналітична робота в банківському секторі, у сфері реформування енергетики, забезпечення адресності соціального захисту та поліпшення ділового середовища, що віддавна ведеться Світовим банком, здійснила значний вплив на діяльність нового уряду та була покладена в основу програм, розроблених іншими партнерами. Вчасне надання консультаційних та аналітичних послуг із урахуванням наслідків конфлікту для розвитку країни мало критично важливе значення в тому сенсі, що воно дало Світовому банку можливість пристосуватись і адаптуватись до нового контексту, що склався в країні. При цьому необхідно відзначити, що консультаційні та аналітичні послуги повинні мати стратегічний і вибірковий характер. Розпорошення діяльності з надання консультаційних та аналітичних послуг між великою кількістю дрібних завдань може зробити програму їх надання нецілеспрямованою та малоефективною. Крім того, важливо забезпечити те, щоб проекти МФК з надання консультаційних та аналітичних послуг підтримували й доповнювали кредитні операції Групи Світового банку. Консультаційні та аналітичні послуги МФК, що надаються у зв'язку з поточними або майбутніми інвестиціями в певних секторах (наприклад, у харчовій промисловості, у сфері портової логістики), можуть додатково сприяти реалізації реформ із регулювання конкретних галузей і забезпечувати відкриття нових ринків, знижуючи при цьому витрати на дотримання законодавства на кордоні. Фінансування на підтримку політики розвитку (ФППР) виявилось важливим засобом втілення висновків консультаційної роботи в життя, давши змогу врахувати її результати в загальній структурі програми реформ.
- **Поширення знань Світового банку та надання платформи для громадського обговорення економічних проблем може бути не менш важливим, ніж аналітична робота як така.** Ця функція стала для орієнтованого на реформи уряду та активного громадянського суспільства доволі цінним інструментом. Під час розробки заходів із поширення знань необхідно враховувати специфіку кожного сектору та інтереси широкого кола зацікавлених сторін (як у державному, так і в приватному секторі), здатних впливати на процес реформування. Ретельне картування інтересів зацікавлених сторін, здійснення стратегічної комунікації та формування контурів зворотного зв'язку – саме це є необхідним для подолання опору глибоко вкорінених впливових кіл.
- **У ключових сферах діяльності необхідно забезпечувати наступність при переході від однієї стратегії партнерства з країною до іншої, щоб забезпечити поступ за критично важливими напрямками роботи.** Робота в таких сферах, як податково-бюджетна (фіскальна) консолідація та вдосконалення управління державними видатками, була пов'язана зі складними в політичному сенсі реформами та зберігає своє значення для забезпечення фіскальної стабільності та економічного розвитку України. Ці питання набули ще більшого значення сьогодні й мають бути враховані в новій Стратегії партнерства.
- **Чітке застосування критерію готовності до впровадження може суттєво поліпшити реалізацію інвестиційних проектів навіть за несприятливих економічних умов.** Поліпшення показників портфелю в 2013-2014 фінансових роках (як до, так і після Євромайдану) підтвердило можливість реалізації відібраних інвестиційних проектів за складних обставин за умови приділення додаткової уваги питанням готовності до впровадження, моніторингу та подальшого контролю. Не слід поступатися готовністю проекту заради прискорення його виконання. Інвестиційні проекти частіше виконували поставлені перед ними завдання, якщо їх виконавці мали значний досвід реалізації проектів. За відсутності достатньої спроможності і досвіду виконавці інвестиційних проектів потребують ретельнішого нагляду та контролю, а їхні працівники – додаткового навчання. КМУ має продовжити реалізацію

комплексного плану заходів із поліпшення показників реалізації та освоєння коштів, що передбачає застосування чіткіших критеріїв готовності до впровадження, здійснення нагляду та надання підтримки в забезпеченні спроможності до реалізації проектів. У разі виникнення на проектах важких для розв'язання проблем слід оперативнo ініціювати та здійснювати їх реструктуризацію.

- **Тісна координація з іншими партнерами у сфері розвитку є критично важливим чинником уникнення дублювання та досягнення синергетичного ефекту; зважаючи на обмеженість ресурсів Групи Світового банку, така координація є необхідною для забезпечення максимального ефекту діяльності Групи Світового банку.** Профінансований ММР Великої Британії Цільовий фонд з реформи урядування в Україні став одним із добрих прикладів координації, що дало Світовому банку змогу передавати свої знання заради підтримки численних реформ в ряді секторів на зразок УДФ, включаючи окремі аспекти управління державними інвестиціями, зміцнювати фіскальну прозорість і підзвітність; сприяти поліпшенню адміністрування податків у сфері трансфертного ціноутворення, впровадженню системи електронного декларування в рамках антикорупційної реформи, зміцненню управління роботою судів та їх функціонування, створенню механізмів і систем більш прозорого розкриття інформації замовниками (Ініціатива із забезпечення прозорості в будівельній галузі), а також удосконаленню урядування в енергетиці й забезпеченню ефективності в секторі охорони здоров'я.
- **Система управління ризиком має застосовуватись жорсткіше, але уникати ризиків не слід.** Аналіз ризиків для впровадження в деяких випадках не мав достатньої глибини, що призводило до недооцінки складності структури проектів, спроможностей щодо реалізації та почуття відповідальності. Необхідно ретельніше проводити аналіз зацікавлених сторін із визначенням тих, хто обстоює відповідні зміни, і тих, хто може зазнати втрат. Слід уникати реалізації проектів/компонентів, які не мають свого очевидного «замовника» з боку Уряду. Слід також розглядати можливості надання додаткового фінансування меншим проектам, що успішно виконуються.
- **Світовому банку варто розглянути можливість застосування менш обмежувального підходу в разі неможливості проведення ОВД. Такий підхід міг би бути корисним і посприяти адаптації програми Групи Світового банку.** Рішення про відмову від проведення ОВД СПУ й брак нагод для оновлення матриці результатів заважали підтриманню належної якості перевірки та вимірювання показників реалізації СПУ. Поділ СПУ на два стратегічних компоненти та планування портфеля до 2014 фінансового року були цілком слушними завдяки каліброваному підходу до програми кредитування на реалізацію реформ, що були загальмовані. Водночас, після подій на Євромайдані Уряд здобув широкий мандат на реалізацію реформ і за час, що минув з 2014 року, здійснив більше структурних реформ, ніж за два попередніх десятиріччя. Світовий банк гнучко відреагував на потреби замовника та затвердив дві серії позик на ППР, які стали важливим важелем, що сприяв реалізації реформ. Перегляд і коригування програми кредитування за результатами ОВД СПУ та оновлення матриці результатів із подальшим коригуванням ряду стратегічних цілей слід було виконати все одно, навіть без проведення формальної ОВД.

ДОДАТОК 1

Огляд виконання та досвіду реалізації Стратегії партнерства з Україною⁹

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
1.1	<p>Зміцнення операційної ефективності і прозорості управління державними фінансами (УДФ):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Скорочення на 20% часу, потрібного для отримання інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень, у порівнянні з 2011 роком. 	<p>Не підтверджено.</p> <p>На початку реалізації Проекту модернізації державних фінансів (P090389) дослідження базисного рівня не проводилося. У 2012 та 2013 роках проводився хронометраж, результати якого не вказали на хоч якийсь скорочення часу, потрібного для отримання інформації. Після 2013 року жодних досліджень для оцінки досягнутого наприкінці проекту поступу не проводилось. У 2015-2016 роках Уряд висловив готовність повернутись до реалізації програми реформ у сфері УДФ і звернувся у 2015 році до Світового банку та інших партнерів у сфері розвитку по підтримку в цій роботі. Оцінка управління державними фінансами (PEFA), що була проведена у 2015 році групою партнерів у сфері розвитку (GLZ, ЕС, USAID) під керівництвом Світового банку, вказала на поліпшення у сфері зовнішнього аудиту, досягнуті завдяки позиції ППР-1 у 2014 році, та у сфері державних закупівель, досягнуті завдяки позиції ППР-1 та наданій ТД.</p>	<p>Закриті операції:</p> <p>Проект модернізації державних фінансів (P090389) було закрито в грудні 2014 року</p> <p>Індикативне кредитування:</p> <p>Проект з підвищення ефективності і модернізації газового сектору – припинено.</p> <p>Інші закриті операції:</p> <p>Другу позику на підтримку політики розвитку (ППР-2) (P151479) було закрито в червні 2016 року.</p> <p>Аналітична та консультативна допомога (АКД):</p> <p>Оновлення звіту про оцінку управління державними фінансами (PEFA) було виконано та завершено у 2016 році.</p>	<p>Проекти, які реалізуються в контексті інституційної реструктуризації, мають враховувати зміни, які мають місце у вимогах щодо управління такими реформами.</p> <p>Проекти, які підтримують впровадження складних комплексних інформаційних систем фінансового менеджменту можуть знизити ризик невідачі у сфері ІТ шляхом залишення відкритими різних варіантів ІТ-забезпечення протягом реалізації проекту.</p> <p>Метод здійснення закупівель складних ІТ-систем має визначатись за критерієм зведення до мінімуму ризику невдалої закупівлі.</p> <p>Показники мети реалізації проекту (МРП) для проектів із реформування системи УДФ мають орієнтуватись на ті наслідки УДФ, на досягнення яких спрямовано проект, а не на ІТ-системи.</p> <p>Послідовність реалізації заходів проекту має бути узгоджена вже на етапі його підготовки та чітко визначена в документації проекту.</p>
Компонент 1. Поліпшення державних послуг та державних фінансів: підтримка розбудови відносин з громадянами				
Група результатів 1. Поліпшення управління державними фінансами				

⁹ Проект з підвищення ефективності і модернізації газового сектору із індикативним обсягом кредитування з боку МБРР у 200-300 млн доларів США, що мав бути підготовлений у 2014 фінансовому році, був поставлений у залежність від поступу, досягнутого Україною в реалізації дорожньої карти реформ, узгодженої між Урядом, ЄК та МФУ, а також від можливостей кредитування з боку Світового банку.

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
1.2	<p>Підвищення прозорості у системі державних закупівель:</p> <ul style="list-style-type: none"> Громадянське суспільство регулярно отримує легкий та необмежений доступ до інформації щодо процесів державних закупівель і функціонування системи. 	<p>Крім того, оцінка показала, що система УДФ в Україні не сприяє ефективному наданню послуг через неперіоритетність показників продуктивності, слабку передбачуваність видатків та практику ручного розподілу коштів. Уряд, за підтримки Світового банку, розробив нову стратегію реформування УДФ, покликану розв'язати ці проблеми.</p> <p>Досягнуто.</p> <p>Інструмент моніторингу, розроблений Світовим банком і переданий громадянському суспільству. Інформація оприлюднюється, причому Уряд перевершив очікування в тому, що стосується вдосконалення системи державних закупівель.</p>	<p>Урядування та УДФЖ: Підвищення ефективності та підзвітності у сфері управління державними інвестиціями, державних закупівель і послуг охорони здоров'я (Р147303) у квітні 2016 року.</p> <p>Надання Технічної допомоги (ТД) з бюджетних, структурних питань і питань врядування (Р130146) було завершено в червні 2014 року.</p> <p>ТД в газовому секторі (ТФ018284): Зміцнення спроможності ГВП в «Укртрансгазі» в рамках Спільного механізму ЄК та Світового банку з надання підтримки Міністерству енергетики та вугільної промисловості України та НАК «Нафтогаз України» в модернізації газотранспортної системи України (Р151927) – робота триває. Перший ТФ було закрито в жовтні 2016 року, але замість нього вже діє новий ТФ.</p> <p>Оцінка результативності капітального бюджету: проект із системи державних інвестицій (Р147303) було завершено у квітні 2016 року.</p> <p>Додаткова АКД: Україна: Підтримка впровадження ІПВГ (Р128405) було закрито в грудні 2015 року.</p> <p>Реалізація Проєкту підвищення фіскальної прозорості та підзвітності (Р153935) триває; термін його закриття настав у грудні 2016 року.</p> <p>Партнерство: ЄС, ЄБРР, ЄІБ, МВФ</p>	<p>Уряд розпочав реалізацію комплексної реформи системи державних закупівель лише у 2014 році. У грудні 2015 року було схвалено в новій редакції Закон України «Про здійснення державних закупівель» (набрав чинності 18 лютого 2016 року), який визначає порядок застосування модуля електронних закупівель. Нова система електронних державних закупівель «Прозорро», що базується на стандартах відкритих даних щодо контрактів, стала у 2016 році лауреатом премії Всесвітнього конкурсу з закупівель у державному секторі, який проходив у Лондоні (Велика Британія). Це одна з найпрестижніших нагород у сфері закупівель.</p>
1.3	<p>Підвищення ефективності капітальних витрат:</p> <ul style="list-style-type: none"> Коефіцієнт виконання капітальних видатків державного бюджету завдяки поліпшенню планування та реалізації проєктів підвищився з 70% у 2010 році до більш ніж 80% станом на кінець періоду реалізації СПУ. 	<p>Досягнуто частково.</p> <p>Політична турбулентність 2014 року, конфлікт і падіння національної економіки суттєво обмежили бюджет, доступний для здійснення капітальних видатків. У зв'язку з цим коефіцієнт виконання капітальних видатків державного бюджету знизився у 2014 році на 54%. У Підсумковому звіті, складеному за результатами надання технічної допомоги з оцінки проєктів державних інвестицій та розробки систем відбору (Р147303, 2015 ф.р.), зазначено, що у 2014 та 2015 роках Верховна Рада схвалювала зміни до Бюджетного кодексу та інших законодавчих актів, які сприяли поліпшенню показників здійснення державних інвестицій.</p>	<p>Оцінка результативності капітального бюджету: залишається однією з найслабкіших сфер УДФ в Україні, причому для подолання стійких вад, що мають місце, необхідно забезпечити наступність відповідних заходів. Існує потреба в підтримці вдосконалення планування бюджетів капітальних видатків.</p>	<p>Практика планування бюджету капітальних видатків залишається однією з найслабкіших сфер УДФ в Україні, причому для подолання стійких вад, що мають місце, необхідно забезпечити наступність відповідних заходів. Існує потреба в підтримці вдосконалення планування бюджетів капітальних видатків.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
1.4	<p>Попищення державного врядування в енергетичному секторі:</p> <ul style="list-style-type: none"> Оприлюднюється окрема фінансова звітність дочірніх підприємств НАК «Нафтогаз України», складена згідно з міжнародними стандартами. 	<p>Крім того, Уряд затвердив перелік нормативних актів, спрямованих на впровадження експертизи проєктів на економічній основі та їх прозорий відбір з метою бюджетного планування. У 2015 році коефіцієнт виконання капітальних видатків державного бюджету становив 67,9%, а у 2016 році – 71,4%.</p> <p>Досягнуто.</p> <p>Оприлюднюється окрема фінансова звітність дочірніх підприємств НАК «Нафтогаз України», складена згідно з міжнародними стандартами. Було схвалено стратегію фінансової реструктуризації та корпоративної НАК «Нафтогаз України», реалізація якої триває.</p>		<p>Уряд вжив заходів щодо зміцнення незалежності національного органу регулювання у сфері енергетики шляхом схвалення типових нормативних актів і затвердив План заходів щодо реформування газового сектору, що має на меті здійснення комплексної реструктуризації газового сектору.¹⁰</p> <p>Реформування газової галузі має залишитись пріоритетним напрямом підвищення якості врядування та ослаблення структурних бюджетних дисбалансів. Необхідна підтримка у збільшенні прозорості згідно зі стандартами ЄС, а також у забезпеченні дотримання вимог газових директив Європейської комісії.¹⁰</p>
1.5	<p>Впровадження законодавства, яке стосується реформування пенсійної системи, завдяки чому стабільність Пенсійного фонду підвищилася:</p> <ul style="list-style-type: none"> Частка видатків на пенсійне забезпечення у ВВП знизилась (із 18% у 2010 році). 	<p>Досягнуто.</p> <p>Рекомендації Світового банку щодо заходів, покликаних забезпечити довгострокову стійкість системи пенсійного забезпечення. Частка видатків на пенсійне забезпечення у ВВП знизилась у 2015 році до 13% ВВП.</p>		<p>Досі залишаються нерозв'язаними такі проблеми, як низький пенсійний вік, рівномірний розподіл пенсій, відсутність індексації виплат і значна кількість осіб, що виходять на пенсію достроково. Необхідно забезпечити продовження діалогу щодо забезпечення фіскальної стійкості системи пенсійного забезпечення.</p>

¹⁰ Розпорядження Кабінету Міністрів України №375-р «Питання реформування газового сектору» від 25 березня 2015 року та Закон України №626-VIII «Про внесення змін до деяких законів України у сфері комунальних послуг» від 16 липня 2015 року є прикладами заходів, що були вжиті в Україні в рамках програми ППР-2 (P151479).

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
1.6	<p>Підвищення ефективності витрат у секторах охорони здоров'я та освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> Середня тривалість госпіталізації (ALOS) у пілотних областях зменшилась на 20% у порівнянні з рівнем 2011 року. 	<p>Частково досягнуто.</p> <p>У 2015 році ALOS зменшилась у пілотних регіонах у порівнянні з рівнем 2011 року на 5 – 9%. У трьох регіонах із чотирьох (Вінницькій, Дніпропетровській і Донецькій областях) ALOS було знижено на 9%, тоді як у середньому по Україні – на 7%. У ще одному пілотному регіоні (місто Київ) ALOS було знижено лише на 5%, але показник ALOS у 2015 році в медичних закладах Києва належав до найнижчих у країні (10,65 дня у порівнянні з середньою тривалістю госпіталізації в Україні у 11,43 дня).</p> <p>Досягнуто.</p> <p>Кількість відвідувань пунктів первинної медичної допомоги в усіх пілотних областях зросла на 16% (у порівнянні з рівнем 2013 року). Цей показник було виміряно у 2015 році після реалізації пілотних проектів у 3 областях та місті Києві. Протягом цього періоду зазначений показник найбільше зріс у Дніпропетровській області та в місті Києві, де він перевищив 50%. Кількість відвідувань у Донецькій області знизилась більш ніж удвічі, що може пояснюватись конфліктом, що триває в цій області.</p>	<p>Закриті операції:</p> <p>Проект модернізації систем соціальної допомоги (P075231) було закрито в січні 2013 року.</p> <p>Інші закриті операції:</p> <p>Другу позику на підтримку політики розвитку (ППР-2) (P151479) було закрито в червні 2016 року.</p> <p>Індикативне кредитування:</p> <p>Триває реалізація другого проекту у сфері соціальної допомоги – проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України» (P128344); плановий термін закриття проекту – жовтень 2020 року.</p> <p>Додаткове поточне кредитування:</p> <p>Триває реалізація проекту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей» (P144893); плановий термін закриття проекту – вересень 2020 року.</p>	<p>Реформування сектору охорони здоров'я – це делікатне питання, на розв'язання якого здійснює значний вплив нестабільність у складі керівництва та відсутність наступності у здійсненні реформ на центральному рівні.</p> <p>Показники за всіма вимірами урядування у секторі охорони здоров'я досі залишаються низькими через низькі рівні прозорості та підзвітності в системі. Органи державного управління та місцевого самоврядування не використовують наявні ресурси в оптимальний спосіб і надалі розглядають їх як елементи соціальної інфраструктури, що мають бути збережені, а не як засоби надання необхідних і якісних послуг.</p> <p>Місцева влада потребує більше свободи та гнучкості для того, щоб здійснювати зміни та залишатись підзвітною в тому, що стосується використання ресурсів, які надходять із центру.</p> <p>Важко підтримувати досягнення розширеної спроможності Уряду без ведення безперервного діалогу в секторі, що давав би замовникові змогу розбудовувати свою спроможність з аналізу ефективності сектору та з інших питань. Підтримка у формі навчання та розбудови спроможності надавалась замовникові на безперервній основі.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
	<ul style="list-style-type: none"> Зміцнено спроможність Уряду проводити аналіз державних витратків у сфері освіти завдяки проведеному практичного навчання провідних 25 фахівців Мінекономрозвитку, Мінфіну та ДКСУ, застосуванню інструменту BOOST для аналізу державних витратків (із наданням посібника та відеофільму, що описують порядок користування системою BOOST). 	<p>Досягнуто.</p> <p>Спроможність уряду проводити аналіз ефективності державних витратків було поліпшено. Навчання було проведено.</p>	<p>АКД:</p> <p>Виконання проекту «Кількісна оцінка державного управління у сфері охорони здоров'я та освіти в Україні» (P121315) було завершено в червні 2013 року.</p> <p>Триває реалізація проекту «Диалог у сфері охорони здоров'я – Диалог із питань політики охорони здоров'я України» (P156985); плановий термін закриття проекту – травень 2017 року.</p> <p>Грант IDP (Міжнародного фонду розвитку) на підтримку пілотних проектів з реформування охорони здоров'я – ТГ 99614 (P126030); проект «Підтримка пілотних проектів з реформування охорони здоров'я в Україні» було закрито у вересні 2014 року.</p> <p>Диалог у секторі освіти (P118278): виконання проекту «Диалог у сфері освіти в Україні (інструментарій BOOST)» завершилось у березні 2013 року.</p>	<p>Було частково впроваджено заходи з підвищення адресності соціальної допомоги, перегляду критеріїв надання допомоги за програмами з перевіркою на необхідність і раціоналізації численних програм соціальної допомоги.</p> <p>Виконання Проєкту модернізації систем соціальної допомоги завершилось 1 січня 2013 року; за цим проєктом було надано підтримку на здійснення вище зазначених поліпшень.</p>
1.7	<p>Підвищення ефективності і справедливості систем соціального захисту населення:</p> <ul style="list-style-type: none"> Адресність у системі соціальної підтримки в Україні в цілому зросла з 37,4% у 2011 році до 50% у 2016 році. 	<p>Не досягнуто даними на 2014 рік.</p> <p>Адресність¹¹ у системі соціальної допомоги в Україні низилася з 37,4% у 2011 році до 22,3% у 2014 році.¹²</p>		

¹¹ «Адресність» визначено як відсоткову частку сукупного обсягу витратків в Україні на соціальне забезпечення, що потрапляє найменш заможним 20% населення країни.

¹² Найактуальнішими даними Обстеження бюджетів домогосподарств (ОБД), що можуть бути використані для розрахунку адресності, є дані ОБД 2014 року.

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
	<ul style="list-style-type: none"> Зниження витратів на категорійну допомогу на 30% у порівнянні з рівнем, передбаченим державним бюджетом на 2011 рік, до 2016 року. 	<p>Досягнуто.</p> <p>До 2015 року видатки на категорійну допомогу низькі порівняно з рівнем, передбаченим державним бюджетом на 2011 рік, більш ніж на 29%.</p>	<p>Додаткова АКД:</p> <p>Виконання проекту TF016160 «Підготовка проекту реформування сектору охорони здоров'я на обласному рівні в Україні» (P144893) завершилось у липні 2015 року.</p> <p>Виконання проекту результативного реагування на епідемію ВЛ/СНІД і туберкульозу (P149997) завершилось у червні 2016 року.</p> <p>Проект TF13623 з підготовки Другого проекту модернізації системи соціального захисту в Україні (P128344) було закрито в жовтні 2014 року.</p> <p>Проект «Соціальна підвзвітність в Україні» (P133518) завершився у липні 2015 року.</p> <p>Надання ТД з питань реформування системи соціального захисту та енергетики (P153607) було завершено в червні 2016 року.</p> <p>Реалізація Проекту підвищення результативності людського розвитку та соціальної підвзвітності (P154136) триває; термін його закриття настав у березні 2017 року.</p> <p>Виконання проекту «Україна: просування вперед реформи тарифів на енергію» (P152593) завершилось у квітні 2016 року.</p> <p>Партнерство: ЄС, UKAid, USAID</p>	<p>Подальша допомога Уряду України в реалізації заходів із поліпшення адресності соціальних виплат надається за новим проектом «Модернізація системи соціальної підтримки населення України». У 2014 році Україна запровадила перевірку доходів населення при призначенні субсидій на оплату житлово-комунальних послуг і зменшила розмір таких субсидій; замінила загальну виплату на дитину доплатою до гарантованого мінімального доходу на дитину віком 0–3 років та зменшила розмір допомоги при народженні дитини з метою зміцнення адресності соціальної допомоги, що надається малозабезпеченим. Подальша консолідація соціальних виплат і вдосконалення критеріїв перевірки на забезпеченість засобами до існування мають бути продовжені і за новою СПУ.</p> <p>Після завершення реалізації Проекту модернізації систем соціальної допомоги було засвоєно такі уроки:</p> <p>Впровадження технології «єдиного вікна» в роботі з клієнтами в мережі з 756 місцевими відділами соціального забезпечення забезпечило успішне досягнення результатів, але через відсутність інформаційної системи управління, що мала забезпечувати цю роботу, очікуваних наслідків досягти не вдалось.</p> <p>Необхідно визначити реалістичний строк її впровадження.</p> <p>Цілі розвитку за Проектом мають бути реалістичними та безпосередньо відображати діяльність за проектом.</p> <p>Необхідно визначити конкретні реформи, що можуть підтримуватись у рамках проекту. При цьому необхідно забезпечувати реальну можливість їх впровадження протягом строку реалізації проекту й віддавати перевагу реалістичним програмам реформування, що враховують політичні умови.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
				<p>Розгляд має орієнтуватися на вже наявні системи та спроможності, а не оптимістичні прогнози щодо систем і спроможностей, очікуваних у перспективі.</p> <p>Оцінка стійкості результатів, яких планується досягти шляхом реалізації нового проекту, має виконуватись від самого початку, щоб уникнути повторення помилок, які мали місце в попередніх проектах.</p> <p>Усі ці уроки було враховано під час розробки наступного проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України», реалізація якого почалась у жовтні 2014 року.</p> <p>Не слід недооцінювати важливість захисту досягнень у сфері зниження бідності та захисту найменш захищених груп населення від економічного спаду завдяки більш адресній соціальній допомозі. При цьому завжди необхідно забезпечувати ретельний моніторинг та гнучке впровадження цих реформ. Рекомендується забезпечувати чітке донесення населенню інформації щодо програм реформування та їх очікуваних результатів і ефекту з боку Уряду та Світового банку.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
1.8	<p>Поліпшення енергоефективності окремих комунальних підприємств водопостачання і водовідведення:</p> <ul style="list-style-type: none"> Підвищення енергетичної ефективності, як мінімум, 12 комунальних підприємств у сфері водопостачання та водовідведення (показник споживання енергії у кВт/м3 знизився в усіх підприємствах на 15% у порівнянні з 2011 роком). 	<p>Досягнуто.</p> <p>Плановий рівень енергетичної ефективності було досягнуто та перевищено зі значним запасом.</p>	<p>Закриті операції:</p> <p>Проект «Розвиток міської інфраструктури» (P095337) було закрито в червні 2015 року.</p> <p>Індикативне кредитування:</p> <p>Триває реалізація другого проекту «Розвиток міської інфраструктури» (P132386); плановий термін закриття проекту – жовтень 2020 року.</p> <p>Додаткове поточне кредитування:</p> <p>Триває реалізація проекту «Підвищення енергоефективності в секторі централізованого теплопостачання України» (P132741); плановий термін закриття проекту – жовтень 2020 року.</p> <p>АКД:</p> <p>Виконання проекту «Підтримка стратегії розвитку міста Києва» (P124709) завершилось у січні 2012 року.</p> <p>Виконання проекту модернізації систем централізованого теплопостачання «Облік тепла – АКД з централізованого теплопостачання – Білорусь і Україна» (P112754) завершилось у липні 2012 року.</p> <p>Виконання проекту «АКД щодо урядування у сфері попиту на комунальні послуги – Україна: урядування на стороні попиту» (P127656) завершилось у червні 2013 року.</p> <p>Освоєння гранту ФЧТ на підвищення енергоефективності комунального сектору «Фінансування заходів з підвищення енергоефективності в містах України» (P129900) завершилось у вересні 2014 року.</p>	<p>Для того, щоб мати можливість невідкладно розпочати реалізацію проекту, необхідно забезпечити готовність до реалізації. Усі заходи мають бути наперед визначені; крім того, мають бути встановлені та доведені до всіх комунальних підприємств чіткі критерії відбору потенційних бенефіціарів.</p> <p>Ризик неспроможності комунальних підприємств-бенефіціарів оплачувати надані їм субкредити має бути з'ясований під час попередньої оцінки із подальшим вживанням необхідних запобіжних заходів.</p> <p>Ті аспекти проектів, що пов'язані з інституційним розвитком, мають бути з'ясовані на етапі оцінки із визначенням конкретних заходів у цій сфері.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
			<p>Додаткова АКД:</p> <p>Проекти TF091769 та TF093251, що мали на меті підтримку діяльності проекту «Розвиток міської інфраструктури», було закрито в червні 2014 року.</p> <p>Проект 013067 (P129704) з підготовки проекту «Підвищення енергоефективності в секторі централізованого теплопостачання України» (P132741) було закрито в червні 2014 року.</p> <p>Виконання проекту «Огляд сектора поводження з твердими побутовими відходами в Україні» (P145947) завершилось у лютому 2014 року.</p> <p>Надання допомоги Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг за Програмою сприяння регуляторній реформі централізованого теплопостачання України (P151321) триває; термін закриття настає в грудні 2017 року.</p> <p>Виконання проекту «Україна: огляд процесів урбанізації» (P149719) завершилось у січні 2016 року.</p>	
1.9.	<p>Поліпшення прозорості та підзвітності надання комунальних послуг:</p> <ul style="list-style-type: none"> Порівняльний аналіз показників діяльності підприємств водопостачання та водовідведення впроваджено у 2014 році. 	<p>Не досягнуто.</p> <p>Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, створила систему порівняльного аналізу, але не впровадила її, оскільки старий орган регулювання було ліквідовано та утворено новий орган регулювання.</p>		<p>Політичні рішення, передавання обов'язків від старого органу регулювання новому, а також часті зміни у складі партнерів з українського боку уповільнили темп та призвели до затримок у досягненні результатів.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Подання звітності підприємствами водопостачання та водовідведення центральним органам влади здійснюється з використанням нової галузевої інформаційної системи. 	<p>Не досягнуто.</p> <p>Світовий банк, надав допомогу в розбудові спроможності новоутвореного органу регулювання у сфері комунальних послуг.</p>		

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
Компонент 2. Підвищення політичної ефективності та економічної конкурентоспроможності: підтримка розбудови відносин з бізнесом				
Група результатів 4. Поліпшення регуляторного середовища для бізнесу з метою формування більш конкурентної та диверсифікованої економіки				
2.1	<p>Зменшення регуляторного тиску на підприємства:</p> <ul style="list-style-type: none"> Зобов'язання перед СОТ у сфері сертифікації та стандартизації виконано згідно з законом про вступ до СОТ. Підписано Угоду про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА) з ЄС. 	<p>Досягнуто.</p> <p>Було схвалено закони про сертифікацію та стандартизацію (і вони набрали чинності: (Закон України «Про стандартизацію», «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», «Про метрологію та метрологічну діяльність»).</p> <p>Не досягнуто.</p> <p>Стаття 57 Угоди про асоціацію між ЄС та Україною передбачає долучення сторін Угоди АСАА як протокол до Угоди про асоціацію після проведення перевірки стороною ЄС та досягнення згоди щодо стану відповідності технічного законодавства, стандартів та інфраструктури України.</p> <p>Україна готується до підписання угоди про взаємне визнання у сфері електромагнітної сумісності, технічного обладнання, обладнання під тиском та низьковольтного обладнання.</p>	<p>МФК:</p> <p>Консультації стосовно інвестиційного клімату: програма реалізовуватиметься до 2018 року.</p> <p>Проект «Інвестиційний клімат України: агробізнес та чистіше виробництво» (P584508) було закрито у вересні 2015 року.</p> <p>Реалізація Проекту реформування інвестиційного клімату в Україні (P600664) триває; термін його закриття настає в грудні 2018 року.</p> <p>Реалізація Проекту з кризового управління фінансовими ринками «Проект з управління ризиком фінансових ринків ЄЦА» (P597667) триває; термін закриття – серпень 2017 року.</p> <p>Прямі інвестиції у фінансовий сектор: інвестиції здійснювались шляхом надання позик у розмірі близько 20 млн доларів США.</p>	<p>Україна розробила необхідну для дерегуляції базу. Було спрощено вимоги щодо оформлення ліцензій та дозвільних документів, унаормовано стандарти та процедури у сфері безпечності харчової продукції, а технічні регламенти та оцінки відповідності було приведено у відповідність з вимогами ЄС з метою поліпшення інвестиційного клімату.¹³</p> <p>Водночас, залишаються в силі деякі зі старих нормативних документів: застарілий Декрет Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію та сертифікацію» (він залишатиметься в силі до 1 січня 2018 року) та список товарів, що підлягають обов'язковій сертифікації (хоча його було суттєво скорочено).</p> <p>Уроки, засвоєні за результатами Проекту «Інвестиційний клімат України: агробізнес та чистіше виробництво»:</p> <p>1. Перехідний період від реформування економіки в цілому до реформ в окремих галузях минув із меншою кількістю проблем, ніж очікувалося, з двох причин: проект почав готувати зацікавлені сторони до перехідного періоду ще на завершальному етапі попереднього проекту і продовжив опікуватись питаннями економіки в цілому навіть після початку проекту у сфері агробізнесу.</p> <p>Уроки на майбутнє: Важливо починати підготовку зацікавлених сторін до змін якомога раніше.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Тиск підприємства знижено шляхом переходу до збору даних на основі вибірок (від 10 обстежень, проведених у 2010 році, до 15 досліджень до кінця періоду реалізації СПУ). 	<p>Не підтверджено.</p>		

¹³ Закон України №2222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2 березня 2015 року; Закон України №124-VIII «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15 січня 2015 року; Закон України №191-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляції)» від 12 лютого 2015 року; Закон України №1602-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів» від 22 липня 2014 року; Закон України №289-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів» від 7 квітня 2015 року є прикладами заходів, вжитих Україною в рамках програми ППР-2 (P151479).

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
			<p>Закриті операції:</p> <p>Проект «Розробка системи державної статистики для моніторингу соціально-економічних перетворень» (DEVSTAT) (P076338) було закрито у грудні 2013 року.</p> <p>Проект «Модернізація державної податкової служби» (P057815) було закрито в червні 2012 року.</p> <p>Другий проект розвитку експорту (ПРЕ-2) (P095203) було закрито в грудні 2014 року.</p> <p>Інші закриті операції:</p> <p>Першу програмну позику на політику розвитку фінансового сектору (P150677) було закрито в листопаді 2014 року.</p> <p>Другу програмну позику на політику розвитку фінансового сектору (ППРФС-2) (P151941) було закрито 30 червня 2016 року.</p> <p>Першу позику ППР-1 (P150313) було закрито в жовтні 2014 року.</p> <p>Другу позику на підтримку політики розвитку (ППР-2) (P151479) було закрито в червні 2016 року.</p> <p>АКД:</p> <p>Надання ТД для фінансового сектору (P132228) завершилось у червні 2013 року.</p> <p>Надання Технічної допомоги (ТД) з бюджетних, структурних питань і питань врядування (P130146) було завершено в червні 2014 року.</p> <p>Партнерство: МВФ, ЄС, USAID</p>	<p>Крім того, дуже важливо продемонструвати зацікавленим сторонам зв'язок між реформами на рівні економіки в цілому та реформою в конкретній галузі. Сприятливим чинником було те, що ще в рамках старого проекту, який стосується економіки в цілому, команда проекту почала досліджувати питання сертифікації та безпеки харчової продукції з точки зору проблем, що стоять перед економікою в цілому. Ті проекти, які передбачають перехід від реформування економіки в цілому до реформ в окремих галузях, повинні бути готовими до виділення значних ресурсів на початку реалізації галузевого проекту для уникнення проблем, пов'язаних із економікою в цілому, що тягнуться з попереднього проекту, який стосується економіки в цілому. Крім того, реалізація суто галузевого проекту не може бути результативною, оскільки проблеми галузі та економіки в цілому часто взаємопов'язані між собою, причому внесення змін у взаємодію нормативний акт, який стосується певної галузі, вказує на необхідність розв'язання якоїсь проблеми, що стоїть перед економікою в цілому.</p> <p>2. Роботу слід починати з застосування випробуваних підходів до нових сфер діяльності. Першими результатами галузевого проекту стали скасування деяких обтяжливих дозвільних документів, ліцензій і сертифікатів у сфері агробізнесу, а також оптимізація режиму перевірок у сільськогосподарському секторі – наприклад, щодо деяких видів елеваторів. Здійснення заходів, добре знайомих команді, вже на початку проекту виявилось взаємно вигідним і для Світового банку, і для галузі. Це дало нам час, необхідний для ретельнішого ознайомлення зі специфікою сільськогосподарської галузі, і при цьому забезпечило ліквідацію низки процедур, обтяжливих для компаній, які працюють у галузі.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
				<p>3. Команда проекту одержала можливість дізнатись про регуляторні обмеження в секторі від клієнтів інвестиційної служби МФК – зокрема, від компанії «Нібулон». Зібрану інформацію було використано для віраження тиску в грошовому еквіваленті та як аргумент на користь його ліквідації під час спілкування з відповідними зацікавленими сторонами. Співробітництво з інвестиційною службою може взаємовигідним: наприклад, проект надавав (і досі надає) команді інвестиційної служби МФК з питань інфраструктури консультації з питань енергетики на основі відновлюваних джерел енергії. Безперервне спілкування між інвестиційною службою МФК та керівництвом МФК в країні має ключове значення й може бути взаємовигідним: воно зменшує витрати часу проектною командою МФК на діагностику певного питання у сфері регулювання й допомагає інвестиційній службі МФК ухвалювати оптимальні рішення.</p> <p>4. Використання в діяльності умов, встановлених політикою Світового банку. Команда проекту працювала разом із командою проекту позики ППР Світового банку над розробкою умов і визначенням тригерних подій для надання Світовим банком фінансування Уряду у сфері сільського господарства та інвестиційного клімату. Було реалізовано два проекти позики ППР (у 2014 та 2015 роках), які допомогли команді проекту забезпечити реформування дозвільної системи (як у цілому, так і зокрема у сфері агробізнесу) та системи безпечності харчових продуктів.</p> <p>Взаємодоповненість кредитних операцій Світового банку та консультативних послуг МФК сприяє оперативнішому досягненню більш високих результатів (вона уможливило внесення змін одразу в кілька нормативних актів за водночас при наданні країни позики ППР).</p> <p>На організаційному рівні взаємний обмін досвідом і знаннями та співпраця прискорюють надання Групою Світового банку рекомендацій клієнтам, підвищують ефективність процесу та якість послуг, що їх організація пропонує замовникам.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
				<p>У результаті виконання проекту DEVSTAT було засвоєно ряд уроків:</p> <p>Розбудова спроможності у сфері статистики вимагає створення нормативної та інституційної бази функціонування національної системи статистики, що включає в себе користувачів та надавачів статистичних даних, і забезпечує результативний діалог між усіма зацікавленими сторонами.</p> <p>Використання єдиного контракту з консорціумом, що надає послуги у сфері статистики, є більш ефективним, ніж формування великої кількості малих пакетів закупівель, і сприяє забезпеченню належної послідовності та логічності результатів.</p> <p>Для закупівлі систем інформатизації (інформаційно-комунікаційних технологій – ІКТ) потрібно більше часу, ніж для закупівлі менш складних товарів і послуг через значну тривалість підготовки технічних умов, внесення з часом змін у технічні умови та потребу в досвідчених фахівцях із закупівель у сфері ІКТ.</p>
2.2.	<p>Зменшення витрат на дотримання податкового законодавства:</p> <ul style="list-style-type: none"> Частка юридичних осіб, в яких проводяться виїзні перевірки, знизилась із 16,3% у 2010 році до менш ніж 12% за період реалізації СПУ. Частка автоматичного відшкодування податку на додану вартість (ПДВ) зросла з 48% у липні 2011 року до більш ніж 70%. 	<p>Очікується відповідь від Державної фіскальної служби.</p> <p>Досягнуто частково. Відшкодування близько 55% ПДВ станом на кінець періоду реалізації СПУ відбувалось автоматично. Впровадження ПДВ-рахунків ускладнює оцінку частки автоматичного відшкодування ПДВ у 2016 році.¹⁴</p>		<p>Механізми реалізації проекту в Державній фіскальній службі (ДФС) мали кілька переваг: (а) посилене почуття відповідальності за проект, наявність в уряді необхідних спроможностей у сфері управління проектами та змінами, а також удосконалення передачі пропозицій проекту в оперативні підрозділи ДФС із одночасним виділенням достатніх людських ресурсів для заходів з модернізації, а також (б) підвищення стійкості досягнень проекту та надання ДФС можливості розширювати та поглиблювати свою роботу з реформування, і здійснювати належну координацію всіх заходів у сфері модернізації незалежно від джерела фінансування.</p> <p>Необхідність визначення реальістичних, вимірюваних та працюючих показників діяльності, тісно пов'язаних із заходами проекту. Об'єднання інвестицій ІКТ в пакети для зведення до мінімуму необхідності здійснення замовником інтеграції систем.</p>

¹⁴ Ухвалення Закону України №71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 року є одним із заходів, що були реалізовані Україною в рамках програми ППР-2 (P151479).

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
				<p>Ретельне врахування переваг і недоліків двостадійних процедур закупівель у порівнянні з одноетапними.</p> <p>Здійснення реструктуризації для приведення проекту у відповідність до змін у пріоритетах.</p> <p>Координація інвестицій і ресурсів Світового банку з внеском інших партнерів у сфері розвитку.</p> <p>Наступність у керівництві є дуже важливою передумовою успішної реалізації складних процесів здійснення інституційних реформ на зразок тих, що підтримувались проектом.</p>
2.3.	<p>Розширення доступу до середньо- і довгострокового фінансування експорту:</p> <ul style="list-style-type: none"> Усі позичальники в рамках Другого проекту розвитку експорту (ПРЕ-2) збільшили обсяги експорту своєї продукції відповідно до планових показників ПРЕ-2. 	<p>Досягнуто.</p> <p>Проект ПРЕ-2 передбачав надання 67 субкредитів 50 підприємствам бенефіціарам. На момент завершення проекту (2014 рік) експортний мультиплікатор сягнув 2,78. Суттєво зріс сукупний річний обсяг експорту.</p>		<p>Про ведення роботи через солідну фінансову установу з підтвердженим досвідом реалізації проектів є важливим для досягнення результатів чинником. У цьому випадку ресурси та навички, необхідні для реалізації проекту, було використано результативно, оскільки партнером-виконавцем став досвідчений фінансовий посередник.</p> <p>В ситуації, що стрімко змінюється, гнучкість у реалізації проектів має величезне значення, оскільки передбачити всі варіанти розвитку подій просто неможливо. В такому випадку рішення про проведення реструктуризації, про зміну співвідношення між прямим і оптовим кредитуванням, а також про збільшення розміру вибірки мали ключове значення для досягнення планованих результатів.</p> <p>Кредитні лінії можуть використовуватись на засадах тісної координації з іншими операціями Світового банку та інших партнерів. У цьому випадку підтримка, що надавалась Світовим банком у формі позики на розвиток фінансового сектору та некредитної технічної допомоги разом із коштами, що були надані «Укресімбанку» іншими міжнародними фінансовими установами, забезпечила успіх реалізації проекту.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
2.4.	<p>Підвищення стабільності фінансової системи.</p> <ul style="list-style-type: none"> Зміцнено спроможність ФГВФО як органу регулювання неплатоспроможності банків, що підтверджується висновком експертів Світового банку. 	<p>Досягнуто.</p>		<p>Позики ППРФС-1 та ППРФС-2 допомогли стабілізувати та зміцнити операційну, фінансову та регуляторну спроможність ФГВФО для виведення неплатоспроможних банків з ринку; поліпшити платоспроможність банківської системи шляхом реалізації планів рекапіталізації/ реструктуризації банків і вчасного вживання заходів впливу та зміцнити правову й інституційну базу для забезпечення стійкості та ефективності банківської системи, але досі зберігається потреба в постійному моніторингу реалізації проекту та ситуації з заборгованістю, а також у наданні технічної допомоги для того, щоб допомогти владі подолати високі ризики, пов'язані з реалізацією програми реструктуризації банків. Для подальшого розвитку критично необхідних реформ потрібно забезпечити результативну координацію діяльності між Групою Світового банку, МВФ та іншими партнерами у сфері розвитку, а також між українськими контрагентами.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Впроваджено консолідований нагляд над фінансовими установами. 	<p>Не досягнуто, але робота триває.</p>		
	<ul style="list-style-type: none"> Держава вийшла з капіталу трьох банків, рекапіталізованих у 2009 році, на основі принципу найменших витрат. 	<p>Не досягнуто. (не виконано).</p>		
	<ul style="list-style-type: none"> Створено ринок проблемних активів, що активно функціонує. 	<p>Досягнуто.</p>		<p>Досягнення можуть бути знищені у зв'язку з делікатністю ситуації, що склалася, і збереженням високого рівня ризику у фінансовому секторі, тому для їх збереження потрібен надійний процес зниження рівня ризику.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Удосконалено управління ризиком у 28 фінансових установах (клієнти МФК). 	<p>Частково досягнуто. Управління ризиком банків-партнерів за інструментами розподілу ризику було реалізовано у 2 банках-клієнтах; представники 25 банків узяли участь у тренінгу з управління ризиком ліквідності банків, операційним ризиком та ризиком фінансових злочинів.</p>		<p>Необхідно зберегти та розвинути тісну координацію діяльності між МФК та БАГП, а також із іншими партнерами у сфері розвитку, включаючи МВФ.</p> <p>Вирішальне значення для підкріплення реалізації та моніторингу реформ у рамках наступної СПУ має своєчасне надання зовнішньої підтримки.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
2.5.	<p>Підвищення енергетичної ефективності державного та приватного секторів:</p> <ul style="list-style-type: none"> Енергоемність відібраних промислових підприємств знижено у 2014 році на 15% у порівнянні з рівнем 2011 року. 	<p>Група результатів 5. Поліпшення інфраструктури для підприємницької діяльності</p> <p>Досягнуто. Середня рентабельність енергоефективності за портфелем Проекту з енергетичної ефективності (ПЕЕ) перевищує 20%. Для «Укргазбанку» МФК розробила програму «зеленого фінансування». Енергоемність у розрахунку на одиницю виробленої продукції відібраних промислових підприємств має бути знижена на 15%.</p> <p>В цілому досягнуто. Фактична економія енергії сягнула 524 700 тонн у.л. в нафтовому еквіваленті станом на червень 2016 року. У стадії виконання.</p>	<p>Закриті операції: Проект «Реабілітація гідроелектростанцій» (P083702) було закрито в червні 2016 року. Проект з передачі електроенергії на підтримку Програми реформування та розвитку енергетичного сектору (P096207) було закрито в червні 2016 року. Проект покращення автомобільних доріг і безпеки руху (ШПАБР) (P100580) було закрито в листопаді 2014 року. Кредитні проекти, виконання яких триває: Триває реалізація проекту з підвищення енергоефективності (P096586); плановий термін закриття проекту – березень 2017 року. Реалізація Другого проекту покращення автомобільних доріг і безпеки руху (ШПАБР-2) (P127156) триває; термін його закриття настав у грудні 2016 року. Додаткове поточне кредитування: Триває реалізація Другого проекту з передачі електроенергії (P146788); плановий термін закриття проекту – червень 2020 року. Триває реалізація Проекту розвитку дорожньої галузі (P149322); плановий термін закриття проекту – грудень 2021 року. МФК: Реалізація проекту «Консультаційний проект з чистого виробництва: чистіше виробництво в Україні» (P568089) завершилась у грудні 2015 року.</p>	<p>Завдання проекту мають бути чітко спрямовані та конкретні, для уникнення нато амбінних цілей, особливо в країнах з історичним досвідом політичної нестабільності. У країнах, що здійснюють масштабні структурні реформи та зіткнулись зі значними фінансовими труднощами, слід відокремлювати діяльність інвестиційного кредитування від кредитування в цілях розвитку. Прив'язка структурного реформування галузі до інвестиційних кредитів може суттєво уповільнювати поступ у виконанні проекту з причини, що перебувають поза безпосереднім контролем Світового банку.</p> <p>Ключовим аспектом аналізу стійкості проекту в цілому є оцінка довгострокового забов'язання Уряду та його спроможності здійснювати реформи. Орієнтований на реформи уряд важливо мати не тільки під час підготовки проекту, а й протягом усього проектного циклу. Досвід України показав, що політична нестабільність і часті зміни в уряді та керівництві міністерств несприятливо впливають на реалізацію проектів.</p> <p>Неможливо переоцінити важливість завчасної підготовки проектів. Готовність проекту має вирішальне значення для уникнення затримок у впровадженні в майбутньому. Цей урок було засвоєно під час реалізації інших проектів в Україні, але він стосується всіх проектів. Заходи, які можуть бути визначені заздалегідь, повинні мати завершені техніко-економічні обґрунтування і, якщо можливо, підготовка проектної документації повинна розпочатись до часу подання Проекту на розгляд Ради. Зокрема, підготовка тендерної документації повинна проводитись якомога раніше.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
			<p>Триває реалізація Проекту сталого фінансування енергетики (P565387); плановий термін закриття проекту – грудень 2018 року.</p> <p>Триває реалізація проекту з підвищення енергоефективності житла (P566047); плановий термін закриття проекту – березень 2018 року.</p> <p>Надання консультативних послуг з операцій ДПП було припинено.</p> <p>Прямі інвестиції в об'єкти інфраструктури та підприємства, що працюють на експорт: інвестиції здійснювались шляхом надання позик у розмірі близько 46 млн доларів США.</p> <p>Сприяння торгівлі на основі Глобального механізму торговельного фінансування (GTFP): інвестиції здійснювались шляхом надання позик у розмірі близько 270 млн доларів США.</p> <p>АКД: ТД в газовому секторі (TF018284): Триває реалізація проекту зі зміцнення спроможності ГВП в «Укртрансгазі» в рамках Спільного механізму ЄК та Світового банку з надання підтримки Міністерству енергетики та вугільної промисловості України та НАК «Нафтогаз України» в модернізації газотранспортної системи України (P151927); плановий термін закриття проекту – жовтень 2016 року.</p> <p>Надання технічної допомоги з ДПП у сфері управління державними інвестиціями в Україні було завершено у 2015 році.</p> <p>Грант IDf на аудит проектів у сфері інфраструктури автомобільних доріг (P121654) було закрито в грудні 2013 року.</p>	<p>У складній макроекономічній ситуації, що панує в Україні, приватні банки (в тому числі, дочірні банки з іноземними власниками) неохоче відкривають програми довгострокового кредитування з огляду на свою нехильну до ризику політику, зосереджуючись на короткостроковому кредитуванні вже наявних клієнтів без виходу в нові сегменти. Використання державних банків як каналів оптового кредитування виявилось важливим для сприяння здійсненню інвестицій у розвиток приватного сектору, у сфері енергетичної ефективності та в інших подібних сферах, які потребують капітальних витратків.</p> <p>Зосередження на підвищенні енергоефективності на стороні споживання має стати однією зі складових більш масштабної реформи в енергетиці. Вона включає в себе реформи зі сторони пропозиції у сфері централізованого теплопостачання та здійснення державної політики, спрямованої на зміну закономірностей поведінки кінцевих споживачів. Вона включає в себе реформування тарифів на енергію та субсидій.</p> <p>Під час реалізації проектів, які мають на меті реформування попиту і пропозиції, а також у сфері державної політики, критично важливу роль відіграє координація зусиль між МБРР/МФК та ОЕС, спрямована на підтримку реалізації реформ і досягнення стійких у довгостроковій перспективі результатів. Результативно виявилась і координація з зовнішніми партнерами.</p> <p>Реформи в законодавчій сфері можуть бути успішними лише в тому разі, якщо вони спираються на активну просвітницьку та інформаційну роботу.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
			<p>Додаткова АКД: Проект «Партнерство за ринкову готовність в Україні» (P128551) було закрито в червні 2015 року. Триває реалізація проекту «Українське партнерство за ринкову готовність» (P158772); плановий термін закінчення проекту – грудень 2019 року. Проект «Розумні електромережі» в Україні (P145138) було закрито в грудні 2015 року. Було проаналізовано стан і перспективи Об'єднаної енергетичної системи України (ОЕС) у контексті інтеграції регіональних енергетичних систем; визначено основні пріоритетні напрями здійснення інвестицій. За проектом «Розумні електромережі» було підготовлено великий обсяг проектної документації, включаючи техніко-економічне обґрунтування, фінансово-економічний аналіз, а також ТЕО за українськими стандартами і бюджетну документацію; крім того, було розроблено план реалізації проекту та план здійснення закупівель, а також рекомендації для замовника щодо стандартизації, дотримання нормативних актів і вимог до проектних рішень. Проект модернізації «Укрзалізниця» (P153725) було закрито в червні 2016 року. Виконання проекту «Грансформайне підвищення енергетичної ефективності в містах» (P150553) було завершено в травні 2016 року.</p> <p>Партнерство: ЄС, ЄБРР, ЄІБ</p>	

No	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
2.6.	<p>Попищення результатів діяльності енергетичного сектора:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 20% операцій на енергоринку здійснюються на основі двосторонніх контрактів, що відповідають закону про ОРЕ. • Підвищення надійності енергетичної системи. • Підвищення потужності гідроелектростанцій на 80 МВт та збільшення обсягу генерації електроенергії на ГЕС на 160 ГВт за період з 2011 по 2014 рр. • Обсяг енергії, яку не поставлено споживачам, скоротився, як мінімум, на 35 ГВт/рік, а втрати в системі передачі зменшились до менш ніж 2,5%. • Більше освоєння інвестицій в ефективність використання ресурсів у сфері агробізнесу. 	<p>Не досягнуто.</p> <p>Закон про ОРЕ було прийнято, але він набере чинності лише з 1 липня 2017 року, а зміни й доповнення до закону про ОРЕ ще не розглянуто Верховною Радою.</p> <p>Досягнуто.</p>	<p>Досягнуто.</p> <p>Потужність ГЕС перевищила встановлений плановий показник і зросла на 190 МВт в порівнянні з 2005 роком і на 80 МВт в порівнянні з 2011 роком. Річний обсяг виробництва енергії зріс у порівнянні з 2011 роком до 155 ГВт.</p> <p>Робота триває за планом.</p>	<p>Загальнодержавна та політична криза завершилася фінансовою кризою та ситуацією форс-мажору, що призвела до труднощів у реалізації договорів. Їх довелося оперативно вирішувати для уникнення викликів, пов'язаних із бойовими діями на сході України та в Криму.</p> <p>Для уникнення недосягнення цілі проекту вона не повинна мати комплексний характер.</p> <p>Для уникнення затримок у реалізації процес придбання земельних ділянок має бути завершений до початку робіт за проектом у відповідності до вимог Світового банку та національних вимог.</p> <p>Концепцію ОРЕ прийнято у 2002 році, але так і не реалізовано до 2014 року з політичних причин (відсутність відповідного закону).</p> <p>Численні зміни в Уряді негативно позначились на інституційній сфері, динаміці реформування та здійсненні закупівель. Тим не менш, проекти виявились результативними. У випадку Проекту з передачі електроенергії було також закладено основи для подальшої реалізації ринкових реформ в електроенергетиці та розбудови ліній електропередач й інфраструктури підстанції для підвищення якості постачання.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
	<ul style="list-style-type: none"> Економія в розмірі 30 млн доларів США на рік завдяки реалізації ініціатив із підвищення ефективності використання ресурсів за підтримки з боку МФК. Завдяки цим інвестиціям було уникнено викидів вуглекислого газу в кількості 230 000 тонн. Проект МФК з енергетичної ефективності житла забезпечив надання коштів у розмірі 50 млн доларів США, завдяки чому обсяг викидів вуглекислого газу було знижено на 48 000 тонн на рік. 	<p>В цілому досягнуто. Ініціативи з забезпечення ефективного використання ресурсів, реалізовані за підтримки з боку МФК, забезпечили економію коштів у розмірі 19 млн доларів США.</p> <p>В цілому досягнуто. Уникнено викидів вуглекислого газу в кількості 140 000 тонн на рік.</p> <p>Досягнуто. Завдяки підтримці МФК два державних банки профінансували проекти з підвищення енергоефективності житла загальною вартістю, еквівалентною 95 млн доларів США, що дало змогу знизити викиди на 267 175 тонн вуглекислого газу.</p>		
2.7.	<p>Поліпшення транспортного зв'язку за допомогою автошляхів і підвищення безпеки руху:</p> <ul style="list-style-type: none"> Підвищення експлуатаційних властивостей реконструйованих ділянок автомагістралі М-03: зниження міжнародного індексу нерівності покриття (IRI) з >5 м/км у 2011 році до 2 м/км у 2015 році й надалі. 	<p>Досягнуто. Індекс IRI знижено до 1,16 м/км.</p>		<p>Слід віддавати перевагу впровадженню більш інтегрованому підходу до безпеки дорожнього руху.</p> <p>До заграмок у період реалізації проекту призводили проблеми з фінансуванням з боку партнера. Щоб звести до мінімуму ризики для реалізації проекту внаслідок затримки виплати коштів з боку Уряду, Світовому банку слід розглянути можливість фінансування 100% витрат проекту.</p> <p>Необхідно прийняти програмний підхід до кредитування: подальша взаємодія на основі поетапного підходу (який передбачає послідовну реалізацію низки проектів) до кредитування та додаткове використання ресурсів трастових фондів може стати платформою для вдосконалення галузевого діалогу, в якому Світовий банк розглядається як новий суб'єкт галузі.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
	<ul style="list-style-type: none"> Збільшено пропускну спроможність ділянок автомагістралі М-03 з двома смугами руху між Лубнами та Полтавою (завдяки розширенню до чотирьох смуг руху). Підвищено безпеку дорожнього руху на реконструйованих ділянках автомагістралі М-03 та в місцях концентрації ДТП, що підтверджується зниженням кількості загиблих та важкопоранених унаслідок ДТП на 40% у порівнянні з 2011 роком на реконструйованих ділянках М-03 та тих місцях і коридорах концентрації ДТП, в яких проводились роботи. 	<p>В цілому досягнуто.</p> <p>Виконано 90% робіт. Плановий результат буде досягнуто до дати закриття проекту ППАБР-2.</p> <p>Досягнуто.</p> <p>Кількість зіткнень транспортних засобів на ділянці між Борисполем і Лубнами знижено з 248 на рік до 10 на рік.</p> <p>Статистика ВООЗ указує на стрімке зниження кількості постраждалих у країні. На час закриття проекту кількість жертв нещасних випадків на 10 000 автомобілів знизилась до 1 на національному рівні.</p>		<p>Механізми моніторингу та оцінки відіграють ключову роль у ранньому виявленні проблем та правильному плануванні заходів щодо їх виправлення. Більш потужна культура управління проектами могла б сприяти позитивний вплив на ухвалення рішень.</p> <p>Підвищення якості проектування надання послуг. Проведення консультацій на етапі проектування та постійна взаємодія з місцевим населенням на етапі реалізації сприяють дотриманню політики щодо запобіжних заходів та підвищенню якості проектних робіт.</p> <p>Для структурування ДПП в дорожній галузі потрібне схвалення Уряду, що включаючи внесення змін у законодавство, комплексний підхід, інституційну спроможність і фінансову підтримку, оскільки за умов, що склались на сьогоднішній день приватний сектор не візьме на себе ринкові та валютні ризики.</p>
2.8.	<p>Участь приватних партнерів у транспортному секторі.</p> <ul style="list-style-type: none"> Щонайменше один пілотний проект ДПП у сфері транспорту доведено до підписання фінансової угоди з застосуванням передової міжнародної практики. 	<p>Не досягнуто.</p> <p>Через макроекономічну кризу та недоліки законодавства про державно-приватне партнерство (ДПП) структурування операції ДПП виявилось неможливим.</p>		

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
Група результатів 6. Підвищення продуктивності та конкурентоспроможності у сільському господарстві				
2.9.	<p>Підвищення ефективності кадастрової реєстрації</p> <ul style="list-style-type: none"> Тривалість реєстрації в кадастрі скорочено з 3-24 місяців у 2011 році до 14 днів у 2014 році. 	<p>Досягнуто.</p> <p>Середня тривалість реєстрації знижено до 21 хвилини з моменту надходження заяви в систему до моменту видачі реєстраційного свідоцтва; для реєстрації досить одного відвідання служби кадастру.</p>	<p>Закриті операції:</p> <p>Проект «Видача державних актів на право власності на землю в сільській місцевості та розвиток системи кадастру» (P035777) було закрито у квітні 2013 року.</p> <p>АКД:</p> <p>Надання Технічної допомоги (ТД) з бюджетних, структурних питань і питань врядування (P130146) було завершено в червні 2014 року.</p>	<p>Заходи у сфері управління земельними ресурсами, як правило, тривають довго і мають комплексний характер, вимагаючи значних вкладень уже на стадії підготовки; вони, як правило, реалізуються з належною якістю в разі застосування програмного підходу, що передбачає виконання серії інвестиційних проектів із можливим супроводом у формі операцій у сфері державної політики.</p> <p>Важливим чинником є політична підтримка на високому рівні та чітке визначення напрямів роботи за проектом, що має на меті впровадження основоположних реформ (наприклад приватизації земельних ділянок); при цьому команди проектів від початку мають реалістично оцінювати політико-економічну ситуацію.</p>
2.10.	<p>Зменшення вартості дотримання існуючих норм для підприємств агробізнесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> Як підтверджують експерти МФК у співробітництві з ЄС, система контролю за безпекою харчових продуктів узгоджена з практикою, прийнятою в ЄС. Обсяги реалізації продукції компаній-клієнтів проекту МФК з безпечної харчової продукції зросли на 60 млн доларів США. 	<p>Досягнуто частково.</p> <p>Часткова відповідність ґрунтується на Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів» №1602-VII. Триває робота над окремим законом про інспектування.</p> <p>Опції: даних немає</p>	<p>Виконання проекту «Система оцінки управління земельними ресурсами (LGAF) – Технічна допомога Україні у сфері сільського господарства та моніторингу землекористування» (P133393) було завершено в грудні 2013 року.</p> <p>Додаткова АКД:</p> <p>Надання Технічної допомоги (ТД) з питань сільського господарства, зрощення та земельних ресурсів (P156681) було завершено в червні 2016 року.</p>	<p>У тих випадках, коли з'ясується, що проект реалізувати неможливо, рекомендується якомога раніше здійснювати реструктуризацію.</p> <p>Для надання консультацій із питань закупівлі складних картографічних та інформаційних технологій, які зазвичай застосовуються у сфері управління земельними ресурсами, часто потрібні експерти; Світовий банк не завжди має необхідних експертів у штаті.</p>

№	Результати СПУ	Поступ на сьогодні	Інструменти СПУ та партнери	Засвоєні уроки
2.11.	<p>Розвиток агрострахування та доступу до агрофінансування для клієнтів МФК.</p> <ul style="list-style-type: none"> Фермери використовують агрострахування як інструмент управління ризиком: розмір одержаних страхових премій зріс до 3 млн доларів США, а вартість оформлених страхових полісів зростає до 40 млн доларів США за результатами опитувань, проведених за проектом. 	<p>Не досягнуто.</p> <p>Триває розробка концепції агрострахування, аналогічної Агентству з управління ризиком у США, що ведеться спільно з Урядом. Розроблено проект концепції.</p> <p>Спільно з компанією Syngenta в трьох регіонах було розроблено два пілотних продукти індексного страхування, які забезпечили страховим покриттям у розмірі 2 млн доларів США 63 виробників, які обробляють 49 000 гектарів землі.</p> <p>Спільно з Credit Agricole, Syngenta та AXA Insurance було розроблено два продукти зі страхування врожаю кукурудзи та пшениці, які буде введено на ринок восени 2016 року.</p>	<p>МФК:</p> <p>Проект консультацій з інвестиційного клімату: реалізація програми триватиме до 2018 року.</p> <p>Проект з безпечності харчової продукції «Підвищення безпечності харчової продукції в Україні» (P561634) було закрито в січні 2013 року.</p> <p>Проект з агрофінансування (P564788) було закрито в червні 2015 року.</p> <p>Проект з розвитку агрострахування (P540163) було закрито в червні 2015 року.</p> <p>Прямі інвестиції в секторі агробізнесу: інвестиції здійснювались шляхом надання позик у розмірі близько 500 млн доларів США.</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> Поліпшився доступ фермерів до фінансів через фінансові установи: сума наданих позик зростає до 40 млн доларів США; частка проблемних кредитів (NPL) не перевищує 3% згідно з угодами про обслуговування проекту, укладеними з банками-клієнтами МФК. 	<p>Досягнуто частково.</p> <p>У партнерстві з трьома банками та поставальниками продукції вдалося розширити доступ фермерів до фінансування. Фінансуванням у загальному розмірі 1,42 млн доларів США було забезпечено 67 фермерів. Додаткове фінансування в розмірі 4 млн доларів США надається фермерам із допомогою механізму поділу ризику між Bayer та RZB.</p>		

Додаток С. Індикативна програма кредитування та надання дпа на 2017-2019 фінансові роки

Таблиця 5: . Індикативна програма кредитування та надання гарантій на 2017-2019 фінансові роки

Гарантія МБРР на забезпечення надійності газопостачання України	500 млн дол. США	Затверджено в жовтні 2016 р
Доступ МСП до довгострокового фінансування	150 млн дол. США	2017 ф.р.
Потенційне додаткове фінансування дорожнього господарства	наразі не визначено	2019 ф.р.
Потенційні ППР на підтримку ключових реформ	наразі не визначено	НЕОБХІДНО ВИЗНАЧИТИ
Потенційні ФІП на підтримку реалізації додаткових реформ	наразі не визначено	НЕОБХІДНО ВИЗНАЧИТИ

Таблиця 6: Поточні та запропоновані на 2017-2019 ф.р. консультаційні послуги та аналітичні роботи в розрізі пріоритетних напрямів Концепції та років надання

Урядування, протидія корупції та робота з населенням	Фіскальна та фінансова стабільність	Формування ринків	Ефективність та інклюзивність надання соціальних послуг
2017 ф.р.			
Управління державними інвестиціями (ЦФ)	Програмний огляд державних фінансів 1 (ББ)	Сталий міський транспорт міста Києва (ЦФ + ББ) у поєднанні з ДПП щодо водних шляхів і портів у нижній течії Дніпра	Підвищення результативності людського розвитку та соціальної підзвітності (ББ+ЦФ)
Протидія корупції (ЦФ)	Зміцнення фіскальної відповідальності (ЦФ)	Сприяння реформуванню лісової галузі (ЦФ)	Діалог щодо політики України у сфері охорони здоров'я (ББ)
Зміцнення прозорості та системи управління інфраструктурою (ЦФ)	Програмна ТД для фінансового сектору (ББ)	Діалог із земельної, сільськогосподарської та меліоративної політики (ББ+ЦФ)	Програмний підхід до розбудови миру та відновлення (ЦФ+ББ)
	Діалог щодо політики у сфері пенсійного забезпечення (ББ)	Консультавання щодо структури фонду енергоефективності (ЦФ)	
Програмна ТД щодо боротьби з бідністю та справедливості (ББ)			
		Відновлення фінансів та підприємств України (ЦФ)	
	Програмна ТД на реформування фінансового сектору (ББ)	Реформування енергетичних субсидій (ББ + ЦФ)	

Урядування, боротьба з корупцією, залучення громадян	Фіскальна та фінансова стабільність	Створення ринків	Ефективність та інклюзивність надання соціальних послуг
2018 ф.р.			
ТД на протидію корупції (ББ)	Діалог щодо політики у сфері пенсійного забезпечення (ББ)	До екологічнішої та ефективнішої логістики (ЦФ)	Програмна ТД з питань ринку праці та навичок (ББ+ЦФ)
	Програмна ТД на реформування фінансового сектору (ББ)	ТД на земельну реформу в Україні (ББ+ЦФ)	Зміцнення науково обґрунтованої розробки державної політики на основі освітньої статистики та аналітики (ББ+ЦФ)
	Програмні огляди видатків	Політика України у сфері захисту економічної конкуренції (ЦФ+ББ)	Програмний підхід до розбудови миру та відновлення (ЦФ+ББ)
Рушії економічного зростання (ВВ)			
Програмна ТД щодо боротьби з бідністю та справедливості (ББ)			
2019 ф.р.			
Підтримка реформування системи державного управління та управління державними фінансами (ЦФ)	Програмна ТД на реформування фінансового сектору (ББ)	Українське партнерство за ринкову готовність – зміни клімату (ЦФ)	Україна: розробка методологічної бази для перепису населення (ББ+ЦФ)
Економічні та соціальні наслідки демографічних змін (ББ)			
Програмна ТД щодо боротьби з бідністю та справедливості (ББ)			
		Вплив змін клімату на сільське господарство (ББ)	Програмний підхід до розбудови миру та відновлення (ББ та ЦФ)

Додаток В. Окремі показники портфеля банку та управління

Показник	Значення / Плановий рівень
Гендерний розрив	%/10%
Індекс ініціативності	%/80%
Використання додаткових коштів із застосуванням новаторських підходів на зразок угод про обмін вкладеннями, ДПП, участі приватного сектора у фінансуванні, гарантій, інших інструментів участі у фінансуванні та зниженні ризику	млн дол. США/500 млн
Супутні переваги змін клімату (адаптація/протидія)	
Частка виплат	% / не менш ніж 15%
Продовження проектів: кількість випадків продовження проектів за рішенням регіонального віце-президента (за виключенням додаткового фінансування)	шт. / 3 або менше
Часткове скасування: кількість випадків ініціативного здійснення часткового скасування	Не менше 2 випадків
Проведення огляду показників портфеля двічі на рік	Так
Відповідність портфеля корпоративним зобов'язанням щодо гендеру	%/80% відповідність
Відповідність портфеля корпоративним зобов'язанням щодо роботи з населенням (залучення громадян)	%/100% відповідність

Додаток Е. Портфель операцій (багі)

Найменування проекту	Дата набрання чинності	Дата завершення	Галузь економіки	Розмір вкладення (дол. США)
«Вірпул Україна»	22.06.2012	12.12.2017	Промислове виробництво	6 175 000
«Порше мобіліті» – «Порше лізинг»	23.09.2013	14.07.2028	Фінансовий сектор	23 940 000
«Лантманнен Акса»	05.12.2016	04.12.2026	Промислове виробництво	6 338 464
Завод алюмінієвої тари для напоїв	04.09.2003	03.09.2018	Промислове виробництво	35 513 663
ТОВ «Райффайзен Лізинг Аваль»	13.02.2008	31.12.2017	Фінансовий сектор	61 750 000
Страхування коштів обов'язкового резерву в Національному банку України	22.12.2010	21.12.2020	Фінансовий сектор	7 709 279
6 проектів			141 426 406	

Додажок Е. Огляд поточного та виплаченого портфеля проектів мфк

Commitment Fiscal Year	Institution Short Name	LN Cmtid-IFC	LN Repayment -IFC	ET Cmtid-IFC	QL + QE Cmtid-IFC	GT Cmtid-IFC	RM Cmtid-IFC	ALL Cmtid-IFC	ALI Cmtid - Part	LN Ont-IFC	ET Out-IFC	QL + QE Out-IFC	GT Out-IFC	RM Out-IFC	ALL- Out-IFC	ALL- Out-Prt
2013/2016	Agrofusion	17.27	8.73	0	0	0	0	17.27	0	17.27	0	0	0	0	17.27	0.00
2013/2016	Astarta	43.02	24.68	0	0	0	0	43.02	28.55	26.92	0	0	0	0	26.92	4.35
2013/2014/2017	Axzon	27.88	10.88	15.75	0	0	0	43.63	0	27.88	15.75	0	0	0	43.63	0.00
2011/2016	BaverFarmersRSF	0	0	0	0	2.75	0	2.75	0	0	0	0	2.33	0	2.33	0.00
2012	Baver Ukraine-CA	0	0	0	0	1.57	0	1.57	0	0	0	0	0.52	0	0.52	0.00
	Bucha	3.30	16.52	0	0	0	0	3.30	0	3.30	0	0	0	0	3.30	0.00
2014/2011	De Novo	0	0	2.90	0	0	0	2.90	0	0	2.90	0	0	0	2.90	0.00
2006	EVU II	0	0	7.12	0	0	0	7.12	0	0	6.96	0	0	0	6.96	0.00
2011	Euroleasing-UA	0	0	0	0.68	0	0	0.68	0	0	0	0.68	0	0	0.68	0.00
2009/2010/2016	Evrotek Group	0	0	15.00	0	0	0	15.00	0	0	15.00	0	0	0	15.00	0.00
2D14/ 2007/ 2011/2004	First Lease	2.14	20.71	0	0	0	0	2.14	0	2.14	0	0	0	0	2.14	0.00
2006/2014/ 2011/2008/ 2012	Galnafoaz	17.29	58.29	0	20.00	0	0	37.29	42.80	17.29	0	20.00	0	0	37.29	42.80
2010	Globino	6.71	6.46	0	7.78	0	0	14.49	0	6.71	0	7.78	0	0	14.49	0.00
2012	HPC Ukraine	13.20	8.80	0	0	0	0	13.20	0	13.20	0	0	0	0	13.20	0.00
2014	IMG Ukraine	0	0	0	30.00	0	0	30.00	0	0	0	30.00	0	0	30.00	0.00
2006/2007/ 2008	Industrial Un...	180.00	20.00	0	0	0	0	180.00	416.67	180.00	0	0	0	0	180.00	41.667

Додаток Г. Зведена гендерна оцінка

У цьому звіті визначено та проаналізовано основні гендерні дисбаланси в Україні в розрізі агентств, фондів і доступу до економічних можливостей. Гендерну оцінку країни¹⁵ було виконано в березні-травні 2016 року на основі методики Звіту про світовий розвиток з оцінки гендеру та розвитку. Методика оцінки базується на кількісному підході, що передбачає використання широкого кола міжнародних баз даних, включаючи показники світового розвитку (World Development Indicators) Світового банку, Глобальну базу даних щодо інклюзивності у фінансовій сфері (Global Financial Inclusion Database), обстеження підприємств (Enterprise Survey), обстеження «Життя в умовах перехідної економіки» (Life in Transition Survey), європейського дослідження цінностей (European Value Study), а також додаткових статистичних даних «Євростату», Всесвітньої організації охорони здоров'я, Європейської економічної комісії ООН та інших організацій. Дані на національному рівні були надані Державною службою статистики України разом із результатами обстеження робочої сили, обстеження домогосподарств, мультиіндикаторного кластерного обстеження та обстеження демографічних характеристик і стану здоров'я. На національному рівні для підтвердження ключових спостережень та поглиблення рекомендацій, поданих у звіті, було проведено консультації з провідними експертами з гендерних питань.

1. **Україна має високий рівень людського розвитку, зокрема в тому, що стосується показників гендерної рівності.** Високі позиції країни в цій сфері обумовлені, в основному, високим рівнем освіти жінок та їх високою економічною активністю, які є цілком зіставними з показниками європейських країн. Суттєвого поступу було досягнуто у зниженні смертності матерів і немовлят, забезпеченні ведення вагітності та зниженні показників передачі ВІЛ від матері до дитини. Національне законодавство в цілому можна охарактеризувати як гендерно нейтральне; за міжнародними оцінками Україну віднесено до країн із низьким рівнем дискримінації за гендерною ознакою в соціальних інститутах. Для забезпечення гендерної рівності було впроваджено цільові державні програми та створено інституційну базу з розробки та координації гендерної політики. У складі Цілей розвитку тисячоліття було задекларовано перелік важливих завдань у сфері гендерної рівності, але більшість із них так і не було виконано через брак політичної волі та провали державної політики. Гендерні питання було включено також до національної програми розвитку на період після 2015 року з метою усунення прогалів у цій сфері.

2. **Значна гендерна нерівність має місце в різних сферах громадського життя: політиці та ухваленні рішень, соціальних поглядах та ставленні громадськості, а також у розподілі повноважень у суспільстві.** Незважаючи на високий рівень освіти та високу економічну активність жінок, їх участь у політичному процесі та ухваленні рішень залишається непропорційно низькою. Заходи позитивної дискримінації, які передбачали встановлення 30% гендерних квот у виборчому процесі, на практиці ігноруються через відсутність санкцій за невиконання вимог. Незважаючи на те, що жінки досить добре представлені на низових рівнях адміністративних органів та в органах місцевого самоврядування, вони стикаються зі «скляною стелею», коли мова заходить про керівні посади у сфері державного управління. Позитивним явищем є наявність ознак зростання соціальної активності жінок та розширення їхньої участі в діяльності з розвитку громадянського суспільства. Тим не менш, засновані на гендері уявлення про традиційні ролі чоловіків і жінок в Україні переважають, а це диктує розподіл сил у домогосподарствах та можливості щодо одержання повноважень за рамками сім'ї. Ці стереотипи є особливо важливими в тому, що стосується суміщення жінками своїх робочих та сімейних обов'язків, включаючи обов'язок здійснювати без оплати догляд і виконувати домашню роботу. Соціологічні дослідження вказують на те, що жінки менше задоволені своїм життям, ніж чоловіки.

¹⁵ <http://documents.worldbank.org/curated/en/128891470822320083/Country-gender-assessment-for-Ukraine-2016>

3. **Гендерні стереотипи відтворюються в системі освіти та формують замкнуте коло гендерної сегрегації в професійній сфері та трудовій діяльності.** Коріння сегрегації можна знайти вже в системі середньої освіти, оскільки там на уявлення про «належні» гендерні ролі можуть впливати шкільні підручники та навчальні програми. У зв'язку з цим жінки та чоловіки зазвичай обирають різні напрями навчання після закінчення середньої школи. І хоча високу концентрацію жінок у сфері вищої освіти можна розглядати як важливу конкурентну перевагу при появі на ринку праці, «рентабельність» освіти для жінок може виявитись нижчою, ніж для чоловіків. На практиці ті професії та види господарської діяльності, в яких домінують жінки, часто асоціюються з низькою оплатою праці та вважаються в суспільстві неprestижними. Досі відсутні достовірні оцінки наслідків здобуття освіти в гендерному розрізі та міжнародної конкурентоспроможності студентів з України.

4. **Незважаючи на досить високі показники економічної активності жінки можуть стикатися з певними перешкодами в пошуку роботи та заробітку.** Оскільки серед осіб, що працюють у бюджетних секторах економіки (на кшталт державного управління, освіти, охорони здоров'я та соціальних послуг тощо) переважають жінки, то стабільність зайнятості жінок із точки зору соціальних гарантій та ризиків безробіття є вищою. На відміну від цього ті галузі, в яких домінують чоловіки, найбільше страждають від економічного спаду через скорочення персоналу та рецесію. Водночас, вивчення закономірностей працевлаштування підтверджує уразливість жінок на ринку праці; поширеність серед жінок часткової зайнятості також може обмежувати їх кар'єрний і професійний розвиток. Важливо відзначити, що масштабна система соціального захисту прав матерів може створювати додаткові перешкоди у працевлаштуванні жінок, призводити до упередженого ставлення роботодавців до них і сприяти утриманню жінок від економічної активності. У середньому жінки заробляють менше, ніж чоловіки, причому гендерний розрив у розмірі оплати праці лише частково пояснюється наявними міжгендерними відмінностями в рівні освіти, стажі роботи, місці проживання та галузі діяльності; важливість непояснених чинників, що призводять до розриву в розмірі оплати праці, може бути пов'язана з практикою прямої дискримінації на ринку праці (добре задокументованою під час соціологічних опитувань), а також із «вертикальною» формою гендерної сегрегації у сфері зайнятості. Доступ жінок до господарської діяльності та фінансових ресурсів також стримується нижчим рівнем доходів та вибором професії.

5. **Гендерна нерівність у можливостях отримання доходів підвищує уразливість жінок і ризик бідності.** Незважаючи на відсутність достовірних даних, які давали б підстави для тверджень про повальну фемінізацію бідності в Україні, «профілі» малозабезпеченості явно мають гендерний характер. Зокрема, ризик бідності є найвищим для багатодітних сімей (причому він природно зростає в домогосподарствах, очолюваних одинокими жінками); рівні бідності є високими також серед жінок літнього віку та жінок найактивнішого репродуктивного віку. Нижчі заробітки жінок та коротший стаж, необхідний для виходу на пенсію за віком, сприяють гендерному розриву в системі пенсійного забезпечення та позначаються на якості життя в літньому віці. Таким чином, підвищення пенсійного віку жінок разом із оптимізацією системи пенсійного забезпечення має на меті зменшення гендерного розриву в пенсійних виплатах. Ризики бідності є вищими серед сільського населення та населення малих селищ із погано розвинутими ринками праці та нижчими рівнями трудових доходів. У тому, що стосується негрошових критеріїв бідності, жінки, що мешкають у селах, стикаються з численними випадками недоступності базових послуг та інфраструктури (туалетів та води в будинках, охорони здоров'я та планування родини, безпечного транспорту тощо). Нарешті, збройний конфлікт на сході України та широкомасштабне вимушене переселення призвели до виникнення нової форми уразливості, коли численні групи внутрішньо переміщених осіб виявились позбавленими безпечного житла, трудових доходів та доступу до громадських послуг. З огляду на те, що жінки переважають серед переміщених осіб та виконують додаткові обов'язки з догляду за дітьми (подекуди нерідними), особами літнього віку та інвалідами, політика гуманітарного реагування та відновлення має враховувати також гендерні підходи.

6. **У зв'язку з конфліктом, що триває, зберігають гостроту проблеми гендерно обумовленого насильства та торгівлі людьми.** Незважаючи на те, що було докладено значних зусиль, спрямованих на подолання проблеми торгівлі людьми для виконання вимог щодо партнерства з ЄС, необхідно активізувати діяльність із профілактики та переслідування цих злочинів, а також міжвідомчу координацію. Проблема побутового насильства тісно пов'язана з нерівним розподілом повноважень і поширеними гендерними стереотипами. Внаслідок цього терпимість громадськості до подружнього насильства є в Україні досить високою, причому через поширену практику стигматизації (плямування ганьбою) постраждалих від насильства в країні досі не поширилась практика звернення за будь-якою допомогою. Постійна відсутність притулків та послуг із захисту постраждалих від гендерно обумовленого насильства часто супроводжується низькою обізнаністю населення та недовірою до існуючих надавачів відповідних послуг. Незважаючи на інтенсивне реагування міжнародних агентств на гендерно обумовлене насильство в регіонах, вражених конфліктом, зберігається нагальна потреба в розгортанні профілактичних інформаційних кампаній та наданні відповідної підтримки постраждалим від насильства.

7. **Важливо звернути увагу на те, що проблеми гендерної нерівності стосуються і чоловіків.** Одним із рушіїв виникнення великого міжгендерного дисбалансу в середній тривалості життя є більш високі рівні смертності чоловіків – особливо у працездатному віці. До визначальних чинників підвищеного рівня смертності серед чоловіків крім серцево-судинних захворювань можуть бути віднесені зовнішні причини: травми, дорожньо-транспортні пригоди, отруєння алкоголем, самогубства, вбивства тощо. Крім того, стрес, небезпечна професійна діяльність і додаткових психологічний тиск, пов'язаний із виконанням традиційної ролі «годувальника» можуть провокувати зловживання алкоголем, нездоровою їжею або ризиковану поведінку. Захворюваність чоловіків на такі інфекційні захворювання, як туберкульоз та ВІЛ/СНІД, також є суттєво вищою, але частка жінок, що живуть із ВІЛ, останнім часом зросла у зв'язку зі збільшенням частки випадків зараження статевим шляхом. Рівень знань про комплексну профілактику зараження ВІЛ – особливо серед молодих людей – залишається недостатнім, як і періодичність тестування на ВІЛ.

8. **Для поточної демографічної ситуації характерні депопуляція та старіння населення.** Незважаючи на те, що загальна чисельність населення скорочується з 1990-х років у зв'язку з падінням фертильності, збройний конфлікт на сході України призвів до безпрецедентного скорочення чисельності населення. Демографічні наслідки конфлікту, включаючи відкладення вагітності, зовнішню міграцію, зміни в тенденціях захворюваності та смертності, досі потребують детального вивчення. Закономірності змін коефіцієнта фертильності в Україні залишаються відмінними від тих, що характерні для Європи, у тому, що стосується вікових особливостей народжуваності: середній вік при народженні першої дитини є чи не найнижчим у Європі. Ця закономірність є особливо важливою в тому, що стосується розширення можливостей жінок, адже раннє материнство пов'язане з обмеженнями у здобутті освіти та працевлаштуванні. Крім того, незважаючи на зменшення частки небажаних вагітностей та абортів, зберігає свою актуальність проблема підліткової вагітності. У цілому старіння населення кидає нові виклики системам пенсійного забезпечення та охорони здоров'я, і ставить нові вимоги до системи безперервної освіти протягом усього життя та гнучкості ринку праці. Незважаючи на те, що трудова міграція стала важливим джерелом переказів і добробуту домогосподарств, вона тісно пов'язана новими соціальними ризиками, включаючи недостатній догляд за дітьми та людьми похилого віку.

9. **Забезпеченню гендерної рівності в Україні можуть сприяти запропоновані заходи з усунення перешкод до активності, ефективне використання матеріальних ресурсів і розширення економічних можливостей для жінок.** Незважаючи на те, що законодавство розробляється як гендерно нейтральне, реалізація його положень залишається неадекватною через відсутність санкцій або покарань за недотримання. Необхідно зміцнити національні гендерні механізми – особливо на територіальному та місцевому рівнях. Уряд має взяти на себе провідну роль у розробці програ-

ми в гендерній сфері та координацію ініціатив, започаткованих організаціями громадянського суспільства та міжнародними організаціями. Реалізація гендерної політики має спиратись на цільове фінансування, і в бюджетний процес мають бути інтегровані принципи гендерного бюджетування. Практика навчання державних службовців гендерній чутливості, а також проведення просвітницьких кампаній для роботодавців також могли б сприяти поступові. Для розв'язання проблеми дискримінації за ознакою гендеру необхідно зміцнювати обізнаність громадськості з можливими формами дискримінації та наявними механізмами протидії їй. Загалом, для трансформації традиційних гендерних стереотипів необхідно буде забезпечити комплексний гендерний досвід у всій програмі навчання, боротьбу з будь-якими проявами сексизму у ЗМІ, проведення інформаційної кампанії з популяризації рівності в міжгендерному розподілі обов'язків тощо. Національні статистичні дані можуть бути розширені шляхом додаткового надання даних із розширенням за гендерною ознакою та проведення спеціальних обстежень, необхідних для усунення наявних нині прогалин у даних, зокрема, щодо обмежень, із якими жінки стикаються у веденні бізнесу або у здійсненні політичної діяльності. Дуже важливо також застосовувати підходи, чутливі до гендеру, під час проведення оцінок будь-яких потреб внутрішньо переміщених осіб, оскільки переміщені жінки є особливо вразливими до кількох форм дискримінації та упередженого поводження. Ризики гендерно обумовленого насильства та торгівлі людьми в умовах конфлікту, що триває, посилюються, тому необхідно зміцнювати міжвідомчу координацію шляхом проведення інформаційних кампаній і забезпечення постраждалих безпечним притулком. І, нарешті, поточні демографічні тенденції вказують на необхідність планування довгострокових стратегій для подолання викликів депопуляції, старіння населення, трудової міграції, надмірної смертності серед чоловіків та розв'язання проблем у сфері охорони здоров'я, включаючи проблему інфекційних захворювань.

10. Рекомендовані кроки зі зміцнення розуміння гендерних відмінностей в Україні слід об'єднати в такі три напрями: 1) удосконалення національної статистики та одержання додаткових даних для розуміння характеру виявлених гендерних відмінностей; 2) оцінювання витрат, пов'язаних із гендерними відмінностями, для визначення їхнього впливу на економіку та перспективи розвитку; 3) моніторинг і оцінювання поступу в сприянні гендерній рівності шляхом інвентаризації заходів державної політики та ситуаційних досліджень. На сьогоднішній день економічні оцінки витрат, пов'язаних із гендерною нерівністю, в Україні не проводились. Розпочатий процес визначення Цілей сталого розвитку для України створює нагоду для перегляду пріоритетів гендерного розвитку на національному рівні та впровадження системи показників для моніторингу й оцінювання.

Додаток Н. Дорожня карта залучення громадян

СТРАТЕГІЯ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДЯН КОНЦЕПЦІЇ

Додаток I. Партнерство з іншими партнерами у сфері розвитку за іншими цільовими напрямками концепції

Напрямок		Партнери у сфері розвитку
Урядовання	Прозорість: Управління державними фінансами	Європейський Союз (ЄС), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Шведське агентство міжнародного співробітництва та розвитку (СІДА), Німецьке товариство міжнародної співпраці (ГЦ), Міністерство фінансів США, Агентство США з міжнародного розвитку (ЮСЕЙД)
	Відповідальність: протидія корупції та залучення громадян	Міністерство міжнародного розвитку Великої Британії (ДФІД), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейська комісія, СЕС та ІПВГ
Забезпечення функціонування ринків	Інфраструктура	Європейська комісія (ЕК), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), ЄБРР, ЮСЕЙД, «Кредитанштальт фюр Відерауфбау» (КфВ), СІДА
	Створення рівних умов для приватного сектору	МФК, ЄБРР, ЄІБ
	Земельна реформа, сільське господарство, зрошення	ЕК, КфВ, ЄБРР
Фіскальна та фінансова стабільність	Фіскальна консолідація та макроекономічна стабільність	МВФ, Японське агентство міжнародної співпраці (ДЖИКА), Уряд Норвегії
	Фінансовий та банківський сектор	Міністерство фінансів США, ЄБРР
Надання послуг	Реформування системи охорони здоров'я	Швейцарська агенція розвитку та співробітництва (СДЦ), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), ПРООН, ЮНІСЕФ, ЮСЕЙД, ДФІД, ЄС, ГЦ, Канадське агентство міжнародного розвитку
	Пенсійне забезпечення, соціальна допомога та підтримка уразливих груп	МВФ, ЮСЕЙД, ЄС, ПРООН, ЮНІСЕФ, Міжнародна організація з міграції (МОМ), Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Управління ООН з координації гуманітарних питань (УКГП ООН), Посольство Канади в Україні, СІДА, ДФІД

Додаток J. Карта України

